

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 98 · 14. juni
Sesjonen 2022–2023

Møte onsdag den 14. juni 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 98):

1. Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)
2. Innstilling fra fullmaktskomiteen om riksvalegstyrets avgjørelser av klager ved stortingsvalget 2021 (Innst. 498 S (2022–2023))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II (Innst. 496 S (2022–2023), jf. Prop. 93 S (2022–2023))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mímir Kristjánsson og Seher Aydar om et kriminalomsorgsløft (Innst. 468 S (2022–2023), jf. Dokument 8:200 S (2022–2023))
5. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Audun Lysbakken og Marian Hussein om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene (Innst. 465 S (2022–2023), jf. Dokument 8:205 S (2022–2023))
6. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid (Innst. 460 S (2022–2023), jf. Dokument 8:215 S (2022–2023))
7. Referat

Presidenten [10:00:08]: Representanten Tobias Drevland Lund vil framsette et representantforslag.

Tobias Drevland Lund (R) [10:00:23]: På vegne av meg selv og representanten Geir Asbjørn Jørgensen har jeg gleden av å fremme et representantforslag om å sikre nasjonal kontroll over mineralressursene på Fensfeltet.

Presidenten [10:00:39]: Representanten Mímir Kristjánsson vil framsette et representantforslag.

Mímir Kristjánsson (R) [10:00:50]: På vegne av representanten Bjørnar Moxnes og meg selv har jeg gleden av å sette fram et representantforslag om å tette

smutthull i innleieregelverket ved å presisere begrepet tillitsvalgt i arbeidsmiljøloven.

Presidenten [10:01:05]: Representanten Ola Elvestuen vil framsette et representantforslag.

Ola Elvestuen (V) [10:01:22]: På vegne av Guri Melby, Sveinung Rotevatn, André N. Skjelstad, Alfred Jens Bjørlo og meg selv vil jeg legge fram et representantforslag om alltid å utrede alternativer til luftledning ved utbygging av sentralnettet.

Presidenten [10:01:34]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:43]

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten (Det vil bli foreslått debatt umiddelbart etter redegjørelsen)

Statsråd Emilie Mehl [10:02:18]: Natt til 25. juni 2022 tok en mann med seg våpen og skjøt vilt rundt seg utenfor Per på Hjørnet og London Pub i Oslo – natten før pride, årets største feiring av mangfold, kjærlighet og et samfunn for alle. To mennesker mistet livet. Ni ble skutt. Flere titalls mennesker fikk skader i kaoset som oppsto. Flere hundre mennesker opplevde marerittet som utspilte seg den natten, på nært hold. Det skeive miljøet ble hardt rammet av det som framstår som et terrorangrep, og som har fått konsekvensene av et terrorangrep. Fire personer er siktet for terror eller medvirkning til terror.

Et angrep på noen av oss er et angrep på oss alle. Et angrep på skeive er et angrep på norske verdier og vårt åpne demokrati. Vi har slått ring om det skeive miljøet. Den ringen skal ikke hat og trusler få trenge igjennom.

Mange i det skeive miljøet kjenner nå på redsel, frykt og uro. Også noen utenfor det skeive miljøet føler seg utrygge, og det er en uro jeg forstår. Slik skal vi ikke ha det i Norge. Ingen skal være redd for å være skeiv. Norge kjennetegnes av mangfold, likestilling og ytringsfrihet, og de skeives rettigheter er en viktig del av det.

Angrepet 25. juni er en vond påminnelse om at vi fortsatt må kjempe aktivt for retten til å være den man er.

Til deg som vil bruke den neste måneden på å være hatefull, på å skrive stygge kommentarer, på å komme med trusler: Du har ytringsfrihet, men din frihet stanser der andres frihet starter. Til deg som er redd, som ikke tør å være den du er: Vær deg selv, du er bra. Vi skal gjøre alt vi kan for å beskytte deg.

Vi i Norge har reist oss etter terrorangrep før. Vi skal reise oss igjen. Vi skal ikke la ekstremistiske holdninger og hat få vinne fram med splittelse og terror.

Vi har alle mange spørsmål om hva som skjedde natt til 25. juni i fjor, og det er behov for svar. Regjeringen tok tidlig ansvar og ba om at en evaluering måtte komme raskt i gang. Politiets sikkerhetstjeneste, PST, og Politidirektoratet satte ned et bredt sammensatt utvalg i høst. I mandatet ba etatene om en full gjennomgang av håndteringen i tiden før, under og etter angrepet. Den 8. juni 2023 var utvalget i mål. Rapporten ble overlevert til politiet og PST. Samme dag ba jeg Stortinget om å få redegjøre for rapporten og oppfølgingen vi er i gang med. Takk for denne muligheten.

Dette er en rapport som sier noe om hva som fungete i håndteringen, men også hva som sviktet. Rapporten er alvorlig og viktig. Utvalget mener at mer kunne vært gjort i de ukene i juni i fjor sommer.

Jeg er takknemlig for at rapporten er så tydelig. Etter frykt og sinne må vi finne besluttsomhet og løsninger. Regjeringen har umiddelbart tatt tak i evalueringsrapporten, og vi skal rette opp i det som gikk galt i håndteringen. Vi skal intensivere kampen mot trusler og hets mot skeive og utsatte grupper. Vi skal verne om åpenhet, mangfold og inkludering. Vi må slåss mot ekstremistisk ideologi og holdninger som fører til vold, og vi må bekjempe terror.

Dette er et ansvar jeg har. Dette er et ansvar regjeringen har. Her er planen for hva vi skal gjøre videre:

Rapporten peker på ti hovedfunn. De beskrives slik av utvalget:

1. Det er mulig at angrepet natt til 25. juni 2022 kunne vært forhindredd dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak mot Zaniar Matapour i månedene fram mot angrepet.
2. Selv om PST satt på relevant egenprodusert etterretning om Matapour, delte PST ikke denne etterretningen med radikaliseringskontaktene i politiet som hadde ansvar for å følge ham opp.
3. Det er mulig at angrepet kunne ha vært avverget som følge av et varsel PST mottok fra E-tjenesten fem dager før angrepet inntraff.
4. Det var aldri noen i PST som sjekket Bhattis kontoer i sosiale medier som følge av varselet fra E-tjenesten.
5. Politiets operative håndtering av angrepet, herunder iverksetting av prosedyren for pågående livstruende vold, PLIVO, varsling og samhandling internt og eksternt, var i det store og hele godt gjennomført og i tråd med gjeldende retningslinjer og prosedyrer.
6. Manglende beredskap/tilgjengelighet for viktige funksjoner i Oslo politidistrikt utgjør fortsatt en begrensning for politiets evner og muligheter til å håndtere alvorlige kriser og hendelser.
7. Politietatene overlot et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride.

8. Det var for lite samhandling mellom Oslo politidistrikt, PST og Politidirektoratet om hvordan de skulle kommunisere om angrepet.

9. Politidirektøren hadde ikke tilstrekkelig grunnlag for å overprøve Oslo politidistrikts operative vurderinger av om solidaritetsmarkeringen den 27. juni kunne gjennomføres.

10. Beslutningen om å anbefale avlysning av solidaritetsmarkeringen var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK artikkel 11.

Det er et dypt alvor både over hva som skjedde 25. juni, og over rapporten. Utvalget peker på at angrepet den natten muligens kunne ha vært forhindredd eller avverget. Vi skal lære, og vi skal handle på bakgrunn av det vi har lært. Regjeringens viktigste ansvar og hovedoppgave er å sikre befolkningen, at alle skal kunne ytre seg og bevege seg i det offentlige rom uten fare for liv og helse.

Straks rapporten kom, ga jeg beskjed til Politidirektoratet og PST om følgende:

- Rapporten følges, som sagt, opp umiddelbart.
- Det skal foreligge en oppfølgingsplan innen utgangen av juni.
- Første rapportering på planen skal skje 15. august.
- Tiltak som kan iverksettes umiddelbart, må skje underveis og uten opphold.

I møte med meg om morgenen den 9. juni bekreftet politidirektøren og sjef PST at oppfølgingen var i gang. Det skeive miljøet skal involveres i det videre arbeidet. Oppfølgingen er også i gang i Justis- og beredskapsdepartementet. Samtidig må vi også nærme oss dette bredt i hele regjeringen.

Forsvarsministeren er i dialog med Etterretningstjenesten, som en del av oppfølgingen om samarbeid med PST.

Trygghet for de skeive starter ofte med holdninger og forebygging av hatytringer og radikalisering. Sammen med bl.a. kultur- og likestillingsministeren, arbeids- og inkluderingsministeren, barne- og familieministerens og kunnskapsministeren vil jeg følge opp det.

Det er viktig at de som har behov for oppfølging etter angrepet, kan ta kontakt med helsetjenesten og bli møtt på en god måte. Helse- og omsorgsministeren vil jobbe videre med god psykososial beredskap for å ivareta skeive, som er mer sårbare for psykisk uhelse.

Jeg mener det er avgjørende at vi søker å inkludere og involvere de skeive miljøene i videre oppfølging. Sammen med kultur- og likestillingsministeren vil jeg søke å sikre god involvering framover.

Rapporten er grundig. Utvalget har mange anbefalinger. Politiet og PST kommer, som sagt, tilbake med en oppfølgingsplan med en vurdering av anbefalingene innen utgangen av juni. Noen tiltak kan iverksettes

raskt. Andre vil kreve grundigere vurderinger og kanskje utredninger.

Jeg vil peke på noen av anbefalingene og si noe om konkret, relevant oppfølging som allerede er i gang eller planlagt.

Som en hovedanbefaling skriver utvalget:

«PSTs kontraterroravdeling bør senke terskelen for å opprette forebyggende saker. Dette vil i sin tur kreve en styrking av de menneskelige ressursene som jobber med forebyggende kontraterrorvirksomhet i PST. Videre bør PST i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet gjennomføre en egen gjennomgang av ressurs situasjonen for PSTs kontraterrorarbeid (...).»

Aktivitetsnivået i PST har vært ekstraordinært høyt, bl.a. på grunn av det økte trusselnivået etter angrepet 25. juni i fjor. PST ble styrket i etterkant av angrepet ved at bevilgningen til PST ble økt med 43 mill. kr i Prop. 20 S for 2022–2023. Jeg har fått statusrapportering denne uken om at PST går gjennom sin organisering for å utnytte personellressurser best mulig, særlig med hensyn til kontraterror. Jeg vil også legge til at PST i tillegg har blitt tilført betydelige ressurser for å håndtere de ekstraordinære utfordringene knyttet til Ukraina-krigen.

En annen hovedanbefaling er:

«PSTs kontraterroravdeling bør videreutvikle sitt samarbeid med E-tjenesten gjennom tiltak som kan skape mer tillit til hverandres vurderinger. I tillegg bør PST avklare forventninger til hva som kan og bør deles av detaljer knyttet til egeninnhentet informasjon fra både PST og E-tjenesten.»

Dette er påbegynt. Sjef PST og sjef Etterretningstjenesten møttes i forgårs – på mandag. De ble enige om å gå gjennom samvirkeplanen for de to tjenestene for å styrke samarbeidet og finne forbedringspunkter. Dette er viktig for å bygge tillit til det viktige arbeidet tjenestene gjør.

To av anbefalingene fra utvalget handler om kommunikasjon. Utvalget skriver bl.a. noe om at politietatene i ekstraordinære hendelser bør ta et større kommunikasjonsansvar, slik at de ikke overlater krevende kommunikasjonsoppgaver til ofre og grupper i en sårbar situasjon, og videre at kommunikasjonssamhandling mellom Politidirektoratet, PST og Oslo politidistrikt må bedres.

Terrortrusselkommunikasjon er krevende. For å kunne trygge befolkningen er det viktig at vi kan nå effektivt ut med informasjon når vi står overfor mulige trusler. Det pågår nå et arbeid i Justisdepartementet, sammen med PST, bl.a. for å forbedre vår kommunikasjon om det som skjer når det er en uavklart terror situasjon – det som ifølge PSTs trusselskala kalles en «ekstraordinær trusselsituasjon», som vi opplevde i fjor. Vi skal

bidra til å tydeliggjøre hva dette betyr, og hva som forventes av andre når PST tar i bruk en slik formulering.

Utvalget har også to anbefalinger knyttet til utsettelsen av solidaritetsmarkeringen den 27. juni. Det handler om instruksjonsmyndighet om operativt politiarbeid og vurdering av sikkerhetstrusler opp mot grunnleggende menneskerettigheter som forsamlingsfrihet og retten til liv. Utvalget mener at beslutningen om å avlyse støttemarkeringen 27. juni var i strid med forsamlingsfriheten etter Grunnloven § 101 og EMK artikkel 11.

Rapporten peker på de ulike dilemmaene politiet gjerne kan stå overfor i en uoversiktlig situasjon, og hvor beslutninger må tas raskt. Politidirektøren besluttet som kjent å anbefale utsettelse av støttemarkeringen 27. juni. Som statsministeren tidligere har vist til, er det en beslutning han og jeg stilte oss bak – og fortsatt stiller oss bak. Det var et stort alvor over den dagen, med knapp tid og flere mulige trusselaktører man ikke hadde kontroll på. Det er samtidig viktig å gjøre vurderinger av det utvalget peker på.

Politidirektøren har bedt om råd fra Norges institusjon for menneskerettigheter, NIM. NIM har bekreftet at de vil foreta en rettslig vurdering av de menneskerettslige spørsmålene som står særlig sentralt i rapporten. Dette tror jeg er en klok tilnærming, nettopp for å sikre at politiet kan foreta kloke avveininger dersom lignende situasjoner oppstår igjen.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at 25. juni-utvalget har vært nyanserte i sin rapport. Utvalget har funnet enkelte spor som i teorien kunne ha bidratt til å forhindre angrepet. Det framheves derfor flere steder at angrepet «muligens» kunne ha vært forhindret. Samtidig framhever utvalget selv at det er så stor usikkerhet ved disse vurderingene at de ikke kan si at det er sannsynlig at angrepet ville blitt forhindret. Utvalget peker også på at det ble gjort mye godt politiooperativt arbeid i Oslo politidistrikt. Men vi skal alltid lære der vi kan forbedre oss.

Jeg vil si litt om tiltak og arbeid som er gjort siden 25. juni i fjor – tiltak for å skape trygghet for det skeive miljøet, for å verne om et mangfoldig samfunn, for å bekjempe voldelig ekstremisme og for å stoppe terror.

Først: Det er pride nå – en måned som markerer feiring av skeiv kjærlighet og mangfold, kamp for rettigheter og menneskeverd. Jeg vet at både politiet og PST har jobbet lenge og grundig med å skape trygge rammer rundt pride-markeringene.

Når det gjelder politiet, vil politidistriktene ha dialog med lokale pride-arrangører og fokusere på synlig tilstedeværelse. Det har vært viktig for meg i min dialog med politiet og PST, også i tiden før rapporten kom, at de tar dette på største alvor, og at det gjelder i hele landet.

Det har vært en rekke møter mellom Politidirektoratet, PST og skeive organisasjoner eller pride-arrangører, helt fra etatsnivå og ikke minst lokalt ute i distrikterne.

Lokale tiltak besluttet av politimester basert på bl.a. trussel- og risikovurderinger, størrelse på arrangement og antall deltakere.

Når politiet bistår med å sikre et arrangement, vil utgiftene i noen tilfeller kreves refundert. Dette gjelder ikke politiske arrangementer. Det er noe politiet vurderer konkret i hvert tilfelle. Politidirektoratet har bedt politiet om å ha en høy terskel nå for å vurdere et arrangement knyttet til pride som et ikke-politisk arrangement der politiet vil kreve utgifter til oppsyn dekket. Det er noe jeg vet mange har vært opptatt av å få avklart.

Jeg vil også legge til at politiet fokuserer spesielt på hatkriminalitet, herunder trusler og hatefulle ytringer som rammer skeive grupper – som hatkrim og hatefulle ytringer.

Så vil jeg si litt om PST. PST har i år utarbeidet en egen trusselvurdering om pride. Den er offentlig og ugradert. Dette er for å gi politiet, arrangører av pride-arrangementer og andre relevante samfunnsaktører inn-sikt og støtte til beslutninger.

Jeg vil kort referere til sammendraget i PSTs trusselvurdering, for å gi Stortinget en mer inngående forståelse av bakgrunnen for de allerede gjennomførte tiltakene i PST og politiet:

- LHBT+-personer og -samlingssteder inngår i fiendebildet til både høyreekstremister og ekstreme islamister og er blitt aktualisert som mål det siste året.
- Både høyreekstrem og ekstrem islamistisk propaganda oppfordrer til å angripe lett tilgjengelige mål med få sikringstiltak. Folkerike mål med få eller ingen sikringstiltak er derfor attraktive terrormål, og en stor del av gjennomførte og avveggede angrep de siste årene har vært rettet mot slike mål.
- Det er særlig pride-arrangementer som samler store menneskemengder, som vil være attraktive mål.
- Angrepsmidler i både ekstreme islamistiske og høyreekstreme terrorangrep vil sannsynligvis være enkle og lett tilgjengelige midler.
- Sikkerhetstiltak for et potensielt mål kan føre til målforskyvning, slik at trusselaktører endrer måten de jobber på og velger lettere tilgjengelige mål i randsoner mellom sikrede og usikrede områder.

Transparens og åpenhet om PST er viktig for å sikre forståelse for og tillit til tjenestens arbeid. Det kan virke skremmende at dette sies åpent. Det vil alltid være et dilemma om vi skal gå ut med det vi vet, men jeg tror det er viktig å være åpen der vi kan.

Både PST, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet – våre hemmelige tjenester – legger

årlig fram ugraderte, offentlige nasjonale trussel- og risikovurderinger. Sammen med trusselvurderinger om mer spesifikke tema kan det bidra til å øke kunnskapen og forståelsen i samfunnet om hvilke utfordringer vi må leve med.

I et åpent demokratisk samfunn som vårt må vi hele tiden jobbe for å redusere risikoen for at trusselaktørene vinner fram. Sikkerhetstiltak må balanseres opp mot de frihetene innbyggerne med rette forventer å ha i et åpent demokratisk samfunn som vårt.

Jeg vil si litt generelt om skeives rettigheter gjennom det siste året. Vi må skape trygghet for skeive hele året, og ha forståelse for mangfold både hos oss selv og ute i etatene våre – ikke bare under pride. Hver dag opplever personer i Norge at hat og fordommer legger begrensninger på deres liv. Slik skal det ikke være.

Skeive personer møter fortsatt både formell og uformell diskriminering i Norge. Mennesker som bryter med normer for kjønn og seksualitet, opplever å få krenket sine rettigheter og opplever oftere dårligere levkår enn andre.

Diskriminering i arbeidslivet, mobbing i skolen, forskjellsbehandling i helsevesenet og stor forskjell i den opplevde muligheten til å kunne være åpen, det er noen av de store utfordringene skeive personer møter hver eneste dag i Norge, og som denne regjeringen tar tak i.

I juni 2022 ble en handlingsplan for politiets arbeid med mangfold og tillit lagt fram. «Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid 2022–2025» er tittelen. Den legger særlig vekt på tiltak som retter seg mot ulike minoriteter. To tiltak er spesielt relevante i kampen mot hatkriminalitet, og de handler om kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet og å videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet.

Tidligere i år la regjeringen også fram en handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold. Flere av tiltakene der gjelder politiet, bl.a. tiltak om kompetanseheving, forebygging av hatkriminalitet mot bl.a. skeive og dialog om møteplasser.

Vi må slåss mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. I Norge har vi lenge hatt en generell terrortrussel på nivå 3, moderat. Det betyr at terrorangrep er vurdert som mulig, altså like sannsynlig som usannsynlig. Høyreekstremisme og islamistisk ekstremisme er de største truslene, og det har vi smertefull erfaring med her hos oss.

Regjeringen satte i fjor ned en ekstremismekommissjon, og deres rapport ventes i slutten av 2023. Dette arbeidet vil også være viktig for å videreutvikle tiltak mot ekstremisme og radikaliserings.

Arbeidet med å forebygge og hindre terror har høy prioritet for regjeringen. Derfor er mange tiltak allerede iverksatt knyttet til kampen mot terror, og jeg setter pris

på bred støtte til og samarbeid med Stortinget om flere av dem. Regjeringen vil komme med flere initiativ, tiltak og endringer.

I november 2022 la jeg fram en oppdatert nasjonal kontraterrorstrategi. I en tid med mye søkelys på Russland og fremmed etterretning sa jeg den gangen at det er viktig å huske på at terrortrusselen fortsatt er til stede.

Strategien har viktige hovedprioriteringer. De foregår på tvers av mange sektorer, og flere av prioriteringene har regjeringen allerede levert på. En hovedprioritering var å sikre et moderne regelverk og at EOS-tjenestenes hjemler er tilpasset dagens digitale hverdag. Regjeringen fremmet derfor et lovforslag for Stortinget som skal gjøre PST bedre i stand til å avdekke trusler på nett og å følge med på utviklingen av bl.a. ekstremisme og mulige terrortrusler. Regjeringen fremmet også et lovforslag som vil gjøre Etterretningstjenesten bedre rustet til å avdekke bl.a. grenseoverskridende terrorplanlegging. Begge disse er nå ferdigbehandlet i Stortinget.

Et annet prioritert område er trusselkommunikasjon. Vi skal sørge for at kommunikasjonen når ut til og blir forstått av befolkningen og andre aktører, slik at vi lettere kan forstå hvordan vi skal opptre i slike situasjoner. Uklar kommunikasjon bidrar til usikkerhet. Et klart og forståelig budskap bidrar til trygghet. Som nevnt tidligere jobber Justis- og beredskapsdepartementet med å vurdere hvordan vi kan forbedre kommunikasjonen om hva som skjer bl.a. når det er en uavklart terror situasjon.

Et tredje område er samhandling på tvers av sektorer i saker hvor psykiske lidelser og ekstremisme er eller kan være relevant. Jeg har i samarbeid med helse- og omsorgsministeren sørget for at det blir oppnevnt kontaktpersoner mellom spesialisthelsetjenesten og politiet og PST. Regjeringen vurderer også eventuelle forslag til lovendringer for å sikre nødvendig utveksling av opplysninger om psykisk syke med voldsrisiko. Det er også viktig å nevne at oppfølgingen av psykisk syke med sammensatte behov er et sentralt satsingsområde i opptrappingsplanen for psykisk helse, som nylig ble framlagt for Stortinget. Oppfølgingen av denne gruppen krever kontinuerlig innsats og samarbeid mellom ulike etater.

Politiet og PST skal legge stor vekt på å forebygge og bekjempe hatkriminalitet og trusler. Et trygt og åpent samfunn bygger på at vi tolererer hverandre, lytter til og snakker med hverandre. Politiets innsats på området har blitt styrket de siste årene, men dette er et arbeid som må fortsette. Tettere samhandling og dialog med trusselutsatte miljøer er en del av det forebyggende arbeidet. Slik dialog, sammen med kunnskapen politiet og PST har fra andre hold, gjør det lettere å være målrettet i de forebyggende tiltakene. Det er viktig å huske på at det er mange grupper, miljøer og enkeltpersoner i Norge

som kan være utsatt for trusler, og derfor må også politiet og PST arbeide bredt.

Bedre samarbeid mellom tjenestene våre er også grunnleggende for kampen mot terror, og er noe som er aktuelt nå. Dette samarbeidet skal videreutvikles. De siste årene er det laget noen viktige arenaer for å dele informasjon og erfaringer mellom tjenestene, der de kan jobbe sammen og lære sammen.

Regjeringen opprettet Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter, NESS, i desember 2022. Det er ett eksempel. Formålet var nettopp å forsterke samarbeidet mellom PST, det øvrige politiet, Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Vi må ha respekt og forståelse for at de ulike tjenestene har forskjellige roller og oppgaver, men alle har det til felles at deres oppgave er å sørge for tryggheten i Norge. Det er grunnlaget for samarbeidet – og for tillit.

Foruten oppfølgingen med Politidirektoratet og PST har jeg også tett dialog med forsvarsministeren om oppfølgingen av evalueringsutvalgets rapport. Regjeringen er opptatt av at de to tjenestene samarbeider godt. Det er et sentralt moment at det bygges tillit mellom tjenestene slik at vi sikrer bredest mulig tillit til tjenestene. Forsvarsministeren og jeg vil sørge for at det samlede samspillet og samarbeidet mellom tjenestene blir gjennomgått, bl.a. i det som handler om Felles etterretnings- og kontraterrorsenter.

Vi må søke å finne den riktige balansen mellom hva PST skal ha lov til å gjøre, og hvor sikkert vi forventer at samfunnet skal være. Det kan være krevende. Noen ganger står personvern og ytringsfrihet opp mot sikkerhet.

Regjeringen mener den nye bestemmelsen i politiregisterloven som gir PST hjemmel til å lagre, systematisere og analysere store mengder åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsformål, er viktig og riktig. Denne ble vedtatt i Stortinget i vår, og det jobbes nå med tekniske endringer og med forskriftsbestemmelser som må på plass før bestemmelsen kan tre i kraft. Evalueringsutvalget trekker fram informasjon fra internett i sin rapport. Jeg er derfor glad for at et bredt flertall i Stortinget stilte seg bak lovendringene.

Når storting og regjering arbeider med budsjett, må det også gjøres krevende prioriteringer om ressurser. Jeg er glad for at sjef PST har varslet en gjennomgang av egen organisasjon. Evalueringsutvalget peker i sin rapport på at organiseringen av PSTs og politiets arbeid med å forebygge politisk vold og voldelig ekstremisme trolig er det temaet som tidligere evalueringer har gått minst detaljert inn i. Gjennomgangen av PST må ta dette opp i seg, slik at man skaper en sammenheng mellom hva som er oppgavene, og hva som er de avsatte ressursene.

Som nevnt har PST blitt tilført betydelige ressurser for å håndtere de ekstraordinære utfordringene som den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen utgjør etter Ukraina-krigen. Kort tid etter krigsutbruddet ble det gitt en tilleggsbevilgning til politiet og PST på til sammen 153 mill. kr for å styrke virksomhetenes evne til å håndtere konsekvensene av krigen i 2022. Regjeringen har fulgt opp dette i budsjettet for 2023 ved å bevilge om lag 215 mill. kr til politiet og PST til en videreføring av tiltakene som ble iverksatt våren 2022, bl.a. til å styrke arbeidet med sammensatte trusler og etterretning. PST ble, som nevnt, også styrket i etterkant av angrepet 25. juni, ved at bevilgningen til PST ble økt med 43 mill. kr i forbindelse med nysalderingen.

Som min redegjørelse har vist, har regjeringen gjennomført svært mange tiltak. Oppfølgingen av rapporten vil føre til at det tas flere store og små grep, både på kort og litt lengre sikt. Disse grepene blir viktige. Jeg og regjeringen er utålmodige.

Ofta kan en løsning framstå som enkel, men like ofte vil det gjerne oppstå krevende dilemmaer. Forventningene til et åpent samfunn må avveies mot vår evne til å beskytte innbyggerne mot terrorhandlinger. På den annen side er det ikke sikkert at et absolutt sikkert samfunn er et samfunn vi ønsker oss. Vi ønsker mer åpenhet, men vi skal heller ikke være naive. Dette er perspektiver både regjeringen og Stortinget kan ta med seg i det videre arbeidet.

La meg avslutte med å vende tilbake til det som brakte meg hit i dag: det brutale angrepet i fjor og evalueringsrapporten vi nå har foran oss. Regjeringen fordømmer handlingene 25. juni og holdningene som ligger bak. Vi tar ansvar for å handle når det kreves. Vi tar ansvar for å rette opp i det som gikk galt de dagene i juni i fjor.

Så vil jeg også si noe viktig. Det er de som står bak angrepet, som bærer ansvaret for angrepet – ene og alene. Det er han som tok med seg våpen ned i Oslo sentrum og skjøt vilt rundt seg, og den eller dem som var sammen med ham om det.

Dagen i fjor etterlot et åpent sår – hos de etterlatte, hos de skadde, hos alle som ble berørt, og hos hele det skeive miljøet som må leve med konsekvensene. Regjeringen skal gjøre alt vi kan for å lege det såret. Kanskje vil det aldri gro helt. Vi må være forberedt på at det vil ta tid, og vi må være forberedt på at det vil komme tider de neste månedene og årene hvor sårene kanskje vil rippes opp igjen.

Jeg sier dette fordi vi fortsatt ikke har alle svar, og vi må vente litt til. Etterforskningen er fortsatt ikke ferdig. Den er uavhengig av meg, regjeringen og Stortinget.

I andre terrorsaker eller massedrap i Norge i nyere tid, har vi gjerne hatt en rettssak eller en domfellelse

rundt et år etter angrepet. Det har vi ikke nå. Vi har visst mer. Det gjør vi ikke nå. Vi har tidligere kunnet slå fast med en rettskraftig dom hvem som er skyldig. Det kan vi ikke nå.

Oslo politidistrikt har siktet fire personer for terror eller medvirkning til terror. I en kjennelse fra Oslo tingrett 1. juni ble den antatte gjerningspersonen varetektsfengslet for fire nye uker. Det går fram av kjennelsen at det kanskje vil bli en rettssak tidlig i 2024 eller enda senere. Den antatte gjerningspersonen har, så langt jeg vet, nektet å forklare seg for politiet. Kanskje ligger noen av svarene hos ham, eller hos noen av de andre som er siktet i saken. Det kan vi ikke vite, og vi må la politiet og påtalemyndigheten gjøre jobben sin uavhengig av oss som befinner oss i dette rommet nå.

Mine tanker går til alle dere som er berørt, som har stått i dette det siste året, og som fortsatt lever med et åpent sår. Når de vanskelige dagene og tidene kommer, skal vi stå der sammen med dere. Vi skal være der for dere.

I mellomtiden skal vi bruke den informasjonen vi har – og handle. Vi skal ta tak i det vi vet, finne løsninger og styrke sikkerheten, samtidig som vi bevarer vårt åpne samfunn.

Evalueringsrapporten peker på ting som fungerte, og ting som kunne vært gjort annerledes. Utvalget beskriver Oslo politidistrikts håndtering av angrepet i akutfasen som god. De beskriver ansatte i PST som i det store og hele framstår som svært engasjerte, samvittighetsfulle, kunnskapsrike og genuint opptatt av å forbedre seg. Vi skal også ha med oss at det hver dag går mennesker på jobb i både PST og politiet som gjør sitt ytterste for å bidra til at vi alle kan leve et trygt liv her i landet. Så er det vår oppgave å legge til rette for at disse ansatte har gode rammer for å gjøre et slikt arbeid.

Rapporten som danner grunnlaget for denne redegjørelsen, er svært alvorlig. Bakteppet er uvirkelig – et rått og brutalt angrep tok to menneskeliv og skadet svært mange. Det skeive miljøet ble hardt rammet. Enkeltmennesker og miljøer fikk sine liv endret, og angrepet har skapt frykt. Slik skal vi ikke ha det i Norge. Når noe slikt inntreffer, er det nødvendig at vi står opp for våre verdier, og at vi hegner om at alle i Norge skal kunne være seg selv.

Jeg ser fram til et godt samarbeid med Stortinget når rapporten nå følges opp, og jeg vil komme tilbake til saken overfor Stortinget i forbindelse med bl.a. Prop. 1 S. Det skal være trygt å være skeiv i Norge. Det skal være trygt for alle i Norge. Hatytringer og fordømmer skal motgås. Regjeringen tar skeives rettigheter og livskvalitet på største alvor. Vi følger opp rapporten.

Om en drøy uke skal vi markere at det har gått et år siden den mørke natten 25. juni i fjor. Vi skal minnes

dem som mistet livet. Vi skal ta vare på de etterlatte og berørte.

Nå skal vi gjøre alt vi kan for å trygge årets pride. Vi skal feire pride. Vi skal stå opp for verdiene våre hver dag, hele året.

La juni bli den feiringen det skeive miljøet fortjener, og la det bli en måned der frihet, mangfold og kjærlighet vinner fram.

Presidenten [10:42:28]: Presidenten vil nå, i henhold til Stortingets forretningsorden § 45, åpne for en kommentarrunde begrenset til ett innlegg på inntil 5 minutter fra hver partigruppe, og med avsluttende innlegg fra statsråden.

Rigmor Aasrud (A) [10:42:55]: Takk til justisministeren for en grundig og god redegjørelse.

La meg starte med å si at Arbeiderpartiet støtter og slår ring om det skeive miljøet.

Nå er det juni. Igjen skal vi feire pride. I år går mange inn i denne måneden med blandede følelser. De kjenner uro, sinne, frykt. Sånn skal vi ikke ha det i 2023.

Som samfunn er vi ikke i mål før alle får oppfylt sin rett til å være hele mennesker i alt de gjør, til å være den de vil, elske hvem de vil, og leve det livet de vil.

Den 25. juni i fjor, i den varme Oslo-natta, ble vi igjen rammet av terror. I sin tid konkluderte 22. juli-kommisjonen bl.a. med at ressursene ikke fant hverandre da terroren rammet. Ifølge evalueringsrapporten, som kom i forrige uke, er det grunn til å tro at de samme feilene gjentok seg nok en gang. Det er vondt å lese.

Også nå blir for dårlig informasjonsdeling og manglende åpenhet mellom de hemmelige tjenestene trukket fram. Det som er mest vondt, er hovedkonklusjonen – at det er mulig at angrepet 25. juni kunne vært avverget. Myndighetene og storsamfunnet feilet i beskyttelsen av folk – og særlig av den skeive befolkningen.

Rapportens konklusjoner maner til stort alvor. Det er nødvendig å gjenoppbygge tilliten til de tjenestene som skal beskytte oss. Ikke minst må det ryddes opp i det dårlige samarbeidet mellom PST og Etterretningstjenesten, der mye tyder på at helt vesentlig informasjon har gått tapt på veien mellom de to instansene. Det er uholdbart.

Det er et politisk ansvar å sørge for at sikkerhetstjenestene våre har gode rammer for å utføre arbeidet sitt. Statsråden har i sin redegjørelse vært tydelig på grepene regjeringen tar for å følge opp. Den oppdaterte kontraterrorstrategien som justisministeren la fram i høst, er vesentlig. Den framhever bl.a. politiets mulighet til å avdekke ekstremisme på nett, og at myndighetenes kommunikasjon i krisesituasjoner må bli bedre. I tråd med den strategien fikk regjeringens lovforslag, som vil gjøre Etterretningstjenesten bedre rustet til å avdekke bl.a.

grenseoverskridende terrorplanlegging, flertall i Stortinget forrige uke.

Det er et politisk ansvar å ta tak i samfunnsutfordringer. Regjeringen har oppnevnt en ekstremismekommisjon for å sette oss i stand til å forstå hvordan ekstremisme oppstår. Kommisjonens rapport skal legges fram før årsskiftet. Oppfølgingen vil forplikte.

Samtidig som vi skal diskutere hvordan sikkerhetstjenestene skal sørge for vår sikkerhet, må vi også diskutere det hatet vi ser mot den skeive befolkningen. Vi ser at regnbueflagg brennes, pridearrangement må avlyses, og hatet florerer mot transpersoner.

Vi vet at ord kan føre til handling. Vi erfarte det 22. juli, vi gjorde det 10. august, og vi gjorde det igjen 25. juni.

Selv om målene har vært ulike, er hovedmålet for terror alltid det samme: å skape frykt og innskrenke din og min frihet, ikke bare for AUF-ere, for muslimer og for skeive, men for oss alle.

Nå skal vi takke dem som stoppet terroristen, de som reddet liv. Uten dem kunne det gått mye verre. Det peker også rapporten på. Takk til dørvakter, bartendere og gjester. Tankene går til alle dem som løp fra kulene i fjor, og aller mest til de to livene som gikk tapt, og deres familie og venner. Ingen ord kan få dem tilbake, men våre handlinger kan få det til aldri å skje igjen.

Vi må lære av denne rapporten. Politikens viktigste oppgave er å sørge for folks trygghet. Det skeive miljøet må tryggges, og sikkerheten ivaretas. Stortinget skal og vil kjenne sitt ansvar når rapporten skal følges opp.

Sveinung Stensland (H) [10:47:45]: Rapporten fra 25. juni-utvalget er grundig og omfattende. Funnene er oppsiktsvekkende og alvorlige. Det samme kan vi si om kritikken i ettertid. Jeg skal ikke gjenta kritikken, men den var nødvendig, og den var på sin plass. Det som er hevet over enhver tvil, er at det er et politisk ansvar å rydde opp etter rapportens funn og anbefalinger.

Når PST lykkes, får de færreste vite det, og det feires aldri. Når de gjør feil, kan det bli katastrofalt. Det ble det denne gangen. Det var rett av justisministeren å komme til Stortinget med en redegjørelse om hvordan hun og regjeringen har tenkt å følge opp dette. Jeg vil være helt tydelig til statsråden: Vi vil måle innsatsen i handling, ikke i ord. Det påhviler regjeringen og ansvarlige statsråder et stort ansvar for å rydde opp og skape ro rundt tjenestene.

Det er lett for oss politikere å sitte her i salen og vedta lover og bevilge penger til alle mulige gode formål. Det vi sliter mer med, er å endre kulturer og få folk til å jobbe sammen for å oppnå felles mål. Det krever tydelig ledelse. Denne saken tyder på at ledelsen har vært for svak.

Rapporten fra 25. juni-utvalget er ikke den eneste rapporten som peker på svakheter i måten PST og politiet jobber på, og hvordan de samhandler med andre. Når utvalget peker på at anbefalinger fra Al-Noor-utvalget ikke er fulgt opp, er det kritikkverdige. Kultur må endres innenfra, og endring krever ledelse.

Det er fortsatt en del vi ikke vet, og som Stortinget må få bedre svar på. For eksempel reageres det fra juridisk hold på mulig politisk involvering ved avlysningen av solidaritetsmarkeringen. Allerede i vinter stilte Høyre spørsmål ved mandatet og sammensetningen av utvalget, både med tanke på involvering av de skeive organisasjonene og om det belyser alle sider av saken. Vi etterlyste bedre kompetanse og mer oppmerksomhet rundt Etterretningstjenestens rolle og involvering av dem som ble rammet av terroren.

Til tross for dette: Når vi nå har rapporten, er den klinkende klar. Dette var en grov etterretningssvikt. Rapporten underbygger at politiet og justissektoren har en stor jobb å gjøre med å gjenoppbygge tilliten hos de skeive organisasjonene. PST koblet ikke terrorvarselet og bildet av det brennende flagget til at pride skulle arrangeres helgen etterpå. Rapporten peker også på at politiet hadde overlatt et for stort kommunikasjonsansvar til Oslo Pride i etterkant av terrorangrepet. Håndteringen og manglende involvering bidro til å skape usikkerhet rundt om i hele landet, en usikkerhet vi ennå ser.

Det er egentlig det som er kjernen i denne saken. Trusselutsatte grupper i samfunnet, i dette tilfellet skeive, har behov for ekstra oppmerksomhet. De må være trygge på at politiet og sikkerhets- og etterretningstjenestene er der også for dem. Det skal være trygt å være den en er, og si det en mener i Norge.

Kong Harald sa i en tale i 2016:

«Nordmenn er engasjert ungdom og livserfarne gamle. Nordmenn er enslige, skilte, barnefamilier og gamle ektepar. Nordmenn er jenter som er glad i jenter, gutter som er glad i gutter, og jenter og gutter som er glad i hverandre.

Nordmenn tror på Gud, Allah, Altet og Ingenting.»

Det kan ikke sies bedre.

Derfor er det avgjørende viktig at vi som samfunn skaper trygghet for å være den en er. Der sviktet vi 25. juni i fjor. Vi ble rammet av terrorhandlinger som var rettet mot mennesker som elsker hverandre, uavhengig av deres legning.

Justisministerens redegjørelse viser at hun tar rapporten på alvor. Jeg mener denne redegjørelsen må sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre oppfølging og påfølgende behandling i Stortinget. Statsråden sier at hun skal rette opp det som finnes i rappor-

ten. Hun sier at regjeringen og hun har tatt ansvaret. Hun sier også at de skal jobbe videre, og alle deler skal involveres. Det er bra at de skeive nå involveres. Det har vært savnet.

Statsråden sier ikke at dette var en grov etterretningssvikt. Det burde hun, for det er nettopp det det er. Ett av tiltakene må være utveksling av personell mellom operative deler av E-tjenesten og PST.

En del av det statsråden tar opp, er ting som har vært kjent en stund. Rapporten fra Al-Noor og Kongsberg er eksempler. Dette gjelder bl.a. behov for bedre rutiner for samhandling og dokumentasjon og oppfølging av psykisk syke. Det er bra at statsråden varsler tettere oppfølging. Jeg forventer et taktskifte i dette arbeidet.

Regjeringen kan ikke holdes ansvarlig for det som skjedde 25. juni i fjor, men regjeringen er ansvarlig for å rydde opp. Den jobben starter nå. Det skal Stortinget følge opp.

Else Marie Rødby (Sp) [10:52:55]: Jeg vil starte med å takke justisministeren for en god og grundig redegjørelse, en redegjørelse som viser at statsråden, sammen med hele regjeringen, tar ansvar for den jobben som nå må gjøres. Jeg slutter meg til justisministerens konklusjoner og er glad for at hun er så tydelig på at vi sammen skal stå opp for våre verdier og vår frihet, også i tiden framover.

Jeg vil også benytte denne anledningen til å uttrykke medfølelse med dem som mistet sine kjære 25. juni i fjor, og med alle de andre som på ulikt vis ble rammet gjennom denne terroren. Til dem som nå føler seg utrygge: Det var et brutalt, uforståelig og forferdelig angrep. Det var et angrep på kjærligheten, ytringsfriheten og folk. Det står klart for oss at vi som samfunn ikke klarte å beskytte befolkningen vår denne dagen, og særlig feilet vi overfor én gruppe. Til det skeive miljøet er det viktig for meg å si: Dere står ikke alene. Vi skal stå sammen med dere. Norge skal være et land for alle, og da må vi også kunne beskytte alle. Det skal vi sørge for at vi gjør en bedre jobb for framover.

Evalueringsrapporten som politiet og PST nå har fått om håndteringen av angrepet, er det tungt å lese. Det berører oss. Det gjør vondt å lese at systemene ikke var gode nok, og at det kanskje kunne vært mulig å forhindre angrepet om enkelte ting hadde vært gjort annerledes. Vi kan aldri beskytte oss fra alt, men når funnene i denne rapporten gjentar en del av den kritikken som Gjørv-kommisjonen kom med etter 22. juli, må vi innse at systemene vi har bygd, ikke fungerer godt nok.

Det blir viktig nå at vi i det politiske Norge i fellesskap finner gode løsninger på de utfordringene som rapporten beskriver. Jeg håper vi alle kan bidra konstruktivt til en debatt om oppfølging av rapporten og om hvor-

dan vi kan stå bedre rustet som samfunn neste gang. Jeg har forståelse for at det er anbefalinger og momenter i denne rapporten som det kan ta tid å følge opp, men jeg er veldig glad for at justisministeren allerede nå er klar på at hun er i gang med oppfølgingen og er opptatt av konkrete tiltak.

Det var viktig at statsråden, politidirektøren og sjefen for PST satte seg ned sammen allerede dagen etter at rapporten kom, for å legge en plan for det videre arbeidet, og det er veldig bra at justisministeren har varslet en oppfølgingsplan innen utgangen av juni. Jeg vil berømme statsråden for dette, og også for å komme hit i dag og redegjøre for oss i Stortinget. Det gjør meg trygg på at justisministeren, sammen med resten av regjeringen, vil følge opp rapporten og veien videre på en god måte.

Jeg vil også rose den innsatsen som politiet og privatpersoner gjorde i sekundene og minuttene etter at det første skuddet ble løsnet i Rosenkrantz' gate i fjor. Den innsatsen reddet mest sannsynlig mange liv. Uansett hvor mye vi styrker den skarpeste beredskapen, er sannsynligheten for at du eller jeg kommer først, stor. Derfor er det sånn at også vi som samfunnsborgere er en viktig del av den store beredskapen vår, og det ble helt tydelig 25. juni i fjor. Politiet vil aldri kunne være absolutt overalt hele tiden, så når kriser inntreffer, er vi derfor avhengig av at noen gjør mer, og handler utover det som kan forventes av oss. Selv midt i Oslo sentrum var det folk som var førstelinjen, og de største heltene, den juninatten i fjor.

Rapporten viser imidlertid at politiet er raskt til stede, og er tydelig på at de håndterte situasjonen godt, i tråd med deres samfunnsoppdrag og i tråd med våre forventninger. Vi har flinke politifolk på jobb i Norge hver eneste dag som er med på å gi oss et tryggere samfunn. Til de som stilte seg mellom drapsmannen og ofrene 25. juni i fjor, og til de som går på jobb hver dag for å gi oss andre en tryggere hverdag, vil jeg si tusen takk.

Til slutt vil jeg si, når vi nå står her i pridemåneden igjen: Pridefeiringen skal være en fest, en hyllest til livet og til det Norge vi vil ha – et Norge hvor alle skal kunne elske den de vil, og være den de er. Jeg er glad justisministeren var så tydelig på at vi som storsamfunn nå gjør det vi kan for at årets feiring skal være trygg og god, og så er det vår oppgave som folkevalgte å være krystallklare på at vi fordømmer alt hat, all hets og alle trusler.

Mange har kjent på usikkerhet og frykt det siste året. Sånn kan vi ikke ha det. Nå må vi jobbe sammen for å skape et tryggere Norge.

Per-Willy Amundsen (FrP) [10:58:13]: Den 25. juni i fjor skjedde det som ikke skal skje, en terrorhandling på norsk jord gjennomført av en kjent trusselaktør.

Rapporten viser en grunnleggende svikt på en rekke områder fra PST og deres evne til å håndtere og forhindre terror på norsk jord. Det er en knusende dom. Kjerren er at vi har et PST som ikke fungerer etter hensikten, et PST som ikke er i stand til å levere den tryggheten alle borgere forventer at de skal kunne levere.

Det kreves klare og tydelige tiltak, konkrete tiltak, for å rydde opp. Da må jeg si at jeg er litt usikker når jeg lytter til statsråden, for selv om det ikke er vanskelig å være enig i veldig mange av formuleringene hun kommer med, fremstår de som å være av en ganske generell karakter. Det fremstår også sånn at mye av oppgaven man da gir for å rydde opp i det som er helt nødvendig i PST, overlater man egentlig til sjef PST.

Det er ikke tilstrekkelig. Sjef PST ville ikke engang beklage tydelig de feilvurderingene som ble begått. Hun sa i etterkant av fremleggelsen av rapporten at hun beklaget eventuelle feilvurderinger som er blitt begått. Vi hører en masse signaler fra PST som omhandler alle andre forhold enn dem selv. Ressurssituasjonen blir trukket frem, og det skal man ta på alvor. Det har blitt pekt på E-tjenesten. Det har blitt pekt på politiske myndigheter og vår evne til å styrke PST. Til og med EOS-utvalget har blitt dratt inn som et hinder for at PST fikk gjort jobben sin den 25. juni i fjor, noe som åpenbart ikke er riktig. Stortingets EOS-utvalg bidro ikke til det.

Da stiller jeg spørsmålet: Burde det ikke være sånn at justisministeren tydeligere gikk inn og tok styring ved sitt departement for å rydde opp i den åpenbare ukulturen som eksisterer i PST? Eksempelene er mange når man leser rapporten. Bare for å ta ett eksempel, som jeg synes er ganske graverende: Man var fra PSTs side opptatt av å innhente opplysninger, så langt som mulig, for å kartlegge høyreekstreme aktører i forkant av pride. Man hadde ikke samme oppmerksomhet rettet mot det som er en veldig kjent trussel, nemlig ekstreme islamister. Det stilles til og med spørsmål om det i rapporten, og dette er et sitat fra rapporten:

«Samtidig kan man lure på hvorfor PST ikke satte ut en tilsvarende innhentingsoppgave for eventuelle trusler mot pride-arrangementer og/eller deltagere fra ekstreme islamister?»

Slik jeg kjenner PST fra tidligere, har de vært i stand til å håndtere ekstrem islamisme på en god måte. Jeg er ikke sikker på om man er like godt rustet i dag, det fremstår i hvert fall ikke sånn. Det er snakk om en kjent trusselaktør som har vært en kjent trussel mot den vestlige verden i over 20 år. Det er utrolig at PST ikke har gjort en bedre jobb. Så selv om det ikke er vanskelig å være enig i mange av de formuleringene som justisministeren kommer med, hadde vi fra Fremskrittspartiets side forventet noe mer konkret.

I motsetning til Høyre ønsker vi at videre behandling skjer i justiskomiteen. Vi har også anmodet presidentskapet om å legge til rette for å ferdigbehandle dette i komité så raskt som mulig, og – om nødvendig – at Stortinget trer sammen også etter ordinær sesjonsslutt.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:03:32]: Den 25. juni i fjor var Oslo farget i alle regnbuens farger. Folk feiret mangfoldet, følte seg fri. Endelig, etter flere år med koronarestriksjoner, skulle gatene fylles. Brått ble glede og protestfest snudd til frykt, sorg og sinne. En mann tok med seg et gevær og startet å skyte utenfor London Pub, knapt 300 meter fra Stortinget og hjertet av Oslo Pride, Spikersuppa. To mennesker ble drept, et tyvetalls mennesker ble skadet, en hel skeiv bevegelse ble skutt på den 25. juni. Resten av Skeivt kulturår ble preget av individuelle og kollektive traumatiske historier.

Forrige uke kom rapporten om terrorangrepet 25. juni, som sier at dette angrepet kunne vært avverget, at det våre skeive sto i den natten i fjor, kunne de fått slippe, og de kunne fått slippe det som fulgte i dagene, månedene og året etter. Det er urovekkende informasjon vi har fått. Det verste angrepet på skeive etter annen verdenskrig i Norge kunne vært avverget. Det skal tas på høyeste alvor.

Det er juni, det er pridemåned, og allerede ser vi at flagg brennes, at arrangementer stenges, at regnbuefamilier ikke tør å ha med sine egne barn under årets pridearrangement, fordi de ikke føler seg trygge. Det er snart ett år siden angrepet i Oslo, og vi har fått en rapport som krever Stortingets oppmerksomhet. Det ville vært helt uholdbart om Stortinget ikke skulle få anledning til å omtale funnene i rapporten før Stortinget samles igjen i oktober. Derfor var det helt nødvendig for SV å være tydelig på at vi forventet at ministeren kom til Stortinget og redegjorde.

Evalueringen peker på flere alvorlige funn. Det er mulig at angrepet kunne vært forhindret dersom PST hadde opprettet en forebyggende sak. Selv om PST satt på relevant etterretningsinformasjon om Matapour, ble ikke denne delt med radikaliseringskontakten i politiet. Det er mulig at angrepet kunne vært avverget som følge av et varsel PST mottok i dagene før. Det sviktet i sentrale politienheters arbeid både før og etter angrepet.

Det er en rystende rapport, og det som er særlig skremmende, er at dette er gjentagende toner. At ressursene ikke fant hverandre, var en av konklusjonene i 22. juli-kommisjonens rapport. At informasjon ikke ble delt, ikke kom dit den skulle, at informasjon man hadde, ikke ble agert på, har vi fått svart på hvitt var bidragsytende til at man ikke fikk stanset dette angrepet.

Etter angrepet hadde folk behov for å ta til gatene for å være sammen med hverandre i det kollektive trau-

met. Mange hadde behov for å vise støtte til bevegelsen og et mangfoldig samfunn. En viktig del av demokratiet er å kunne ta til gatene for å markere og kjempe for fellesskapet, spesielt overfor de bevegelsene som har blitt utsatt for diskriminering i århundrer, og som fremdeles opplever diskriminering, trusler og vold. Mangfoldet må vises fram, ikke gjemmes bort.

Rapporten viser at anbefalingen om å avlyse solidaritetsmarkeringen 27. juni var i strid med menneskerettighetene og Grunnloven. Da vitner det om dårlig situasjonsforståelse når ministeren fremdeles stiller seg bak den vurderingen. Denne rapporten omhandler det verste terrorangrepet på skeive i Norge siden krigen, men det blir også et eksempel på hvordan skeive nedprioriteres i samfunnet, selv når de står i møte med ekstremisme og terror. Det er kritikkverdige at de f.eks. måtte stå så alene i kommunikasjonen etter terrorangrepet.

Nå må vi lære av feilene og møte utfordringene med åpenhet og kritikk. Skeive skal være trygge i Norge, både i butikken, i prideparaden, på London Pub og på Per på hjørnet. Undersøkelser viser at én av tre skeive har lav tillit til politiet, betydelig lavere enn den generelle befolkningen, og da må man spørre seg om prosessene har vært gode nok.

Dette angrepet var rettet mot en gruppe som opplever diskriminering og hat, ikke bare i Norge, men i hele verden. Derfor var det kritikkverdige at ingen representanter for denne bevegelsen fikk være med i evalueringsarbeidet. En del av konklusjonene vitner også om at man fremdeles mangler situasjonsforståelse.

Det er bra at statsråden har kommet til Stortinget og redegjort. Vi har behov for å vite mer om hvordan man vil følge opp dette, og se hvordan handlingen blir. Vi har et behov for at Stortinget går grundig inn i denne saken. Derfor bør redegjørelsen oversendes kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling. Feil må rettes. Tilliten mellom skeive og politiet må styrkes. Ministeren må vise at nå er tiden for å trygge, nå er tiden for dialog med de berørte miljøene, nå er tiden for handling.

Tobias Drevland Lund (R) [11:08:44]: De skulle feire retten til å være den man er, og retten til å være skeiv. De skulle feire og markere pride. I stedet ble de møtt med kuler, vold og hat. Natt til 25. juni 2022 mistet vi to mennesker, og mange ble fysisk såret. Hvert liv som går tapt til terror, er alltid ett for mye. Enda flere fikk skader som ikke synes utenpå kroppen. Den fysiske og psykiske belastningen av angsten og redselen er for mange fremdeles noe som preger hverdagen. Man lever med vissheten om at det finnes noen der ute som vil gå så langt som til å drepe, kun fordi de hater skeive mennesker. Dette var det verste angrepet på skeive i norsk etterkrigstid.

I sin trusselvurdering for 2022 konstaterte PST at terrortrusselnivået i Norge var moderat, og at det fremdeles var forventet at høyreekstremister og ekstreme islamister utgjorde den største terrortrusselen mot Norge. Den gangen vurderte PST det som mulig at disse gruppene av ekstremister ville forsøke å utføre terrorhandlinger i Norge. Så skjedde det grusomme som skjedde natt til 25. juni 2022.

Det har snart gått et år siden terroren mot pride i Oslo i fjor, og nå er vi inne i ny pridemåned, som feires og markeres over hele landet. Forrige uke kom rapporten fra 25. juni-utvalget, som har hatt i oppgave å granske PSTs og politiets håndtering av terroren og hendelsene i forkant og etterkant. Rapporten har vært nedslående. Utvalgets funn er ikke til å misforstå: Dette angrepet kunne muligens ha vært avverget. Kokt ned til noen sentrale konklusjoner peker utvalget – svart på hvitt – på at PST kunne ha handlet tidligere, og at angrepet kunne vært unngått. Det kunne blitt opprettet en forebyggende sak mot gjerningsmannen, Zaniar Matapour, i månedene før 25. juni, men det gjorde det ikke. PST satt på relevant, egenprodusert etterretning om Matapour som de burde ha delt med radikaliseringskontakten i politiet, som hadde ansvaret for å følge ham opp, men det gjorde de heller ikke. Hadde PST undersøkt det varselet de mottok fra E-tjenesten bare fem dager før 25. juni, kunne angrepet muligens vært avverget, men PST undersøkte ikke hvem som kunne være en mulig utøver av et angrep som den kjente islamisten Arfan Bhatti var involvert i. Dette er bare noen av de konklusjonene som rapporten trekker fram.

Jeg vet at statsråden tar dette på største alvor. Det gjør hun også ved å komme hit og redegjøre for Stortinget i dag. Det er jeg glad for, og det setter jeg pris på. Hun har også hatt møte med PST og Politidirektoratet og har redegjort godt for hvordan arbeidet er der. Hun har også dialog med skeive organisasjoner. Hun tar dette på alvor, men statsråden har vært forbausende fraværende i etterspillet av det året som nå har gått. Særlig vet jeg at mange av de skeive organisasjonene, som tross alt representerer det skeive miljøet, som var målet for dette angrepet, har følt på det. Til slutt ble de så leie av ventingen at de opprettet en egen nettside, med det treffende navnet «Mens vi venter på Mehl».

Først den 31. mai inviterte statsråden til et møte med representanter fra de skeive organisasjonene, et møte uten agenda og tilsynelatende uten mål og mening. Det skjedde betimelig nok en knapp uke før denne nedslående rapporten skulle offentliggjøres.

Det ble også sagt at man skal kunne garantere for at man skal kunne markere pride. Dessverre er realiteten at det mange steder rundt omkring i landet er store trusler mot pridearrangementer. Prideflagg blir tatt ned. De

blir i verste fall brent, det har vi også sett tilfeller av. På toppen av dette har retten til forsamlingsfrihet etter Grunnloven § 101 og EMK-artikkel 11 blitt brutt etter 25. juni, når flere har tatt initiativ til solidaritetsmarkeringer. Da folk hadde størst behov for å samles, markere solidaritet med det skeive miljøet og ta et aktivt standpunkt mot hat, ble det anbefalt ikke å gjøre det, da politimyndighetene «ikke kunne garantere» for deres sikkerhet. Det skal vi ikke finne oss i. Myndighetene og politiet skal garantere for at alle borgere kan benytte seg av menneskerettigheter som forsamlingsretten.

Vi har også sett eksempler på at politiet ikke er i stand til å beskytte ulike arrangementer. For eksempel har vi fått beskjed om at man i Møre og Romsdal har måttet avbryte et planlagt arrangement på grunn av trusler. Det samme så vi på Inderøy, der en mann stormet scenen da en dragartist hadde en opptreden. Slikt skal vi ikke ha noe av.

Rødt støtter helhert opp om at dette blir oversendt kontroll- og konstitusjonskomiteen for videre behandling.

Nå er tiden inne for at statsråden viser seg tilliten verdig.

Grunde Almeland (V) [11:14:09]: Det kunne ha vært avverget – dette er ordene som har brent seg fast i meg etter at jeg leste 25. juni-utvalgets rapport. Det er mulig at det kunne ha vært avverget at en mann litt over klokken 01.00 lørdag 25. juni i fjor går av en trikk foran tinghuset og 40 sekunder etter begynner å skyte med maskinpistol mot menneskene som er på uteserveringene og står i kø for å komme seg inn på London Pub og Per på hjørnet. Det er mulig at det kunne ha vært avverget at 2 mennesker dør av skuddene, at 9 får skuddskader, at 25 får andre skader i kaoset som oppstår, og at 264 mennesker nå har status som fornærmede i en sak som uten sivil inngripen i løpet av få minutter kunne ha utviklet seg til et av de dødeligste angrepene på sivile i Europa på mange år.

Det er mulig at det kunne ha vært avverget at vi skeive, som i utgangspunktet ofte har kjent oss som hakket mer sårbare, mer utsatte og mindre akseptert enn resten av befolkningen, brått får revet vekk følelsen av trygt å kunne være den vi er, elske den vi elsker, og gi uttrykk for kjærligheten vår i offentlighet.

Angrepet på skeive har endret noe i oss. Det er en frykt her nå som ikke har vært her før. Det skal ikke føles som en risikosport å holde kjæresten i hånden på åpen gate og gi ham et kyss på kinnet, men slik føles det for veldig mange nå. For dem av oss som allerede før terrorangrepet har båret denne frykten med seg, føles den mye sterkere nå. Mange av oss vegrer oss for å delta i pride-markeringen vi har pleid å glede oss til. Noen av oss er

redde for å ta med barna våre i toget – tør vi å utsette dem for den risikoen?

Noe av det flotteste med landet vårt er at vi har høy tillit til myndighetene våre. Vi har høy tillit til at ulike organer skjøtter de oppgavene de er satt til å utføre, og det påhviler PST det alvorstunge ansvar å forebygge voldelig ekstremisme og politisk vold. PST skal beskytte våre innbyggere mot angrep for sine ytringer. Sentralt i dette arbeidet står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak. Som innbyggere stoler vi på at dette arbeidet utføres av personer med høy og spesialisert kompetanse, og at arbeidet er av høy kvalitet, for det er tross alt sikkerheten vår det handler om.

Rapporten fra 25. juni-utvalget slår dype sprekker i denne tilliten. Rapporten er noe av det mest alvorlige jeg har lest i min tid som stortingsrepresentant. Den er knusende og klar i sin kritikk av PSTs arbeid i forkant av terroren, og det mørkeste med rapporten er at dette kunne ha vært avverget.

Det skeive miljøet har fortsatt ikke fått en beklagelse fra statsråden. Statsråden er den øverste ansvarlige for justissektoren, og statsråden har også et overordnet tverrsektorielt ansvar i sivile kriser. En slik beklagelse hadde betydd mye, det hadde vært en anerkjennelse fra øverste hold om alvorligheten av det som skeive har gått gjennom både den 25. juni og i tiden etter. Det koster så lite, men det hadde betydd så mye.

I rapporten har vi fått mange svar, men det er fortsatt mange som gjenstår. Etter mitt syn var 25. juni-utvalgets mandat for snevert og burde ha omfattet E-tjenesten. Statsråden sier at dette faller utenfor hennes mandat, men statsråden opererer ikke i et vakuum, hun er del av et regjeringsapparat, og hvis det eksisterer barrierer for å lage en rigg som sørger for at vi får alle svar, er det regjeringen som har mulighet til å fjerne dem.

Det er en stor jobb å gjøre framover, og jeg er glad for at statsråden i dag anerkjenner det ansvaret hun har. Det setter jeg pris på. Likevel: Hvor alvorlig justisministeren tar dette ansvaret, kommer an på hvordan oppfølgingen blir i handling, ikke i ord, også framover.

Det er en stor oppgave for Stortinget å se på det som har skjedd. Derfor vil Venstre også at denne saken skal få sin behandling i kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Så vil jeg avslutte med en oppfordring til oss alle om å støtte opp om de grunnleggende verdiene vi som samfunn bør stå opp for, og at flest mulig av oss deltar i pride-markeringene som kommer.

Lan Marie Nguyen Berg (MDG) [11:19:41]: Jeg vil takke statsråden for redegjørelsen, og jeg vil også takke representanten Almeland for et sterkt innlegg, som vi-

ser hvorfor dette er så viktig. Rapporten fra 25. juni-utvalget peker på alvorlige brudd som statsråden og resten av regjeringen må følge opp. Det er særlig tre områder som jeg vil løfte fram.

Det første gjelder den generelle systemvikten. Det er urovekkende at angrepet muligens kunne ha blitt avverget. Særlig er det verdt å løfte fram den tverrsektorielle innsatsen på kontraterrorfeltet. Det virker som det har vært svikt i kommunikasjonen og kartleggingen i flere ledd, og at kunnskapen om utsatte grupper er svak. De som er utsatt for trusler, sitter med essensiell kunnskap og ekspertise som må brukes av politiet og PST i hele landet. Det er mange hendelser som ikke anmeldes. Kunnskap om trusselnivået må baseres på aktivt oppsøkende virksomhet overfor de utsatte gruppene som det gjelder.

Det bringer meg inn på at justisministeren generelt har vist lite interesse for de skeive organisasjonene og de terrorrammede etter 25. juni. Særlig uforståelig er det at statsråden valgte å dra på trafikkkontroll i Holmestrand istedenfor å møte de terrorrammede noen dager etter at angrepet skjedde. Verre er det likevel at de møtene statsråden har hatt med de skeive organisasjonene, har vært for få og uten klar agenda, og at det er svært uklart for meg hva justisministeren har gjort det siste året for å sikre skeives forsamlingsfrihet, som har vært sterkt innskrenket.

Det andre jeg vil trekke fram, gjelder ytrings- og forsamlingsfriheten for trusselutsatte generelt og for skeive spesielt. Rapporten viser til politidirektørens anbefaling om å avlyse solidaritetsmarkeringen 27. juni i fjor, basert på informasjon hun antok at Oslo politidistrikt ikke hadde. Her kan man lure på hva som skjedde i møtet med Regjeringens sikkerhetsutvalg og dialogen mellom politidirektøren og Oslo politidistrikt. Det som uansett må legges til grunn, er at terskelen for å avlyse forsamlinger bør være svært, svært høy. Det er spesielt viktig når det gjelder forsamlinger av utsatte og diskriminerte grupper. Alternativet er at de som ønsker å true disse gruppene til taushet, vinner.

Heller enn å få beskyttelse fra offentligheten for å kunne samles, har vi det siste året sett det motsatte. Prideparaden i Oslo ble avlyst, solidaritetsmarkeringen ble avlyst, Skeiv Ungdoms sommerleir ble avlyst, og senest for to uker siden måtte Redd Barna avlyse sin pridefestival for barn i Bergen – alt av sikkerhetsgrunner. Da har vi ikke engang snakket om alle de arrangementene som ikke har blitt arrangert i det hele tatt, fordi det ikke har følt trygt.

Skeive i Norge i dag forteller at de er redde, og mange tør ikke å samle seg for å kjempe for sine rettigheter. Noen lurer på om det ikke lenger er trygt å holde hverandre i hendene. Spørsmålet skeive organisasjoner stiller seg, er om det nå er lavere terskel for å avlyse skeive

arrangementer i Norge fordi myndighetene ikke klarer å stille opp og ivareta tryggheten deres. Det må være helt klart: Skeives rett til å møtes og ytre seg må beskyttes av norske myndigheter overalt, i hele landet. Det må justisministeren sikre. Det er gode signaler som kommer i dag, men hvorfor har ikke de kommet før? Det har gått ett år. Stor skade har skjedd, som justisministeren nå må rette opp, og det gjenstår å se om situasjonen blir bedre.

Terroren i fjor sommer er en historie om hat, om vold og om frykt. Samtidig er det en historie om beredskap som sviktet, om forhold som kunne vært annerledes, om ting som burde vært gjort annerledes, og det øverste ansvaret ligger hos justisministeren. Justisministerens håndtering av denne saken har bidratt til å øke utryggheten hos noen av dem som er hardest rammet. Det er i seg selv alvorlig, men mest alvorlig er det at beredskapen igjen har sviktet, selv når gjerningspersonen kom fra et miljø som har toppet politiets egne trusselvurderinger og vært under tett overvåkning.

Derfor mener jeg at saken må videre til kontroll- og konstitusjonskomiteen. Jeg oppfordrer komiteen til å opprette en sak, slik at vi får en offentlig høring og en uavhengig gjennomgang av det som sviktet i alle ledd, og hva som skal gjøres framover. I tillegg trenger Stortinget svar på hva justisministeren konkret har gjort for å følge opp beredskapsarbeidet siden terroren i fjor, og hvordan hun nå jobber for å følge opp rapporten og sikre skeives forsamlingsrett. Vi i Miljøpartiet De Grønne er klare for å møtes også de neste ukene for å følge det opp.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:24:45]: Jeg vil starte med å takke statsråden for at hun kom til Stortinget, og for redegjørelsen. Jeg vil ikke minst også takke mine kollegaer for gode innlegg, og da spesielt for det sterke og viktige innlegget til den gode kollegaen og representanten Grunde Almeland. Takk for at du delte.

Kristelig Folkeparti slutter seg til fordømmelsen av tankene og holdningene og det angrepet som skjedde 25. juni i fjor. Det er et forferdelig bakteppe for den diskusjonen vi har. Det er en knusende rapport, og det er også en alvorlig redegjørelse som statsråden holder. Skeive skal ikke måtte føle på den frykten mange føler på og har følt på. Hat og angrep mot hvem du er, rammer på en annen måte. Det er angrep og hat mot din identitet, noe du er, noe du verken kan eller skal måtte gjemme vekk. Ingen skal være redde for at den de er, gjør dem til et terrormål eller redde for å bli banket opp. Derfor er det også viktig å ta avstand fra f.eks. brenning av prideflagg og trusler mot arrangementer. Det er viktig at det etterforskes og følges opp, for dette skal være et land der det er fullt mulig å gi uttrykk for hvem en er, og feire den identiteten uten å være redd.

Denne rapporten var vond å lese, spesielt det at angrepet kunne vært avverget. Rapporten er tydelig på at det har sviktet i flere ledd. Det kunne vært hindret. Jeg merker meg at justisministeren diskuterer flere mulige inngripende tiltak, eller viktigheten av å ha gjennomført flere inngripende tiltak. La meg si at Kristelig Folkeparti har støttet flere inngripende tiltak når det gjelder terrorbekjempelse de siste årene, men sånn jeg leser rapporten, peker den ikke på verken mer overvåking eller avlytting eller den typen tiltak. Den peker heller på mer samarbeid, mer samtaler, mer utveksling av informasjon og, ikke minst, på å følge opp den informasjonen en får. Sånn sett er det mye av det forebyggende som svikter, mye av det som er åpent og kunne vært delt eller funnet, og ikke minst samarbeidet mellom tjenestene.

Jeg er enig i at det ikke bare er politi og PST en må se på, en må også se på E-tjenesten. La meg si tydelig at det blir helt sikkert behov for mer ressurser til politiet og til den delen av justissektoren, men la oss heller ikke glemme at forebygging er noe av det aller viktigste vi jobber med – det være seg tidlig innsats eller familiepolitikk – fordi ingen kan erstatte den jobben foreldre gjør, og den kjærligheten de gir. Enten det er far og mor, en alene-pappa, en bonusmamma, mor og mor, far og far, de foreldrene eller den fosterforelderen – den jobben de gjør, og den rollen de har, er ekstremt viktig. Noen ganger svikter det også, og da må vi som samfunn være der med barnevern. Vel så viktig som å diskutere bare politi er den typen tiltak, med barnevern, psykisk helse, inkludering og å hindre utenforskap blant ungdom. Derfor er jeg glad for at justisministeren peker på samarbeid med ulike departement og statsråder, og at heller ikke den jobben undervurderes. Her må vi gjøre begge deler.

Fra Kristelig Folkepartis side vil jeg si at vi mener det er helt nødvendig med en rask oppfølging av tiltakene i rapporten. Det er uholdbart at samarbeidet ikke har fungert bedre, og spesielt når dette har vært anbefalinger vi har fått i tidligere rapporter i andre saker. Derfor må oppfølging av rapporten føre til varige kulturendringer.

Jeg vil også si at PSTs og politiets kompetanse på minoritetene i samfunnet, spesielt de trusselutsatte, må forsterkes og forbedres. Rapporten nevner skeive, og den nevner også jøder og muslimer. Det er ikke nødvendigvis det at en skal legge for mye i det, men rapporten peker på at den siktede terroristen – som ble vurdert som en ekstrem islamist – ble invitert til lunsj i ramadan. Kanskje enda mer alvorlig er det at politiet og PST ikke var årvåkne nok. Da de fikk et varsel 24. juni om dette brennende prideflagget på Bhattis Facebook-profil, koblet de ikke det nok til at pridemarkeringen skulle være dagen etterpå. Jeg tror iallfall at kunnskapen må

forbedres, for å være sikker på at en kan gjøre en enda bedre jobb med å følge opp utsatte minoriteter.

Det er viktig at det kommer en rask oppfølging, og Kristelig Folkeparti slutter seg til at denne rapporten og redegjørelsen oversendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Statsråd Emilie Mehl [11:30:11]: Aller først vil jeg igjen takke for anledningen til å redegjøre for Stortinget. Jeg vil takke for innleggene fra partigruppene, og jeg vil rette en spesiell takk til representanten Almeland for hans sterke innlegg, som illustrerer bakteppet for denne redegjørelsen og det vi skal gjøre framover.

Jeg opplever at innleggene fra partiene reflekterer alvoret i situasjonen. Vi har et felles ønske om at det må handles, og at vi må iverksette tiltak som gir effekt – tiltak som både styrker sikkerheten vår og bevarer et åpent og fritt samfunn. Jeg vil gjenta at med rapporten som bakteppe er det ekstra viktig at vi står sammen, og for meg å gjøre alt jeg kan, for å sørge for at vi får en trygg og god pridefeiring i år. Det vet jeg også at politiet og tjenestene våre er veldig opptatt av.

Som jeg sa i redegjørelsen, er det iverksatt en lang rekke tiltak i etterkant av angrepet. Det er knyttet både til bevilgninger, til lovendringer og til arbeidsmåter. Vi må gå inn i rapporten med full tyngde. Derfor er det viktig at vi har en stram tidsplan, slik at vi er sikre på at oppfølgingen skjer på en grundig og god måte, men også at det ikke tar for lang tid. Det skal, så langt som mulig, være åpenhet om den videre oppfølgingen av rapporten, og det skal også være en tett og god dialog med de skeive organisasjonene. Det gjelder på alle nivåer.

Rapporten har pekt på det som fungerte, og det som sviktet. Det som fungerte, skal vi bygge videre på, men der det sviktet, skal det gjøres endringer. Rapporten peker på et eksempel på en klar svikt som knytter seg til PST og Etterretningstjenesten. Fra regjeringens side er det viktig at vi tar det på største alvor, som flere har tatt opp. Vi kommer til å gå inn i spørsmålet om samarbeid mellom tjenestene og kultur. Vi mener det er behov for at begge tjenestene forstår alvoret i det. Det opplever jeg at de gjør, og jeg er glad for at PST og sjef Etterretningstjenesten allerede har hatt dialog.

Som jeg gikk gjennom i min redegjørelse, peker rapporten også på områder hvor regjeringen har igangsatt viktig utredningsarbeid eller har foreslått lovendringer. Deling av informasjon mellom helsevesen og politi er et slikt eksempel.

Arbeidet med å bekjempe ekstremisme og radikalisering er et annet område hvor vi jobber for fullt. Som flere har vært inne på, har Stortinget nylig vedtatt hjemler som gir PST adgang til å lagre, systematisere og analysere åpent tilgjengelig informasjon til etterretningsfor-

mål dersom nærmere angitte vilkår er oppfylt. Det vil også være et svært viktig grep.

Evalueringsrapportens funn er alvorlige. Derfor har det vært viktig for meg å være helt klar på at rapporten krever en rask oppfølging. Det krever en stram tidsplan. Vi må også være åpne for at enkelte av anbefalingene eller vurderingene til utvalget kanskje vil kreve grundigere utredninger og ta noe lengre tid.

Et trygt og åpent samfunn bygger på at vi tolererer hverandre, at vi lytter, at vi snakker med hverandre, at vi inkluderer alle. Det brutale angrepet 25. juni i fjor viser viktigheten av å stå opp for disse verdiene. Jeg vil igjen si takk for anledningen til å redegjøre, og jeg ser fram til videre samarbeid med Stortinget.

Presidenten [11:34:39]: Kommentarrunden er dermed avsluttet.

Når det gjelder den videre behandlingen av redegjørelsen, var presidenten innstilt på å foreslå at den sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for justiskomiteen før innstilling avgis. Presidenten oppfatter det imidlertid slik at representanten Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet har foreslått at redegjørelsen skal sendes til justiskomiteen. Presidenten vil derfor komme tilbake til behandlingsmåte ved votering kl. 15.

Sak nr. 2 [11:35:08]

Innstilling fra fullmaktskomiteen om riksvalgstyrets avgjørelser av klager ved stortingsvalget 2021 (Innst. 498 S (2022–2023))

Sverre Myrli (A) [11:35:31]: Grunnen til at Stortingets fullmaktskomité har lagt fram innstillingen vi nå behandler, er at Stortinget i mars fikk oversendt ni klager på stortingsvalget i 2021 fra riksvalgstyret. Dette er altså nye klager framsatt etter tidligere klager, som allerede er behandlet etter bestemmelsene i Grunnloven og valgloven. De ni nye klagene er alle klager fra de som kaller seg Twitteriatet for Valgkontroll, og gjelder protokollering av stortingsvalget i 2021 i ni kommuner. Det er riksvalgstyret som etter valglovens bestemmelser behandler klager som har med gjennomføring av stortingsvalg å gjøre. Riksvalgstyret har avvist samtlige klager, og alle klagene var framsatt etter klagefristens utløp. Fullmaktskomiteen slutter seg til riksvalgstyrets avgjørelser om å avvise klagene på formelt grunnlag.

Fullmaktskomiteen vil påpeke at det selvfølgelig er viktig at protokollering av stortingsvalg og øvrige valg foregår korrekt og etter regelverket. I Prop. 45 L for 2022–2023 om endringer i valgloven, som Stortinget nylig behandlet, viser regjeringen til at det fram mot stortingsvalget i 2025 er igangsatt et arbeid for å forbedre

valgprotokolleringen. Det er bra, og vi ser fram til konklusjonene på dette arbeidet.

Det kan selvfølgelig stilles spørsmål om hvorfor disse klagesakene må legges fram for Stortinget i plenum, og mange har gjort nettopp det. Det er altså riksvalegstyret som etter valgloven skal behandle disse klagesakene, og så sendes riksvalegstyrets vedtak i klagesakene til Stortinget. Stortinget kan overprøve riksvalegstyrets avgjørelser i klagesaker som en del av sin prøving av valgets gyldighet i henhold til Grunnlovens bestemmelser. Utgangspunktet er altså at det er Stortinget som er den overordnede valgmyndighet, og som dermed formelt sett kan overprøve riksvalegstyrets avgjørelser. Dette er årsaken til at en har valgt å behandle riksvalegstyrets oversendte avgjørelser i klagesakene på denne måten.

La meg kort minne om at Stortingets fullmaktskomité under behandlingen av fullmaktene for det nyvalgte Stortinget i 2021 tok opp denne problemstillingen. Fullmaktskomiteen presiserte da at en i forbindelse med arbeidet med ny valglov burde vurdere nærmere om det er nødvendig å oversende riksvalegstyrets avgjørelser i klagesaker som avvises på formelt grunnlag, til Stortinget. Dette har regjeringen sett nærmere på, og spørsmålet er omtalt i den før nevnte Prop. 45 L om valgloven. Valgloven er nå revidert, og disse klagene vil fortsatt bli oversendt Stortinget, men det er mulig det ikke lenger vil være nødvendig at Stortinget i plenum behandler klagesaker som er avvist av formelle årsaker. Heretter vil Stortingets presidentskap og Stortingets fullmaktskomité motta klagesakene fra riksvalegstyret, og så får vi komme tilbake til hvordan disse klagesakene så skal behandles. Jeg vil anta at presidentskapet må ta stilling til framtidig behandlingsmåte, men dette kommer vi altså tilbake til senere.

Med dette er fullmaktskomiteens innstilling lagt fram.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [11:39:35]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:39:41]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II (Innst. 496 S (2022–2023), jf. Prop. 93 S (2022–2023))

Presidenten [11:40:03]: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik:

3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Nikolai Astrup (H) [11:40:26] (ordfører for saken): La meg først takke komiteen for godt samarbeid i en viktig og komplisert sak.

Stortinget er invitert til å innvilge en fullmakt til å inngå en tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs for første fase av Sørlege Nordsjø II. I proposisjonen fastslår regjeringen at tallgrunnlaget som fullmakten er basert på, er utdatert. Det er uvanlig. Det har derfor vært nødvendig for regjeringen å innhente nye anslag underveis i prosessen, og komiteen konstaterer at fullmaktene er foreslått oppjustert fra 15 mrd. kr til 23 mrd. kr. Videre foreslås det å droppe reservasjonsprisen, slik at kontraktsprisen settes direkte i auksjonen. Gitt den modellen regjeringen har valgt, med radial tilknytning til Norge, og de store kostnadsøkningene i denne sektoren de siste par årene, fremstår dette som nødvendige justeringer for å kunne realisere første fase av prosjektet.

Et bredt flertall i komiteen er enige om at konsekvensbehandlingstiden bør reduseres. Det tidsløpet som er skissert i proposisjonen, innebærer at det kan ta opp mot ti år før det produseres kraft på Sørlege Nordsjø II. Et bredt flertall ber derfor regjeringen slå sammen detaljplan og konsesjonssøknad allerede fra dette prosjektet. Det er videre et bredt flertall som ber regjeringen vurdere alternative bevilgningsmodeller over statsbudsjettet når differansekontrakten skal dekkes inn. Det påpekes at differansekontrakter skiller seg vesentlig fra OPS-prosjekter, og at OPS-modellen derfor ikke bør legges til grunn for bevilgningsprofilen til dette prosjektet.

Fra Høyres side mener vi det er problematisk at regjeringen har lagt opp til en utbyggingsmodell som utløser et betydelig støttebehov fra staten. I stedet for en tilknytning med radial til Norge burde regjeringen ha valgt en modell med hybridkabler. Det hadde gjort det mulig å lyse ut hele Sørlege Nordsjø II, noe som kunne gitt opptil tre ganger høyere kraftproduksjon.

Sørlege Nordsjø II ligger 200 km fra fastlandet i Norge og ble i sin tid valgt nettopp fordi det er godt egnet til å koble seg til et eller flere land utover Norge. NVE har anslått de årlige flaskehalsinntektene ved en hybrid løsning til mellom 900 mill. kr og 1 600 mill. kr i 2040 kun for fase II av prosjektet. Utover mer kraft ville hybridkabler i hele området medført et betydelig inntektspotensial over konsesjonsperioden på 30 år. Det hadde samti-

dig vært fullt mulig å dimensjonere kablene slik at mest kraft gikk til Norge.

Solberg-regjeringens plan var å lyse ut hele området i første kvartal 2022. I stedet får vi nå en langt mindre utbygging med betydelig lavere kraftproduksjon på et langt senere tidspunkt. Sørlege Nordsjø II skulle være det billigste av havvindprosjektene. I stedet har vi nå fått et nedskalert prosjekt som koster skattebetalerne dyrt. Vår frykt er at dette vil svekke oppslutningen om havvindsatsingen og det grønne skiftet i en tid da vi har behov for betydelig mer kraft for å kutte utslipp, redusere strømpriser og legge til rette for nye jobber.

Med dette tar jeg opp forslag nr. 1, fra Høyre og Venstre, og vil samtidig gjøre oppmerksom på at forslaget må korrigeres og skal lyde:

«Prop. 93 S (2022–2023) sendes tilbake til regjeringen. Regjeringen bes om så snart som mulig å fremme en ny sak for Stortinget der det legges til rette for rask utbygging av hele Sørlege Nordsjø II med hybridkabler til et eller flere land.»

I tillegg vil jeg opplyse om at vi kommer til å støtte forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet.

Presidenten [11:43:14]: Representanten Nikolai Astrup har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marianne Sivertsen Næss (A) [11:43:50] (komiteens leder): Jeg vil starte med å berømme regjeringen for den storstilte jobben som er gjort med å få opp tempoet i den norske havvindsatsingen. I dag tar vi et stort steg videre for å sikre at målsettingen om norsk industri- og teknologiutvikling og økt utslippsfri kraftproduksjon blir en realitet.

Havvindsatsingen er helt nødvendig for at Norge skal nå sine klimamål, og for at vi skal sikre våre konkurransefortrinn med rikelig tilgang på rimelig strøm inn i framtiden. Havvind bidrar til lavere strømpriser, til å kutte klimagassutslipp og til å skape arbeidsplasser. Som mye annen industriutvikling i Norge trenger også havvind fødselshjelp. Den siste tiden har flere stilt spørsmål om hvorvidt det blir for dyrt å bygge ut havvind. Noen har til og med tatt til orde for at vi burde stanse havvindsatsingen allerede nå. Det vil være svært kortsiktig fra energinasjonen Norge.

Ja, det blir dyrt å bygge havvind i dag. Vi ser en krevende kostnadsutvikling innenfor alle industriprosjekter, og særlig for havvindprosjekter. Etervirkninger av pandemien, Russlands militære invasjon av Ukraina og en hel verden i omstilling er noe av forklaringen. Det er derfor betryggende at det er flere partier her på Stortinget som tar ansvar og finner løsninger på konsekvensene av hva en urolig verden medfører. De gir ikke opp underveis i den omstillingen vi står i.

Jeg er glad for at SV, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti i samarbeid med regjeringspartiene er enige om rammebetingelsene for å bygge ut havvind i Sørlege Nordsjø II. Målet er at seks–åtte selskaper vil levere bud, og de som kan levere best på bærekraft, positive lokale ringvirkninger og gjennomføringsevne, vil vinne retten til å bygge ut.

Fødselshjelp eller støtte gjøres gjennom en differansekontrakt med tak på 23 mrd. kr. Fellesskapet stiller opp med betydelig støtte for å forsere disse første prosjektene. La det likevel ikke være noen tvil: En storstilt havvindutbygging må skje med utgangspunkt i en lønnsom næring, som på sikt skal stå på egne bein. Uavhengig av hvilken tilknytningsform til det norske kraftnettet som velges, vil de første prosjektene ha behov for støtte. Å bruke flaskehalsinntektene til å subsidiere havvind er også en subsidie, man prøver bare å skjule den. Det er bedre å støtte havvind åpent over statsbudsjettet.

Dersom vi skal sikre lavere strømpriser, skape arbeidsplasser i Norge og kutte klimagassutslipp, er havvind den eneste energikilden som kan produsere tilstrekkelige mengder energi raskt nok. Det finnes ingen realistiske alternativ. Storbritannia og Norge er de to landene med de beste forutsetningene i hele verden for å lykkes med en havvindsatsing. Vi har all grunn til å brette opp ermene og komme i gang.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [11:47:07]: Senterpartiet er glad for at vi i dag vedtar å gå videre med differansekontrakter til Sørlege Nordsjø II – ikke fordi det er enkelt, ikke fordi det er rimelig, men fordi det kreves, fordi det gir industrimuligheter, og fordi det gir mer kraft til Norge.

Jeg vil berømme Arbeiderpartiet, SV, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne for at vi i fellesskap har klart å lande en enighet som bidrar til økt tilgang på fornybar kraft, som bidrar til utvikling av ny industri og ny teknologi. Det gir forutsigbarhet for satsingen og er et klart signal til næringslivet om at denne regjeringen tar våre havvindambisjoner på alvor.

Havvind fra Sørlege Nordsjø II vil gi betydelige mengder kraft inn til Norge, og i Agder jobbes det godt for å legge til rette for denne industrien. Lokal verdiskaping og bærekraft er to kriterier som gir leverandøriindustrien store muligheter når havvind skal realiseres. Jeg ønsker å berømme Agders næringsliv, academia og det offentlige for at de tidlig så muligheten til ny industriutvikling når havvindkontrakter skal lyses ut.

Viktigheten av å ta hensyn til natur og miljø i det videre arbeidet kan ikke understrekes godt nok. Det er mange som lever av havet, så det å sørge for god sameksistens blir avgjørende. Vi kommer til å trenge mer mat i framtiden, ikke mindre.

Det er et sunnhetstegn at vi stopper opp og vurderer hva som er riktig å satse videre på, når vi møter økte kostnader på ulike prosjekt som staten igangsetter. Det har òg denne regjeringen gjort ved flere anledninger. Likevel mener vi at det er riktig at vi nå kommer i gang, for vi trenger kraften, og vi trenger næringsutviklingen.

Det siste halvannet året har gjenklangen fra Høyre vært: litt for sent – uten en selverkjennelse om den stillstanden det har vært i havvindsatsingen under Solberg-regjeringen. Når vi nå skal i gang med det enkelttiltaket som kan gi strøm som tilsvarende strømforbruket til 400 000 husstander, vil Høyre si nei og utsette havvindsatsingen fordi de vil at kraften skal gå til Europa.

Vel, vi i Senterpartiet er glad for at vi i samarbeid med Arbeiderpartiet har vært tydelig på at kraften som kommer fra Sørlege Nordsjø II, skal komme til Norge, og at vi ikke skal opprette en ny utenlandskabel til Europa.

En samlet komité har gjentatte ganger samlet seg om at målet i energipolitikken skal være å sikre mer fornybar kraft som gir lavere strømpriser for norske bedrifter og husholdninger. Da må vi faktisk bygge kraftnettet vårt og kraftsystemet vårt for det formålet. Derfor mener Senterpartiet det er riktig å ta kraften til land i Norge og ikke sende regningen til norske bedrifter og husholdninger. Vi kommer til å trenge kraften. Det å sikre et fortsatt kraftoverskudd og opprettholde flaskehals på krafteksperten er de to viktigste grepene vi kan ta for å bevare konkurransedyktig fornybar energi som et fortrinn for industrien i Norge.

Terje Halleland (FrP) [11:50:18]: Vi skal ikke gå så veldig langt tilbake i tid før det var totalt uaktuelt å ta kraftproduksjonen fra havvind til land i Norge. Sørlege Nordsjø var et prosjekt som skulle forsyne et betalingsvillig Europa med kraft, og Utsira Nord var et rent teknologiutviklingsprosjekt hos oss selv. Strømprisene i Norge gjorde muligheten til å ta kraft til land umulig.

Nå er vi kommet i en situasjon hvor havvind liksom skal redde Norge fra kraftunderskudd og høye strømpriser, og redde klimamålene. Nå skal såkalte radialer sørge for at kraften fra Sørlege Nordsjø kommer til Norge, helt uavhengig av pris.

Sørlege Nordsjø ligger så langt fra fastlandet som overhodet mulig samtidig som en kan kalle det Norge. Dette fører selvfølgelig til store merkostnader. I tillegg er området betydelig dypere enn konkurrerende bunnfaste havvindprosjekter ellers i Europa, noe som gjør at prosjektet blir dyrere enn tilsvarende prosjekter i Europa. Så hvorfor gjennomfører vi dette allikevel? Er det virkelig på grunn av kraftbehovet?

Det går i alle fall sju år før denne kraften blir en del av den norske kraftmiksen. Vi går altså mot et kraftunderskudd om få år som gjør oss mer sårbare for svært va-

riable og høye strømpriser framover. Da håper jeg virkelig at regjeringen gjør noe mer enn kun å peke på havvind som løsningen på kraftmangel og høye priser i Norge. Dette prosjektet gir oss heller ingen teknologgevinst, og med de kostnadene som nå foreligger, er dette et prosjekt som trolig er mer skadelig enn bra for videre havvindsatsing i Norge framover.

Jeg ble svært positivt overrasket over forslaget som SV tok med i revidert, om bruk av havvind til å elektrifisere sokkelen. Dette har Fremskrittspartiet tatt til orde for tidligere, og vi fremmer et liknende forslag til saken i dag. Vi vet at det er selskaper i dag som snakker sammen om å bruke havvind ved elektrifisering, og vi vet at det foregår samtaler hvor oljeselskapene ønsker å erstatte den kraften som de henter fra land i dag. Odfjell og Source Galileo er blant selskapene som er kommet langt på disse områdene.

Jeg tror det er positivt at regjeringen setter i gang et arbeid og utreder hvordan dette kan gjennomføres på en god måte, og at det ikke er nødvendig å vente et år med å starte på det arbeidet.

Dermed tar jeg opp det forslaget som Fremskrittspartiet står bak.

Presidenten [11:53:19]: Da har representanten Terje Halleland tatt opp det forslaget han refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [11:53:37]: Det er en historisk dag. Vi setter i gang det som kan bli starten på et nytt eventyr. Norge har alle muligheter for å lykkes i arbeidet med å bygge havvind. Vi kan det med å bygge stort, langt til havs. Kompetansen vi har skaffet oss gjennom fossil energi, skal nå brukes til å satse på fornybar energi. Det er selvsagt ikke konfliktfritt, men flertallet har satt strenge krav til miljøkartleggingen og at det skal være følgeforskning underveis, både i utbyggings- og i driftsperioden.

Skal vi nå klimamålene våre, trenger vi mer kraft. Vi trenger mer kraft for å kutte utslippene, og vi trenger mer kraft for å bygge industri og skape arbeidsplasser. Derfor er det avgjørende at vi kommer i gang nå. Det er også avgjørende å ha en god dialog med fiskerinæringen, og at utbyggingen tar hensyn til viktige miljøverdier, sårbare økosystem, fiskeriene og de villlevende artene og sjøfugl. Vi understreker også at myndighetene må stille krav så tidlig som mulig i prosessen for å sikre en mest mulig forutsigbar og effektiv prosess for alle involverte parter.

Mareano-programmet har siden 2005 kartlagt havbunnen i norske havområder. Kunnskapen fra Mareano er viktig som et grunnlag for en helhetlig og økosystembasert forvaltning av norske havområder. Derfor understreker også et flertall i dag at det er viktig å videreføre og styrke Mareanos arbeid med å øke kunnskapen om hav-

bunnen, som har viktige funksjoner som leveområder, og om de marine bunnøkosystemenes tåleevne. SV fikk i årets budsjettforhandlinger, som pågikk i fjor høst, gjennomslag for å øke bevilgningene til Mareano med 10 mill. kr. Denne styrkingen må fortsette i tiden framover. Havmiljø omfatter imidlertid mer enn havbunnen. Det trengs også grundig kartlegging av hvordan havvind i området påvirker de andre delene av havmiljøet.

På en historisk dag som denne kan det være på sin plass å sitere en stor norsk lyriker og rocker, Åge Aleksandersen fra Namsos. I 1971 skrev han sangen «14 Pages» til sin da nylig førstefødte sønn. En av setningene i låten kan egentlig oppsummere denne dagen: «Wish you welcome to this life». Og som en oppsummering, helt avslutningsvis, etter at de siste dagers forhandlinger om revidert nasjonalbudsjett ga flere viktige klimaseire for SV: «Surely you will have to fight».

Sofie Marhaug (R) [11:57:02]: Det såkalte havvindeventyret er nettopp det – et eventyr, en fiksjon. I virkelighetens verden er ikke havvind et skinnende Disney-slott, men et dyrt og dårlig luftslott til havs. Statsministeren har brukt en annen metafor, nemlig vår tids pyramider, og kanskje passer det godt – gravkamre for faraoer, uten noen som helst praktisk funksjon for ettertiden.

Rødt foreslår rett og slett å avlyse havvindsatsingen først som sist, både for Sørlege Nordsjø II, som vi behandler i dag, og for Utsira Nord, der vi fortsatt baserer oss på utdaterte kostnadsanslag. Jeg minner om at vi i løpet av bare få uker fikk økt anslaget fra 15 mrd. kr til 23 mrd. kr for den utbyggingen vi behandler i dag. Høyres og Venstres løsning, som liksom skal få ned kostnadene ved hjelp av hybridkabler, er en ren bløff. Skal det bli mer lønnsomt med havvind på denne måten, må flaskehalsinntektene tilfalle produsentene. Da må vi med andre ord gjøre store endringer i kraftsystemet, noe som i virkeligheten sender regningen til strømkundene. Kostnaden er det i begge tilfeller fellesskapet som må ta.

Om vi hadde brukt en brøkdelen av disse milliardene på klimatiltak som monner, slik som oppgradering av eksisterende vannkraftverk, energieffektivisering og lokal solenergi, ja, da hadde vi vært mye nærmere å nå de målene vi har satt oss for 2030, og også å få bedre kraftbalanse de neste par årene. Om vi får havvind allerede i 2030, er fortsatt i det blå. Det samme gjelder prisen. Det vi derimot vet, er at departementet opererer med svært optimistiske anslag. Faktisk antar regjeringen at Sørlege Nordsjø II skal få kanskje verdens beste kapasitetsfaktor. Det er lov å håpe, men er det realistisk? Neppe.

Det andre store problemet med havvind, foruten det dårlige og usikre kostnadsanslaget, er at vi gambler

med fiskeri og natur. Dette er vårt felles matfat som vi faktisk skal leve av hvis vi faser ut oljen, eller hvis oljen tar slutt av seg selv. De miljøgjennomslagene som SV og MDG har fått i forliket, gjelder meg bekjent kun for framtidige utbygginger, for prekvalifiseringen for auksjonen for Sørlege Nordsjø II skjer allerede tidlig i august, og intet er mer som skrift i sand enn løfter om samarbeid.

Havvindutbyggingen som nå settes i gang, er politisk galskap. De siste årene har vi hatt et kappløp mellom alle partiene på Stortinget, bortsett fra Rødt, om å bygge ut mest mulig havvind. Det har vært løsningen på alle problemene vi står overfor, men ved nøyere ettersyn viser det seg at det kanskje ikke har så gode forutsetninger som det er blitt gitt inntrykk av, at det kommer i konflikt med natur og fiskeri, og at det tar lang tid og vil koste mye.

(Varslingssirene)

Presidenten [12:00:08]: Ønsker representanten å ta opp forslaget?

Sofie Marhaug (R) [12:00:10]: Takk, president! Jeg tar med dette opp Rødts forslag.

Presidenten [12:00:13]: Representanten Sofie Marhaug har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det som skjer nå, er en varslet test, der en bruker mobiltelefoner i tillegg til sirener rundt om i landet. Så slapp av, og lytt til neste innlegg.

(Varslingssirene)

Ola Elvestuen (V) [12:00:42]: Det må bli en skikkelig tordentale etter det varselet.

Jeg synes det er fascinerende å høre på regjeringspartiene, som stadig vekker prøver å framstille det som at det nå er en virkelig satsing på havvind, mens det under forrige regjering var et problem. Poenget er at denne regjeringen fikk en stafettpinne fra forrige regjering, med et godt tempo i havvindsatsingen. Vi hadde på plass Hywind Tampen, altså verdens største prosjekt for flytende havvind – og også finansiert. I 2020 ble Sørlege Nordsjø II åpnet, med et prosjekt som skulle være dobbelt så stort som det regjeringen nå kommer med. Det regjeringen har gjort, er å halvere størrelsen på Sørlege Nordsjø II. Av helt uforståelige grunner sier man at dette bare skal ha en radial til Norge, og man vil ikke utnytte potensialet med en hybridkabel til Danmark og andre land, som ville fått ned kostnadene.

Når representanten Sivertsen Næss sier at det er bedre å støtte havvind åpent enn å bruke flaskehalsinntekter fra en hybridkabel, blir det enda mer uforståelig. Dette er et helt unødvendig dyrt prosjekt. Å få i gang en havvindsatsing er viktig, men det må gjøres på den mest

rasjonelle måten, som er med en forbindelse også til Danmark og andre land, for å få nettopp den flaskehalsinntekten og for å utnytte det med både å ha strøm hit til Norge – og det ligger, som ble påpekt, 200 km fra land – og bruke den muligheten som er der. Dette er et kostnadsdrivende forslag innen bunnfast havvind, noe som vi nå burde vært med på å drive fram.

Denne saken bør sendes tilbake til regjeringen, og de må komme tilbake med et prosjekt som er dobbelt så stort, og med en hybridkabel. Der slutter jeg meg til den endringen i forslaget fra Venstre og Høyre. Vi i Venstre vil også stemme for forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet, og slutter oss til de andre forslagene i saken.

Dette er en i beste fall veldig dyr omvei som regjeringen og flertallet tar, og det er en omvei med en kostnad som vil være høy gjennom mange år. Det neste prosjektet vil måtte ha en forbindelse også mot utlandet fra Sørliche Nordsjø II. Derfor burde ikke dette gjøres nå. Vi må få et større prosjekt og med det som er det eneste naturlige, altså en forbindelse med en hybridkabel.

Une Bastholm (MDG) [12:04:05]: Dette er en historisk dag for Norge som energinasjon, men også for norsk naturpolitikk.

For ett år siden fikk Miljøpartiet De Grønne gjennomslag i Stortinget for at havvindsatsingen i Norge skulle bygge på et vesentlig bedre natur- og miljøregnskap enn tidligere energiprojekter, og i dag bekrefter et bredt flertall at dette også skal gjelde for Sørliche Nordsjø II. Ikke bare skal geologien under havbunnen kartlegges, men også alt som lever i og av havet i området, nemlig havmiljøet og sjøfugl. Kunnskapen skal integreres som en del av beslutningsgrunnlaget for konsekjonsbehandlingen, også for Sørliche Nordsjø II. Det skal også sikres følgeforskning slik at vi lærer underveis.

Vi ber også regjeringen i dag om senest i statsbudsjettet for 2024 å legge fram en helhetlig plan for naturkartlegging for andre områder som blir aktuelle for havvindutbygging, og det skal vurderes økt vektning av bærekraft i prekvalifiseringen i framtidige havvindauksjoner. Miljø og bærekraft skal ikke bare være en god intensjon, men også noe som avgjør om et prosjekt får konsesjon eller ei. En sånn konkurranse om miljø vil også gi fortrinn til norske bedrifter.

23 mrd. kr, som er en øvre ramme for statens bidrag i differansekontraktmodellen som vi vedtar i dag, er selvsagt veldig mye penger, men de som er bekymret for pengebruken, snakker sjelden om alternativet. Tyskland, Belgia, Nederland, Danmark, Sverige, Frankrike og ikke minst Storbritannia satser massivt på havvindutbygging nå. Hvis Norge skulle somlet enda mer enn skiftende regjeringer allerede har gjort, hadde norsk nærliv blitt klistret enda mer fast til oljen. Havvindut-

byggingen er den beste sjansen vår leverandørindustri har til å få flere bein å stå på. Den kan også bli Norges aller viktigste bidrag til globale klimautslippskutt.

Få kostnader kan måle seg med dem som følger av ikke å få bremsert den globale oppvarmingen – økonomisk, sosialt og menneskerettslig. Miljøpartiet De Grønne mener at det å sette av inntil 23 mrd. kr på endelig å komme i gang med norsk havvind er mye mer fornuftig enn f.eks. å svi av 60 mrd. kr på en 4 km motorvei vest for Oslo, som Oslo ikke ønsker seg, eller 30 mrd. kr på verdenshistoriens mest uansvarlige oljeskattepakke.

Vi er likevel enig med Høyre og Venstre i at regjeringen burde gått for en hybridkabel på Sørliche Nordsjø fra starten. Skal fornybar energi overta for fossil, må land utveksle kraften med hverandre, og dessuten ville det fått ned kostnadene. Jeg mener kraftnasjonalismen til Senterpartiet og også havvindmotstanden i Rødt og Fremskrittspartiet er alvorlige trusler mot den solidariske kampen for å kutte klimagassutslipp, og dermed kampen for å ta vare på naturen, som er avhengig av at verden klarer å begrense ekstremvær, issmelting og forsuring av havene.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:07:19]: Jeg vil takke komiteen og spesielt Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne for godt samarbeid og viktig konklusjon og løsning i saken. Jeg vil også takke saksordføreren for en grundig og god jobb. Det er bare skuffende at han ikke ble med helt til mål.

Dette er en viktig sak, og det er en veldig viktig beslutning som Stortinget i dag fatter. Havvind kommer til å gi Norge store mengder energi, energi som vi trenger, for vi ser allerede nå knapphet på det og prosjekt som er usikre eller må skrinlegges fordi det ikke er nok energi. Ikke minst skal vi gjennom en stor omstilling der vi har behov for å fjerne fossil energi, og vi trenger da masse ny fornybar energi.

La meg starte med å si at Kristelig Folkeparti satt i regjering da vi la fram forslag og åpnet Sørliche Nordsjø II i 2020. Solberg-regjeringens forslag om 3 000 MW ville vært en bedre løsning, og det kunne gått raskere på den måten, men nå er vi i en annen situasjon, regjeringen har besluttet en annen framgangsmåte og en annen løsning, og vi mener det ville vært feil å utsette saken, og det ville vært feil å vente. Vi mener tvert imot at det haster med å komme i gang med byggingen, og derfor er Kristelig Folkeparti glad for at flertallet velger den modellen som vi i dag gjør.

Jeg vil også understreke at jeg er glad for at komiteen ønsker å slå sammen prosesser og også få raskere konsekjonsbehandling, for med det løpet som ligger både her og på annen utbygging av energi, vet vi at det tar for lang tid. Vi forventer også at departementet jobber iherdig

med å få ned tiden der det er mulig, for å kunne få raske utbygging.

Klimakrisen er én ting, energikrisen er noe annet, men vi står også overfor en dramatisk naturkrise. Derfor er jeg glad for at vi i større grad skal sikre naturverdiene. Mareano-programmet er blitt nevnt av bl.a. representanten Haltbrekken, men den viktige kartleggingen av havmiljøet må prioriteres høyere også i dette. Vi mener at skal det bli en suksess, må vi få et godt samspill med fiskeriene. Det blir en avgjørende jobb når en skal bygge ut dette prosjektet, men også i videre havvindprosjekt.

En ting er energien, men vi mener at ringvirkningene en utbygging kan gi i Norge, også er viktige. Leverandørindustrien er viktig, og det må gi ringvirkninger lokalt. Det presiserer vi også i merknader og i forslaget til vedtak, og jeg forventer at departementet gjør en stor jobb for å sikre at når en først skal bruke så mye penger, må det også gi ringvirkninger lokalt. Det gjøres et enormt arbeid langs kysten, bl.a. på Sørlandet, der det er store initiativ og forventninger til at en skal få noe til, og det må statsråden og departementet følge opp.

Jeg vil også varsle at vi ønsker å støtte forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet.

Statsråd Terje Aasland [12:10:39]: Det grønne skiftet koster penger, det er ikke gratis. Det er ikke enkelt – nei, det er krevende, og det krever noe av oss. Det vedtaket et flertall i Stortinget i dag gjør og sier at de vil være med på, er utrolig viktig for Norge.

For det første: Det gir oss økt tilgang på kraft som vi sårt trenger for å utvikle samfunnet vårt videre. Og til dem som tar til orde for hybridkabler: Jeg vet ikke om de har hørt noe fra norsk industri eller andre som trenger kraft, og om de har gitt uttrykk for det samme. Tvert om, en er veldig glad for at det er valgt radial til Norge som løsning for den første utbyggingen av Sørlege Nordsjø, fordi den kommer inn i et system som sårt trenger mer kraft for å kutte klimagassutslipp, men også for å utvikle samfunnet videre.

Og det er punkt to i hvorfor dette er så viktig å gjøre: Det gir oss en større mulighet til å kutte klimagassutslipp, noe vi må gjøre i tiden framover.

Så er det det siste elementet, som er helt avgjørende for denne regjeringen: Det er at vi gjennom den satsingen som vi gjør når vi nå satser på havvind, legger til rette for at norsk leverandørindustri får ytterligere et bein å stå på. De vil ha, tror jeg, store muligheter for å konkurrere i et globalt marked for utbygging av havvind i en situasjon hvor veldig mange vil det, og hvor investeringene øker hvert eneste år. Jeg har heller ikke hørt at det er noen fra leverandørindustrien som tar til orde for at en bør utsette saken eller gjøre andre ting som kompliserer framdriften i dette.

Regjeringen har en meget ambisiøs havvindsatsing – det er høyt tempo, og vi realiserer det vi sier vi skal realisere. Når vi nå vedtar de økonomiske rammebetingelsene som staten er villig til å stille opp med for å bidra til å bygge ut et av de første store havvindprosjektene på norsk sokkel, er det en viktig dag. Det er også, som mange har sagt, en historisk dag, for dette er et stort prosjekt – 1 500 MW. For å sette det litt i relieff: Alt av kraftverk som alle vet hva er, er ti ganger mindre – 150 MW. Det tilsvarer kraftforbruket til over 400 000 norske husstander. Når vi tar dette inn i kostnadsbildet, ser vi at kostnadene på alle industriprosjekter og alle havvindutbygginger øker.

Når det gjelder hybridkabler som løsning, er ikke det regelverket avklart. Det er problematisert rundt det, og det er ikke noen kvikkfix for det.

Jeg vil takke Stortinget og flertallet for at vi nå får en avklaring av dette viktige spørsmålet. Jeg ser fram til at vi nå kommer til å få mange spennende søknader om å delta i denne utbyggingen.

Presidenten [12:13:44]: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [12:14:01]: I proposisjonen ble det foreslått et støttetak på 15 mrd. kr, og det tok utgangspunkt i et estimert forventet støttebehov på 9 mrd. kr. Grunnen til at det er forskjell på de to tallene, er at det er en tosidig differansekontrakt: Man har ikke bare utgifter, man har også potensielle inntekter – altså forskjell på brutto og netto der. Så er det foreslått fra regjeringens side å heve støttetaket til 23 mrd. kr. Hva er da det forventede støttebehovet?

Statsråd Terje Aasland [12:14:41]: Hva det faktiske støttebehovet blir, er for tidlig å si noe om akkurat nå. Det henger sammen med hvordan prosjektene utvikles, hvordan konkurransen blir til, hvem som deltar i konkurransen, og hvordan prisbildet blir på dette i fortsettelsen. Det vet selvfølgelig saksordføreren utmerket godt. Årsaken til at en hevet rammen fra 15 mrd. kr til 23 mrd. kr, er den eksplosive kostnadsveksten i alt som handler om utbygging av havvind, også relatert til andre store industriprosjekter, hvor kostnadene knyttet til de fleste innsatsfaktorene øker. Likevel: Det er viktig å komme i gang tidlig, og jeg synes det er synd at ikke Høyre ble med i flertallet, noe jeg hadde en stor forhåpning om, i og med at de uttaler seg veldig positivt om havvind.

Nikolai Astrup (H) [12:15:38]: Vi hadde litt større ambisjoner enn regjeringen, så vi valgte å ikke bli med på dette løpet.

Spørsmålet mitt står, fordi i et brev til komiteen dattert 31. mai skriver statsråden:

«Det estimerte støttebehovet ut ifra auksjonsrådgivernes oppdaterte forslag til reservasjonspris kan være et fornuftig tak å sette.»

I den opprinnelige proposisjonen sier man at et tak på 15 mrd. kr tilsvarer et estimert støttebehov på 9 mrd. kr, mens man i brev til Stortinget nå sier at forventet støttebehov er lik taket. Det vi sammenlikner, er vel ikke 15 mrd. kr og 23 mrd. kr, men 9 mrd. kr og 23 mrd. kr. Kan statsråden bekrefte at den versjonen han har gitt til Stortinget i brevets form 31. mai, står seg?

Statsråd Terje Aasland [12:16:30]: Vi har hele tiden forholdt oss til makstak og rammer for hva staten skal bidra med. Det er det som er relevant for Stortinget, etter min oppfatning. Det er det vi har opplyst om og lagt vekt på når vi har fremmet proposisjonen, og det er det vi også har vektlagt når vi har gjort korrigeringer. Maks støttebeløp i opprinnelig versjon var 15 mrd. kr, og det ble justert etter auksjonsrådgivers oppdaterte notat til departementet. Det var riktig å opplyse Stortinget om det. Jeg er veldig glad for at Stortingets flertall er med på denne tenkningen og stadfester det i dag som en øvre ramme for støttebehovet.

Nikolai Astrup (H) [12:17:15]: Jeg opplever at statsråden ikke svarer på spørsmålet mitt. I proposisjonen har man satt et tak på 15 mrd. kr ut fra et forventet støttebehov på 9 mrd. kr. Så har auksjonsrådgiveren sagt at det forventede støttebehovet, gitt en auksjonspris på 90 øre, vil være 23 mrd. kr. Da skulle man tro at taket skulle vært satt rundt 30 mrd. kr, men her har statsråden fra da proposisjonen ble fremmet for Stortinget, til den ble behandlet av komiteen, bestemt seg for at støttebehovet og taket nå er det samme. Er det ikke riktig at de to tallene man bør sammenlikne her for å se på økningen i kostnadene, er 9 mrd. kr og 23 mrd. kr, og ikke 15 mrd. kr og 23 mrd. kr?

Statsråd Terje Aasland [12:18:01]: Det vi har opplyst Stortinget om, er at den øvre kostnadsrammen for staten er – som vi hadde i den opprinnelige proposisjonen – 15 mrd. kr. Den har vi korrigert etter at vi fikk et oppdatert notat fra auksjonsrådgiveren og har satt den til 23 mrd. kr, noe vi mener er et godt grunnlag for å få inn mange aktører i konkurransen om dette. Hva det endelige støttebeløpet blir, er det for tidlig å si noe om. Vi er tydelige på at det også er grenser for hvor mye en skal bidra med i denne sammenhengen, men vi er opptatt av å komme i gang. Det haster med å komme i gang, og vi er opptatt av å realisere havvindsatsingen og står ved det som vi har sagt at vi ønsker å gjennomføre.

Terje Halleland (FrP) [12:19:04]: Jeg har lyst til å spørre statsråden litt om hybridkabler. Hvis vi ser vekk

fra kraftbehovet, og vi ser vekk fra tidsproblematikken og ser utfordringene fra utbyggeres eller produsenters side: Hvor endret mener statsråden at behovet for støtte er, hvis en legger til grunn at flaskehalsinntektene er tenkt til netteier, og at en forholder seg til det? Og hvor stort eller hvor endret behov for støtte vil det være for en produsent hvis en i dag får en hybridkabel? Se vekk fra regelverk, se vekk fra kraftbehov i Norge, se vekk fra tidsbruk. Hva er det endrede behovet for støtte for en produsent med et sånt utgangspunkt?

Statsråd Terje Aasland [12:20:09]: Vi kan jo leke litt seminar på Stortinget og gå inn i sånne tankeeksperimenter. Utgangspunktet er at vi forholder oss til de reelle prosjektene vi ønsker å gjennomføre, og vi ønsker å gjennomføre første fase av Sørlege Nordsjø med 1 500 MW i en radial til det norske kraftsystemet. Det mener vi er helt nødvendig for å understøtte industri, industriutvikling og mulighetene for å kutte klimagassutslipp i Norge. Det er det vi har vektlagt gjennom dette prosjektet, samtidig som dette er en viktig kickstart for havvindsatsingen også når det gjelder leverandøriindustriens muligheter til å gjøre dette.

Jeg har registrert at både Fremskrittspartiet og Høyre mener at hybridkabler er det som er løsningen for oss for å finansiere disse prosjektene, og at flaskehalsinntektene sånn sett er avgjørende. Det er gjort ulike analyser av NVE. Det blir ikke gratis hvis en velger hybridløsning. Prosjektene blir dyrere. Det er strømkundene som i utgangspunktet betaler for flaskehalsinntektene, og da blir det ikke noen endringer av betydning.

Terje Halleland (FrP) [12:21:16]: Statsråden bør tydeligvis lese seg litt opp på sammensetningen på Stortinget og hva vi mener, for Fremskrittspartiet har ikke tatt til orde for hybridkabler. Mitt spørsmål var i utgangspunktet til Høyre og Venstre, siden de ønsker å bruke hybridkabler: Hva er endringen for produsenten om man får tilgang til hybridkabler, men ikke får tilgang til flaskehalsinntektene? Det var mitt spørsmål. Det hadde jeg satt pris på å få svar på, uten at en trenger å invitere til seminar på Stortinget.

Statsråd Terje Aasland [12:21:57]: Det er ulike scenarier fra NVE som viser ulike typer hybridkabler – det er ikke én hybridløsning, det er mange ulike varianter en kan legge til grunn. Det som er realiteten, er at havvindutbygging trenger en eller annen form for støtte, enten i form av direkte differansekontrakter som bevilges over statsbudsjettet, eller en kombinasjon av differansekontrakter eller annen investeringsstøtte, pluss eventuelt flaskehalsinntekter som ligger i det. For å si noe om det må man vite hvilken modell en velger, og hvordan en velger å innrette dette. Det vesentlige er at

utbygging av havvind vil kreve offentlig støtte i en eller annen form, enten fra strømkundene eller via statsbudsjettet i en eller annen form.

Sofie Marhaug (R) [12:23:04]: Statsråden anslår en årlig produksjon fra Sørlege Nordsjø II på 7 TWh – eller egentlig 6,9 TWh – og dette baserer seg på en kapasitetsfaktor på rundt 56 pst. 56 pst. kapasitetsfaktor er på høyde med årsrekorden for et hvilket som helst havvindanlegg noensinne. Det er med andre ord veldig optimistisk. Likevel, hvis man regner på det, forutsetter utbyggingen og driften – selv med den kapasitetsfaktoren – en subsidiering på 21,9 øre/KWh før prisjustering. Det er mye for det som angivelig skal være et av verdens aller beste havvindanlegg, med tanke på kapasitet. Mitt spørsmål til statsråden er: Er statsråden redd for at 56 pst. er for optimistisk, og kan statsråden leve med en så høy subsidie per kWh?

Statsråd Terje Aasland [12:24:11]: Det er de ulike aktørene som skal delta i konkurransen, som kommer til å avgjøre hvilke reelle faktorer de legger inn i disse prosjektene, når de beregner både kostnader og muligheter for inntekter. Vi har gjort våre anslag og lagt det til grunn, og vi mener at det står seg godt, og så vil de ulike aktørene selvfølgelig vurdere om det er mulig å oppnå 56 pst. produksjonskapasitet i disse prosjektene. Jeg har god tro på at havvindutlysningen som vi har foresatt, og avklaringene om differansekontraktene som gjøres i Stortinget nå, medfører at vi får god konkurranse og gode aktører, som kan bygge ut dette på en god måte, og som kan utnytte det vindpotensialet som er der, på en godt egnet måte.

Sofie Marhaug (R) [12:25:01]: Det er regjeringen og statsråden selv som har sagt at vi vil få en årlig produksjon på 7 TWh, og så har jeg spurt og fått svar på hvordan man har regnet seg fram til en årlig produksjon på 7 TWh. Det kan godt hende at produsentene ikke klarer å levere det, men her er det noen anslag som regjeringen politisk legger til grunn i sine beregninger for framtidige kraftbehov, i diskusjoner om kraftubalanse i framtiden og i diskusjoner om klimakutt, så det må nesten statsråden svare for. Mener statsråden helt alvorlig at en kapasitetsfaktor på 56 pst. – rekordhøyt i verdenssammenheng – er realistisk, eller er man for optimistisk, for å skru opp anslagene og gjøre kraftregnskapene mer positive for seg selv enn de egentlig er? Legger vi 50 pst. til grunn, får vi (Presidenten klubber.) 6,1 TWh ... (Presidenten avbryter.)

Presidenten [12:26:05]: Tiden er ute.

Statsråd Terje Aasland [12:26:08]: Vi har lagt til grunn det vi tror på når det gjelder vindkraftpotensialet

i Sørlege Nordsjø. Det ligger til grunn, det har vi redegjort for, og det har vi opplyst Stortinget om. Det er det som ligger til grunn, det er beregninger, det er analyser, og ulike aktører har også ulike analyser, og det er de som skal bygge ut og delta i denne konkurransen, som må vurdere hvordan de vurderer disse tallene.

Ola Elvestuen (V) [12:26:53]: Det er et omfattende samarbeid rundt Nordsjøen for å drive fram en satsing på havvind. Målet er, om jeg ikke husker feil, 120 GW innen 2030 og 300 GW innen 2050 og å ha et integrert samarbeid om regelverk og annet.

Da blir mitt spørsmål: Når regjeringen da først halverer prosjektet Sørlege Nordsjø II og velger ikke å tilknytte seg den satsingen som er ellers i Nordsjøen, ved å gå imot en hybridkabel, har statsråden noen støtte for dette? Hvordan mottas det av de andre samarbeidslandene rundt Nordsjøen? Blir Norge stående på siden?

Statsråd Terje Aasland [12:27:39]: For det første halverer vi ikke utbyggingen av havvind i Sørlege Nordsjø. Vi tar det i faser, og nå er det fase 1 vi snakker om. Regjeringen har mye større ambisjoner for Sørlege Nordsjø og potensialet som er der, enn den foregående regjering hadde, og vi kommer tilbake med hvordan vi ser for oss dette i tilknytning til en utlysning for 2025-runden.

Når det gjelder Nordsjø-samarbeidet, foregår det på en utmerket måte. Vi samarbeider godt, og vi bør egentlig samarbeide veldig mye tettere også, både for å utvikle et framtidig havnett og se på potensial, muligheter og begrensninger i det og for å se på hvordan kapasitetsproblemer i industrien nå blir, hvor kostnadsveksten er høy. Vi bør også ha reelle samarbeidsmodeller for å prøve å bringe kostnadene ned og gi forutsigbarhet til industrien, slik at de kan bygge opp kapasitet fordi en er troverdig på leveransene når det gjelder f.eks. arealer og prosjekter.

Ola Elvestuen (V) [12:28:41]: Nå sier statsråden nettopp at man ser for seg et framtidig havnett og et samarbeid om utviklingen av det. Da blir spørsmålet igjen: Hvorfor er vi ikke med på å starte dette nå? Hvorfor lager vi ikke denne tilknytningen nå? Og som statsråden nå også sier, de halverer ikke, men en har i hvert fall forsinket de 3 000 MW som forrige regjering la opp til at kunne utlyses i denne runden.

Så igjen: Hvorfor setter vi ikke i gang med dette nå, og hvorfor blir det utsatt?

Statsråd Terje Aasland [12:29:20]: Først: Havvind-satsingen og utbyggingen av havvind er ikke forsinket med et eneste sekund – tvert om. Vi har eskalert, trap-

pet opp og gjør nå ting mye raskere enn den foregående regjeringen på noen som helst måte gjorde.

Jeg var litt forundret over at det ikke var kommet lenger da vi overtok regjeringskontorene, enn det en hadde. Ut fra det jeg hører både Venstre og Høyre nå sier, er jeg litt forundret over akkurat det.

Når det gjelder hvorfor vi ikke knytter oss til en radikal nå, eller hvorfor vi ikke knytter oss til et havnett nå, er det fordi det vil forsinke utbyggingen i Norge. Det vil forsinke mulighetene for at vi kan få kraft inn i det norske systemet – kraft vi sårt trenger både for å understøtte norsk industri, kutte klimagassutslipp osv. Det trengs regelverksutvikling, ikke minst sett i forhold til mottakerland og hvordan vi skal se dette i en større sammenheng for også eventuelt å beslutte hybridkabler, som Venstre er svært opptatt av. Så det er ingen god løsning. Det er en utsettelsesordre (presidenten klubber), det som både Venstre og Høyre forfekter. (Presidenten avbryter.)

Presidenten [12:30:25]: Tiden er ute også for statsråden!

Une Bastholm (MDG) [12:30:38]: Det er mye vi gjør for første gang i denne saken, og derfor kan jeg være tilgivende overfor statsråden. Likevel ble jeg litt skuffet over at ikke statsråden brukte mer tid på å snakke om det historiske vi gjør her nå med hensyn til natur, for Stortinget har fattet veldig visjonære og ganske tydelige vedtak om hensynet til natur for både utbygging av Sørliche Nordsjø II og havvindutbyggingen generelt.

Jeg vil nå gjøre statsråden ekstra oppmerksom på vedtak II, som får bredt flertall, kanskje til og med fra et samlet storting, for at kartlegging av havmiljøet og sjøfugl skal integreres i beslutningsgrunnlaget for konsesjonsbehandling for alle anlegg for kraftproduksjon til havs. Det gjelder også Sørliche Nordsjø II. Jeg vil understreke at akkurat den ordlyden står der fordi det også skal gjelde Sørliche Nordsjø II.

Jeg vil gjerne at statsråden bekrefter at han er enig i at kartleggere fra NINA, Norges institutt for naturforskning, nå i løpet av de neste månedene skal ut og kartlegge sjøfugltrekk og sjøfuglbestander i området, og at Kartverket kommer til å få oppdrag om å kartlegge havmiljøet for øvrig i Sørliche Nordsjø II.

Statsråd Terje Aasland [12:31:46]: Aller først er jeg veldig glad for at Miljøpartiet De Grønne er med nå og sikrer at vi kommer i gang med denne viktige utbyggingen, ikke minst for å kutte klimagassutslipp og for å understøtte industriutvikling i Norge.

Jeg er også veldig glad for at en presiserer og tydeliggjør behovet for å ha natur høyt oppe på agendaen. Det har vi hatt hele veien. Det er viktig at vi klarer å ivareta hensynet til natur, miljø og sameksistens, for det er vel

muligheter for konflikter hvis vi ikke håndterer det området på en god måte. Vi har vektlagt bærekraft og sameksistens i utformingen av prekvalifiseringskriteriene, og vi kommer til å følge dette helt fram til endelig konsesjon blir gitt. Vi kommer til å følge opp de vedtakene som Stortinget nå fatter i tilknytning til denne saken, på en god og trygg måte.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:32:45]: Jeg er glad for at statsråden er så tydelig på mulighetene for leverandørindustrien og for den enorme mengden arbeidsplasser og verdiskapingen det kan skape. Jeg er helt enig med statsråden i at både energisituasjonen og klimautfordringen – alt det som dette kan bidra til å løse – er én ting, men dette kan i tillegg skape enormt mye vekst.

Jeg registrerer at det er en stor bekymring hos en del som er redd for at dette kan havne i utlandet, og at en ikke får den verdiskapingen som vi alle håper på. En ser det på vektleggingen i prekvalifiseringen, men også nå i auksjonen ser en at gjennomføringsevne vektet veldig tungt. Natur er én ting, men en ser også at lokale ringvirkninger ikke vektlegges så tungt.

Mitt spørsmål er egentlig hva statsråden gjør, når han er så opptatt av det, for å sikre at det blir skikkelig verdiskaping også lokalt.

Statsråd Terje Aasland [12:33:40]: Aller først vil jeg si at jeg er veldig glad for at Kristelig Folkeparti er med på å sikre flertall i denne saken. Det er veldig viktig at vi kommer i gang.

Vi har et veldig klart budskap i hele havvindporteføljen som kommer til å utvikles, om at vi skal utvikle norsk leverandørindustri og sørge for at vi gir dem et nytt bein å stå på – det kommer vi til å vektlegge. Derfor gikk vi også fra auksjonsprinsipp til kvalitative kriterier når det gjelder Utsira Nord, hvor det er flytende havvind, det er spesielt interessant for mange av leverandørene. Dette er også noe vi kommer til å følge opp, både gjennom prekvalifiseringskriteriene og i det videre arbeidet med utviklingen av prosjektene.

Når det gjelder gjennomføringsevnen, mener jeg det er positivt å ha det vektet høyt også når det gjelder hensynet til miljø, natur og sameksistens, for om en har god gjennomføringsevne og god økonomisk bæreevne, er det også enklere å ivareta den typen krav som blir stilt veldig tydelig i kriteriene her.

Presidenten [12:34:43]: Replikordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:35:05]: Havenergi- loven kom under den rød-grønne regjeringen i 2010.

Endelig er vi nå i ferd med å realisere kraft fra havvind. De siste årene har blottlagt store utfordringer i strømmerketet, med høye importerte priser, potensielt kraftunderskudd og mange i kø for framtidig nytt forbruk.

I dette bildet er det ingen tvil om at mange grep må til. Det må energieffektiviseres. Vi må sørge for mer kraft og bruk av nye alternative energiformer. Havvind er en vesentlig brikke i det puslespillet. Havvind er viktig for å sørge for ny kraft, men også for norsk leverandørindustri, arbeidsplasser og verdiskaping.

Noen hevder at dette blir for dyrt. Da er det behov for å sette ting i perspektiv. Alternativet er en enda mer alvorlig kraftsituasjon. Alternativet er tap av arbeidsplasser, kompetanse og framtidig eksportnæring i havvindindustrien.

Investeringen i norsk petroleumsnæring var heller ikke særlig lønnsom i starten. Det gikk faktisk borti to tiår før det begynte å gi gode inntekter til staten Norge. Resultatet kjenner vi: en trygg og god velferdsstat, et oljefond som skal sikre pensjoner i framtiden, kompetanse og teknologiutvikling i verdensklasse. Alternativet er ytterligere utsettelse, at det kanskje ikke blir noe, tap av kraft og utviklingsmuligheter. Alternativet er å sende regningen til husholdninger og industrien og ytterligere prissmitte.

Dagens sak er egentlig på overtid. Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen tar opp hansken der den forrige rød-grønne regjeringen slapp i 2013 og fikk vedtatt havenergilooven. Denne regjeringen har slått fast et klart havvindmål på 30 000 MW fram mot 2040 og har en klar plan for hvordan det skal realiseres.

Det er ganske betegnende at de to-tre toneangivende partiene i energipolitikken gjennom åtte år, Høyre, Fremskrittspartiet og også Venstre, nå mest av alt spiller den gamle visa til Stanley Jacobsen: «I morgon, i morgon, men ikkje i dag.» For nok en gang vil man forsinke, man vil sende regningen til industri og husholdninger. Dette er ikke løsningen for framtidens energipolitikk.

Vi har nå en regjering som har tatt grep. Vi har et bredt flertall i Stortinget som ser behovet for å komme i gang med havenergisatsingen, og jeg er glad for at både regjeringspartiene, SV, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti samler seg bak.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:37:59]: Elektrifisering av samfunnet, utsleppskutt og vidareutvikling av norsk industri vil krevje meir fornybar kraftproduksjon i åra framover, i tillegg til auka satsing på energieffektivisering og energisparing. Det finst fleire moglegheiter i havvind, som bl.a. auka energiproduksjon, elektrifisering av sokkelen og som ledd i utviklinga av ny industri. Me må ha ein aktiv marknad i Noreg, ei

fullstendig verdikjede og leggje til rette for norsk eigarskap.

At norsk leverandørindustri kan satse både nasjonalt og internasjonalt på denne marknaden, er svært viktig for å vere levedyktig. Me er allereie i verdensklasse på offshoreindustrien. Satsinga på havvind vil fremje positive ringverknader langs heile kysten.

I Rogaland har me ein leverandørindustri som alle-reie er i gang. Rett nok er mykje for flytande havvind. Eit av ei rekkje eksempel er Vindafjord i min heimkommune, Vindafjord. Dette er eit industriområde eigd av kommunen og hjørnesteinsbedrifta Westcon, som bl.a. skal leggje til rette for samanstilling av vindmøller til havvindprosjekt. Eit anna eksempel er WindWorks Jelsa i nabokommunen Suldal, som skal byggje og montere møller.

Me må byggje verdikjeder for både flytande og botnfast havvind. Det heng saman. Då treng me denne framdrifta i dag. Distrikta treng arbeidsplassar. Å sikre framdrift gjennom differansekontraktar er altså svært viktig. Industrien treng arbeid, folk treng arbeidsplassar, og me treng meir kraft og lågare straumprisar.

Når installasjonar skal elektrifiserast, vil krafta kome anten frå havvind eller frå land. Me vil ikkje gå inn for løysingar som svekkjer forsyningssikkerheita i det landbaserte kraftsystemet eller løysingar som direkte eller indirekte svekkjer rammevilkåra for kraftkrevjande industri og driv opp prisane i den norske straummarknaden. Difor er me imot Høgre sin plan om å kopla havvind saman med ein utanlandskabel. Det vil gje høgare straumprisar i Noreg. Det er rett å fordele det offentlege sin del av kostnadene når alternativet er å la norske straumkundar, som vanlege folk, næringslivet og industrien, få endå høgare straumrekningar.

Oslo Economics har gjort ei undersøking på vegner av Equinor og Vårgrønn, rett nok om flytande havvind. Der har dei sett på forskjellige støtteordningar. Differansekontraktane kan bidra til å forlengje utbyggingsperioden og dermed byggje opp ein industri for å byggje opp og drifte havvind langs kysten. Då får me mest mogleg av verdiskapinga i Noreg. Høgre hoppar av dette, og i mine auge set partiet seg heilt på sidelinja når det gjeld utbygging av industri i Noreg.

Michael Tetzschner (H) [12:40:58]: Jeg vil la representanten Myhrvolds innlegg stå som et nokså illustrativt eksempel på mye av det som er problematisk i disse debattene. Fordi man vil det gode, har man ikke noen realistisk forestilling om hvor grensen går for bruk av offentlige midler. Den utålmodigheten Myhrvold ga uttrykk for, inneholdt ikke noen bekymring bl.a. når det gjelder å gjøre dette prosjektet mer robust ved å bedre økonomien gjennom å tillate hybridkabler. Den siden

ved gjennomføringen bryr ikke representanten og de som nå blokkerer for hybridkabler – særlig Senterpartiet – seg om. Det vil følge prosjektet som en svakhet og gjøre det mindre robust, og det vil også gjøre at det vi får ut av det på fellesskapets vegne, blir mindre.

Jeg vil også peke på at raskere konsesjonsbehandling er en forutsetning for at havvindanlegget kan stå ferdig i 2030. Så opplyses det at regjeringen vurderer å slå sammen behandlingen av konsesjonen og detaljplanen, men bare på det regulatoriske området må det gjøres betydelig skrivebordsarbeid som ledd i planleggingen. Det må foreligge endringer. Man kan være så begeistret man vil for havenergiloven slik den var, men hvis dette skal realiseres innen akseptable tidsrammer, må også det regulatoriske rammeverket endres, og Stortinget må få anledning til å ta stilling til dette.

Jeg vil også si at det undrer meg at statsråden har et så løst forhold til Stortinget. Det er altså skrevet inn som en tilleggsopplysning til komiteen, helt i sluttfasen av komitéarbeidet, at prosjektet går fra å ha et støttetak på 15 mrd. kr til at komiteen bekvemt skal skrive inn 23 mrd. kr. Så fremkommer det her i dag at statsråden ikke er helt sikker på hvordan dette kan jevnføres med de begrepene som er brukt i proposisjonen, jf. replikkordskiftet mellom statsråden og Astrup.

Dette viser svakheten ved at man ikke fremmer en tilleggsproposisjon hvor man hadde hatt anledning til å gå gjennom disse nye beregningene. I stedet har statsråden gjort seg til et medium for konsulenter som har greie på disse auksjonsmekanismene. Jeg etterlyser at Stortinget bør etterlyse at det er departementet og statsråden som fremmer noe som er ferdig utredet og basert på sluttført saksbehandling, slik at Stortinget slipper å måtte klare opp i salen helt elementære begreper og definisjoner.

Une Bastholm (MDG) [12:44:35]: Som Statkrafts direktør Rynning-Tønnesen sa for noen dager siden på Statkraftkonferansen, er det sånn at naturen ikke har en egen stemme, så vi andre må være dens stemme. Derfor fortsetter jeg litt med å utdype det som nå skjer av endringer i naturkartlegging, av hensyn til natur, i denne energiutbyggingen i forhold til andre energiutbygginger i historien.

Det er lett å tenke at naturkartlegging uansett ville ha skjedd i konsekvensutredningen. Det er det jeg tror de fleste tror kommer til å skje her også. Det Stortinget i dag vedtar, og har blitt enige om i komiteen, er at kartlegging av havmiljø, bunnforhold og sjøfugltrekk, sjøfuglbestander, skal skje i forkant. For framtidige havvindprosjekter på norsk sokkel – altså ikke for Sørlege Nordsjø II nå, men for framtidige – skal det allerede ligge inne i en plan, og det skal ha vært gjort en kartlegging

i offentlig regi i forkant av prekvalifiseringene og auksjonen.

Forskjellen på det for naturens del er at den kunnskapen man finner om artsmangfold når man gjør den kartleggingen, kan påvirke programmet for konsekvensutredninger, og den kan også påvirke krav som settes tidlig i prosessen, før auksjonen finner sted, altså før et prosjekt og et selskap får tilslutning i auksjonen, og etter det da skal ha ansvar for en konsekvensutredning og en plan for utbygging. Det gjør enorm forskjell på hva man kan gjøre av utredninger i konsekvensutredningen, for da har man mye kunnskap allerede, og staten kan sette krav, f.eks. om tilpasning til det naturmiljøet som finnes på området.

Jeg vil understreke at det er viktig at de fagmiljøene vi har som driver med kartlegging, får det oppdraget fort nå av regjeringen når det gjelder Sørlege Nordsjø II, fordi den kunnskapen de finner, skal være med og bidra til at konsekvensutredningsprogrammet gir god informasjon.

Vi vedtar også i dag at vi ber regjeringen om å vurdere mer vektning av bærekraftskriterier for framtidige prosjekter. Det er et problem i den auksjonen som skal finne sted nå, at fordi man oppsummerer poenger basert på de ulike kriteriene, kan man i prekvalifiseringen vinne den auksjonen uten egentlig å prestere spesielt bra på bærekraft, fordi man presterer veldig bra på gjennomføring. Så man må nok gi noe informasjon om bærekraft, men man trenger på ingen måte å være ledende i markedet på det. Det mener vi er feil, og vi mener Norge her bør gå foran ved å legge mye mer vekt på bærekraft. Det vil også være en fordel for norsk industri.

Ola Elvestuen (V) [12:47:54]: Å nå klimamålene våre kommer til å kreve store ressurser. Vi skal ned 55 pst. i Norge innen 2030, Europa skal redusere med 55 pst. innen 2030, og etter Parisavtalen skal vi forsterke målene våre også til neste års møte om Parisavtalen fram mot 2035–2040. Europa er nødt til å nærme seg klimanøytralitet i 2040 dersom vi skal nå og holde oss under 1,5 grad. Det vil si at når dette prosjektet er klart i 2030, vil det være innenfor en helt annen situasjon enn det det er i dag. At det grønne skiftet vil koste mye, gjør at det er ingen grunn til å velge de dyreste prosjektene eller de dyreste løsningene for prosjekter, slik regjeringen gjør i dette tilfellet.

Vi burde ha en hybridkabel. Det er en rimeligere løsning, det nærmer seg en lønnsomhet i prosjektet, og det vil være å bygge opp under et samarbeid ellers i Europa. Nå risikerer vi å ha et prosjekt i 2030 og utover som kommer til å være en varig kostnad, som norske skattebetalere må være med og betale for, samtidig som de neste havvindprosjektene må ha en forbindelse mot Eu-

ropa med hybridkabler. Dette er bunnfast havvind. Der kan vi velge rimeligere løsninger. Det som kommer til å koste, er flytende havvind. Der har vi Hywind Tampen, den største flytende vindparken i verden. De neste prosjektene kommer til å kreve store investeringer, også en stor statlig støtte, for å få det på plass.

Da burde vi konsentrere oss om der hvor vi trenger statlig støtte for å få til nødvendig teknologiutvikling, for å få opp prosjekter, og velge de rimeligste, enkleste og beste løsningene for bunnfast havvind helt sør i Nordsjøen, tett opptil de danske installasjonene. Det er helt unødvendig å gjøre dette så dyrt med en enkel radialkabel, som er en ren politisk beslutning, i stedet for en hybridkabel, som vil gjøre det billigere og bedre, og som kunne være en del av en større satsing som vi kjører framover. Vi kunne også hatt et større prosjekt enn det regjeringen nå ønsker.

Sofie Marhaug (R) [12:50:55]: Dette kommer til å bli dyrt enten vi bygger ut denne havvinden gjennom statlige subsidier, eller det skjer ved at vi flytter penger fra staten ved at produsentene får flaskehalsinntektene i stedet for staten. Jeg har lyst til å sitere fra svar på skriftlig spørsmål og hva NVE har sagt: «(...) det skapes flaskehalsinntekter over forbindelsen, spesielt som følge av samspillet med den regulerbare vannkraften.»

Jeg er ikke sikker på om Høyre og Venstre egentlig skjønner hvordan flaskehalsinntekter skapes, men det de tar til orde for, hvis de mener at dette skal bli lønnsomt, er jo at produsenten skal få alle flaskehalsinntektene. Det er ikke sikkert at det heller er nok til å gjøre havvind lønnsomt, men la oss si at vi gir dem alt. Da flytter vi faktisk penger fra fellesskapet, fra vannkraften, som er offentlig eid, og som er en del av dette samspillet, over på private hender. At Miljøpartiet De Grønne kaller det for solidarisk, er meg en gåte.

Videre vil jeg peke på at arealnedbygging er den største trusselen mot naturen og naturmangfoldskrisen. Det er dessverre ikke sånn, selv om det hadde vært veldig fint hvis det var sånn, at noe som er tilsynelatende klimavennlig, automatisk er naturvennlig. Sånn er det bare ikke. Når vi bygger ned havområdene våre med havvind, får det konsekvenser for naturen.

I den enigheten i komiteen er det helt riktig kommet inn noen positive vedtak knyttet til miljø, som vi kommer til å støtte subsidiært, men de gjelder i ærlighetens navn ikke for Sørlege Nordsjø II. Når man sier at man skal se på framtidige auksjoner og andre vektingen av miljø, gjelder jo ikke det for Sørlege Nordsjø II. Statsråden må gjerne oppklare det hvis jeg har misforstått, men det er vel fortsatt 20 pst. som gjelder i prekvalifisering, som kommer allerede i august. Så det er ikke et reelt gjennomslag SV og Miljøpartiet De Grønne har fått

inn her knyttet til Sørlege Nordsjø II, men det kan forhåpentligvis få konsekvenser i framtiden. Jeg synes at vi skal være ærlig nok til å framstille det slik det faktisk er, at det er de samme faktorene som før knyttet til Sørlege Nordsjø II, og det er ikke gitt at det er nok til å sikre miljø. Av de 20 pst. som er knyttet til bærekraft, er det bare en brøkdel av det igjen som er knyttet til natur.

Jeg er for å bruke penger på klimakutt, men jeg mener at de pengene kan brukes mye klokere enn det vi legger opp til nå.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:54:10]: La meg svare på representanten Tetzschners innlegg, og la det stå som en illustrasjon på den svært liberale energipolitikken Høyre sto for i regjering, med bygging av nye utenlandskabler, ja sågar private utenlandskabler, med der på prissmitte. Det er altså Høyres løsning i energidebatte.

Det er selvsagt sånn at Senterpartiet er opptatt av offentlige utgifter, men vi er også opptatt av hvor utgiftene sendes. Hvem er det som tar regningen, og hvordan gjør vi det? Det er altså ikke noe som heter en gratis lunsj. Regningen kommer når det skal gjøres opp for måltidet. Sånn er det også med havvind.

Høyre vil også subsidiere – de bare forsøker å skjule det. De foreslår altså å bygge en hybridkabel som egentlig per definisjon bare er en utenlandskabel med vindmøller på midten, men de har ikke avklart hvor en skal legge den kablet. De sier bare at de vil gjøre utbyggingen lønnsom, og at en vil unngå subsidier. NVEs utredninger, derimot, viser jo at salgsinntektene fra selskapene vil være omtrent på samme nivå for hybrid- og radialkabler. Behovet for subsidier blir altså ikke mindre med en såkalt hybridkabel. Det er ikke sånn at den på magisk vis gjør at dette blir mer lønnsomt, slik at en unngår subsidier. Derimot øker flaskehalsinntektene, og Høyre foreslår altså å gi dem til selskapene for å finansiere bygging av havvind. Problemet er jo at flaskehalsinntektene allerede er i bruk. De brukes i dag til å bygge nett og til å redusere nettariffen på min og din strømregning, og den til industrien vår. Dersom disse inntektene heller skulle gis til selskapene, ville altså vi andre måtte ta den regningen, og selskapene ville plutselig få et fritak.

Det er altså sånn at det er ingen gratis lunsj – noen må ta regningen. Vi har sagt at vi ønsker at staten stiller opp med denne kostnaden for å komme i gang med havvindsatsingen. Høyres svar er altså fortsatt utsettelse, utsettelse og utsettelse, og enden på visa er at du, jeg og industrien vår til slutt sitter igjen med høyere strømregning.

Mani Hussaini (A) [12:56:57]: Jeg ble også inspirert av representanten Tetzschner.

Det er ingen tvil om at dette prosjektet vil bidra til tre ting som vi er helt avhengige av å nå: mer fornybar kraft, å nå våre klimaforpliktelser og å skape grobunn for en helt ny industri på kysten vår. Alle utsettelse kommer i veien for disse tre målene. Når Høyre ikke er med på den store enigheten vi har nådd i Stortinget i dag, er de med på å utsette at vi får mer fornybar kraft. De er med på å utsette at vi når våre klimamål, og de utsetter potensialet for en ny industri.

Jeg har lyst til å si to ting. Det ene er om hybridkabler. Det er helt riktig, som representanten Ole André Myhrvold sa i stad, at det kan bli brukt som en mellomlandsforbindelse med en vindmølle i midten. Er det én ting vi har lært og hørt, er det at det er husholdninger og industri som ikke er med på at vi skal importere høye strømpriser inn til Norge. All den tid hybridkabler kan bidra til det, sier vår regjering nei til det, rett og slett. En hybridkabel som skal bli brukt som en mellomlandsforbindelse, en utenlandskabel, sier vi nei til. Derfor, og fordi vi er opptatt av å komme i gang med havvindprosjektet, er det viktig å gi trygghet til befolkningen og få støtte i befolkningen til å komme i gang. For å gjøre det sier vi at vi kommer i gang med en radial. Si det som det er: En hybridkabel kan være en mellomlandsforbindelse og dermed en importør av høye strømpriser.

Det andre er at jeg har merket meg i de to årene jeg har sittet på Stortinget – og det har for så vidt vært høye strømpriser helt siden jeg kom inn på Stortinget, så jeg vet ikke om det er jeg som er årsaken til det eller ikke – at de partiene som vil ha politikerbestemte priser her på Stortinget, alltid er de samme partiene som er imot å bygge mer fornybar kraft.

Terje Halleland (FrP) [12:59:36]: Jeg må si at jeg er veldig fornøyd med at regjeringen og deres samarbeidspartier er fornøyd med eget forslag, for skal en først svi av 23 mrd. kr, er det jo greit at en er fornøyd med det en har forventninger til. Med 23 mrd. kr har en nok noen alternativer med tanke på hva en kan bruke de kronene til, hvis det er kraft som er det etterlyste produktet. En kunne sikkert klart å rette opp i en del menneskerettsbrudd, og en kunne sikkert klart å få opp noen alternative kraftproduksjonsplaner på land også.

Jeg får ofte spørsmål om hva vi skal leve av etter oljen. Nå er det bedre å spørre: Hva skal vi leve av etter denne regjeringen? Det som er igjen av kapital, er enten skattet i hjel eller har forlatt landet. Men det forslaget som Høyre og Venstre har fremmet i dag, om hybridkabler, er ikke noen løsning for Sørlege Nordsjø II. Jeg er likevel veldig glad for at Høyre innser at regjeringens forslag ikke er bra. Det er ikke bra for kraftsituasjonen, det er ikke bra for forbrukeren, og det er heller ikke bra for havvindinteressene.

Høyres regnestykke blir som regnestykkene som blir brukt på bompenger. Dessverre er flertallet i denne sal imot å bruke så mye penger som er nødvendig på vei-bygging. Derfor innfører vi bompenger. De mener at staten ikke har råd, og dermed sender vi regningen videre til forbrukeren. Det er akkurat det samme forslaget som Høyre legger opp til nå, med å innføre hybridkabler og sende regningen til forbrukerne.

Jeg tror vi må tenke nytt. Jeg tror vi må bruke tilgjengelige midler der vi kan ha en teknologigevinst, der Norge har noe å tilby. På området bunnfast havvind har vi ikke det. Dette har andre land bygget i flere tiår. Det som er problemet, er at når man nå kommer til flytende havvind, der Norge kan ha sine fordeler, der vi har en kompetanse, har vi ikke kapital igjen til å støtte og realisere sånne prosjekter. Jeg tror at vi i mye større grad, i tråd med det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet i dag, må koble havvind opp mot oljeselskapene og deres behov for kraft for å elektrifisere og minimalisere sine klimagassutslipp, og så rette opp kraftsituasjonen som har oppstått på land.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten [13:02:36]: Representanten Une Bastholm har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Une Bastholm (MDG) [13:02:48]: Av og til er angrep det beste forsvar, og det er smått utrolig å høre hvordan Rødt delegitimerer de enorme gjennomslagene for natur som gjelder Sørlege Nordsjø II, men også framtidig havvindsatsing i Norge. Det er veldig uheldig. Jeg håper likevel at Rødt kommer til å stemme for de forslagene som ligger der. Det representanten Marhaug tok opp som eksempel, er det ene romertallsvedtaket som ikke gjelder Sørlege Nordsjø II, men framtidige prosjekter og vektning av bærekraftskriterier i prekvalifisering. Det gjelder framtidige prosjekter. Alle de andre vedtakene – tre av fire – som handler om natur i denne saken, vil gjelde Sørlege Nordsjø II, særlig det som handler om følgeforskning, og det som handler om å få kartlagt havmiljø og sjøfugltrekk i forkant av konsekvensbehandlingen.

Noen av oss velger å være med i forhandlingene og styrke naturens stemme i de forhandlingene, for å ivareta framtidige generasjoners rett til et levelig miljø, mens andre velger å bare melde seg ut og være mot alt.

Michael Tetzschner (H) [13:03:59]: Jeg lyttet oppmerksomt på representanten Myhrvolds annet innlegg, og fortsatt kan jeg bare høre en ivrighet etter å bruke nærmest ubegrenset av skattebetalernes midler.

Gjennomgangstonen er at når målsettingene er så ideelle, virker det som om det skal ekskludere en rasjonell planlegging og den ærlige diskusjonen om hvilke forutsetninger som må til for å realisere dette, når vi påpeker at prosjektet blir økonomisk mer porøst og sårbart ved at man tar vekk en viktig inntektskomponent som ikke bare har med økonomi å gjøre, men også er et bidrag til landets energiforsyning når vi trenger import.

Jeg ser at man skal stille krav til auksjonsdeltakernes gjennomføringskraft, men Stortinget må forlange av regjeringen at de redegjør for sin egen gjennomføringskraft, for det er så mange ting på den regulatoriske siden, som jeg nevnte i mitt første innlegg, som ikke er i orden. Hvis man summerer den forventede tidsbruken som er skissert i innstillingen, er det i hvert fall én ting som er sikkert – at hvis man ikke endrer lovgivningen, rammeverket rundt, står ikke dette anlegget klart i 2030. Vi må heller ikke late som om det gjør det.

Nikolai Astrup (H) [13:05:42]: Representanten Myhrvold var innom historien. Da skal man lytte, for dette har vi vært gjennom før, og det er åpenbart viktig å repetere historien. Terje Riis-Johansen var olje- og energiminister for Senterpartiet og den som på Norges vegne undertegnet en protokoll der vi forpliktet oss til å bygge ut et nordsjønett for nettopp å kople havvind til Europa. Senere var det Ola Borten Moe som inngikk avtalen med Tyskland og Storbritannia om de to nye utenlandskablene, som representanten Myhrvold nå er sterkt imot, og der han mener den forrige regjeringen hadde en liberal holdning. Marit Arnstad, Senterpartiets parlamentariske leder, var nestleder i et utvalg som anbefalte at det ble bygget flere utenlandskabler til land utenfor Norden for å ivareta Norges forsyningssikkerhet. Jeg tenker det kan være greit at representanten Myhrvold er litt ryddig på hva historien faktisk viser. Jeg var for alle de tingene jeg nevnte nå. Det var også Senterpartiet, og det bør Senterpartiet kunne være ærlig på.

La oss legge historien bak oss og se fremover. Høyre mener at vi får en mye mer robust utvikling av Sørlege Nordsjø II med hybridkabler enn med en radial. Arbeiderpartiet er også veldig positiv til hybridkabler og ønsker å utvikle et nordsjønett. Både statsministeren og olje- og energiministeren har sagt det ved gjentatte anledninger. Når vi hører på representanten Mani Hussaini, høres det likevel ut som om Arbeiderpartiet er prinsipielt mot hybridkabler, fordi, som det sies, de uansett vil føre til at det blir høyere strømpriser for forbrukerne. Det er for øvrig ikke tilfellet.

Representanten Myhrvold har en veldig interessant betraktning når han sier vi ikke kan bygge hybridkabler fordi flaskehalsinntektene allerede er tatt i bruk. Det er

ikke mulig, for hybridkablene er jo ikke der. Inntektene har ikke oppstått, og dermed kan ikke inntektene være tatt i bruk. Realiteten er at bygger man med hybridkabler, har man et prosjekt som har inntekter – betydelige inntekter. Vi snakker altså om at det for fase 2 alene er beregnet mellom 900 mill. kr og 1,6 mrd. kr i året. Konseksjonsperioden er 30 år. Hvis man tredobler arealet, slik vi ønsker, snakker vi om betydelige inntekter, mens den løsningen regjeringen har valgt, bare har utgifter. Flaskehalsinntekter er jo ikke noe forbrukerne betaler. Det oppstår som en differanse mellom det vi kan selge kraften vår for fra Norge, og det de er villig til å kjøpe den for i den andre enden av kabelen. Dette er verdiskapende virksomhet som gir inntekter, og som kan bidra til å finansiere dette prosjektet. Arbeiderpartiet er jo egentlig for det. Det som er problemet, er når Arbeiderpartiet argumenterer slik de gjør i denne saken. Da vil de møte seg selv i døren når vi kommer til fase 2 – når den en gang måtte komme, en eller annen gang i fremtiden, når regjeringen er ferdig med å betale for fase 1.

Ove Trellevik (H) [13:08:46]: Eg heng meg på kritikken her frå førre talar, Nikolai Astrup, når det gjeld innlegget til Ole André Myhrvold. Han meiner at Høgre i veldig høg grad fokuserer på at ein hybridkabel er løysinga. Når det gjeld Sørlege Nordsjø II, er det ikkje mogleg å koma lenger vekk frå Noreg, norsk grense og norsk fastland enn heilt ute i den sørlege Nordsjøen, og heile poenget med å vera der ute må jo vera at ein skal ha hybridkabler. Skulle det vore slik, som Ole André Myhrvold ønskte seg, at ein ikkje skulle hatt hybridkabler, burde vi sjølvsagt ha bygd oppe i fjæresteinane langs Norskekysten. Det vert jo heilt meiningslaust å gå nesten halvvegs ned til Europa for å byggja ein vindkraftpark, for så å senda straumen tilbake til Noreg, når me kunne ha bygd dette heilt andre plassar.

Dette som vert bygd ut, kunne me òg ha bygd to eller kanskje tre gonger større enn det regjeringa legg opp til. Me ville fått ned kostnadene. Einingskostnadene hadde gått ned. Det hadde vorte betydeleg større interesse blant aktørane, og det ville vore heilt legitimt å ha kabel kanskje både til Tyskland og England og Noreg – og kanskje òg Danmark, ikkje veit eg. Me ville hatt ein betydeleg større marknad som me kunne ha brukt denne utvekslingskapasiteten mot. Det ville alle ha tent på her i dette landet, ikkje minst forbrukarane.

Målet er jo hybridkabel – når alt kjem til alt – der som me byggjer ut fase 2. Så den kritikken som kjem frå Ole André Myhrvold, kjenner eg rett og slett at eg vert litt irritert av å høyra, fordi det vert ein så fantastisk stor skivebom i forhold til korleis prosjektet eigentleg, til sjuande og sist, skal enda.

Presidenten [13:10:36]: Ole André Myhrvold har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ole André Myhrvold (Sp) [13:10:48]: Egentlig tok jeg ordet for å gi en stemmeforklaring, og det gjelder Fremskrittspartiets forslag om utredning av elektrifisering av oljeinstallasjoner. Det er jo en enighet som regjeringspartiene også kom til med SV, så dette er et forslag som egentlig slår inn åpne dører, og regjeringspartiene kommer til å støtte forslaget når vi går til votering.

Så til det siste her: Ja, det har skjedd en del ting de drøyt ti siste årene som har gått siden Ola Borten Moe inngikk en avtale. Det var for øvrig den Høyre-ledede regjeringen som ga konsesjoner til disse, og det var altså ikke Ola Borten Moe. Ola Borten Moe har også beklaget dette i ettertid. Han har sagt at hadde vi visst det vi vet nå, og hadde vi hatt bedre anslag, hadde ikke disse kablene blitt bygd. Han sa sågar at ingen norske politikere ville bygd disse kablene, men debatten her i dag viser vel at det er noen som er troende til å ville bygge dem også i dag.

Statsråd Terje Aasland [13:12:05]: På slutten av denne debatten har jeg lyst til å understreke at vår jobb er å få i gang havvindsatsingen, komme i gang med byggingen, komme i gang med kompetanseutviklingen og teknologiutviklingen, kjenne på mulighetene for å skalere, industrialisere og bruke de fantastiske mulighetene vi har. Å snu er for regjeringen uaktuelt, og jeg er veldig glad for at det egentlig er bred tilslutning til det i Stortinget. Vi skal bli en ledende havvindnasjon. Det er et veldig klart mål, fordi det betyr mye, og det er det kinderegget som vi har snakket om hele tiden: Vi får mer kraft inn i det norske kraftsystemet, vi får anledning til å kutte klimagassutslipp raskere enn det vi kan om vi ikke får inn mer fornybar energi, og vi legger nå en plattform for ny industriell satsing, ikke minst for leverandørindustrien knyttet til olje- og gassindustrien vår. Vi må komme i gang, og det har regjeringens klare mantra vært siden vi overtok regjeringkontorene.

Så påpeker Tetzschner at det er noen regulatoriske utfordringer og noe regulatorisk arbeid som gjenstår. Ja, hadde Høyre og den forrige regjeringen gjort et enda raskere og bedre arbeid, hadde kanskje alt vært klart, men vi trenger å utvikle dette etter hvert som tiden går. Fundamentet for det vi gjør, er veldig trygt i denne sammenhengen.

Så er det en stor diskusjon om dette med hybridkabler – jeg hører til og med noen bruker ord som at det blir betydelige kostnadsreduksjoner. Det blir kostnadsøkninger når en bygger ut hybridkabler – kostnadsøkninger – fordi en fordyrer prosjektet også med

større kabler. Det tror jeg vi må erkjenne. Det blir jo ikke noe billigere av den grunn.

Flaskehalsinntektene er penger som en kan velge å bruke slik Høyre nå sier at de vil – å la dem gå til prosjektet, til vindkraftutbyggerne – men det er jo ikke penger som genereres av seg selv; det er noen som betaler og bidrar til enten å betale inn disse flaskehalsinntektene eller på en måte dekke opp disse kostnadene. Og hvem er det som dekker opp det? Norske skattebetalere, strømkundene, er det som gjør det. Det er derfor det blir sånn. Det er jo ikke sånn at det er en sesam, sesam-løsning for kostnadene i prosjektet. Det synes jeg blir veldig feil å trekke fram i denne sammenhengen.

Helt til slutt: Representanten Tetzschner sier at jeg har et «løst forhold» til Stortinget. Det vil jeg blankt avvise. Det er ikke tilfellet. Jeg kommer til å forholde meg til den innstillingen som er levert fra Stortinget, til punkt og prikke, og jobbe videre med den som utgangspunkt, alt fra natur og miljø til alt det andre som handler om gjennomføring. Det eneste jeg har et løst forhold til i denne saken, er Høyre, og da velger jeg å bruke ordene til styrelederen i Norsk Industri, Ståle Kyllingstad, som synes Høyres posisjon i denne saken er ansvarsfraskrivelse.

Presidenten [13:15:05]: Representanten Sofie Marhaug har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sofie Marhaug (R) [13:15:19]: Når det gjelder Sørlege Nordsjø II og miljø, er det dessverre «etter snar» og ikke «føre var» som gjelder med det vi vedtar i dag, og det er synd.

Så vil jeg knytte en kort merknad til noen av anslagene som det opereres med, for jeg synes at havvinddebatten fortjener en større ærlighet, særlig fra partiet Høyre, som snakker om denne gevinsten på mellom 900 mill. kr og 1,6 mrd. kr årlig. Hvis vi tar utgangspunkt i 1,6 mrd. kr årlig over 15 år, blir det 23 mrd. kr, og det er jo det samme, men Høyre snakker om 30 år. Altså: Man sammenligner epler og pærer.

Jeg er heller ikke imponert over departementet og statsrådets årlige anslag på 7 TWh og en kapasitetsfaktor på 56 pst., som er en slags verdensrekord. Det kan jo hende at det stemmer, men det kan også hende at vi er tjent med mer edruelighet i havvinddebatten.

Nikolai Astrup (H) [13:16:37]: La meg først sveipe innom det statsråden sa om hans forhold til Stortinget. Jeg vil bare understreke at i hvert fall i løpet av de 14 årene jeg har sittet på Stortinget, har jeg aldri opplevd at en regjering har sendt en sak til Stortinget som de selv skriver i saken at er utdatert, men likevel sender. Jeg sa i mitt første innlegg at det var uvanlig. Det må være tidenes un-

derstatement. Det hender jo at regjeringen sender en sak og i løpet av saksbehandlingen blir klar over at det er feil, eller at det må gjøres korrigeringer, og da sender en tilleggsproposisjon eller et brev til Stortinget og gjør de korrigeringene, men det hører med til sjeldenhetene. Jeg har i hvert fall aldri før hørt om at regjeringen sender en proposisjon til Stortinget hvor det står svart på hvitt i proposisjonen at denne proposisjonen er utdatert, og at Stortinget da aktivt må spørre om informasjon for å få korrekte anslag. Med det tenker jeg at representanten Tetzschner har sine ord i behold i beskrivelsen av statsrådets forhold til Stortinget.

Når det gjelder de regulatoriske forhold, altså det å slå sammen deler av konsesjonsprosessen, detaljplan og konsesjonssøknad, ba vi om det da vi behandlet energimeldingen i fjor. Man kunne lagt det inn i denne proposisjonen. Det valgte regjeringen ikke å gjøre, men har sagt at man jobber videre med det. Så har et bredt flertall nå sagt at det må gjelde også for denne saken, og da håper jeg at regjeringen følger det opp.

Til spørsmålet om tall: Jeg mener at jeg ikke blander epler og pærer. Altså: 1,6 mrd. kr i året ganger jeg ikke med 15. 15 er differansekontrakten, mens 30 er konsesjonsperioden, og flaskehalsinntektene opphører ikke etter 15 år. De er noe som vil vare i 30 år. Derfor må man se på det i det perspektivet.

Så er det helt riktig, som statsråden sier, at hybridkabler koster mer. Selvfølgelig gjør de det, man må jo legge mer kabel, men man kan også bygge vesentlig mer kraft. Ikke bare det: Skal vi realisere hele potensialet på Sørliche Nordsjø II, som er tre ganger så stort som det regjeringen nå har fremmet, forutsetter det hybridkabler. Derfor synes jeg det er så underlig at statsråden og andre bruker så mye tid på å argumentere mot noe de kommer til å måtte være for, for det er meget gode grunner til å ha hybridkabler. Spørsmålet er hvorfor vi da skal bygge en blindtarm til et prosjekt som ligger 200 km fra det norske fastlandet når vi kunne fått et mye mer økonomisk robust prosjekt, billigere for skattebetalerne og med høyere kraftproduksjon enn det regjeringen har lagt opp til, men det må de svare for.

Helt til slutt vil jeg gjerne takke for en fin debatt.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får anledning til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [13:19:39]: Jeg mener at karakteristikken av statsråd Aaslands tilnærming til Stortinget står seg. Det det er snakk om, er rett og slett en helt sentral opplysning, og statsråden er jo etter Grunnloven forpliktet til å gi oppdaterte opplysninger, også når man oppdager underveis at realitetene har endret seg. Da synes jeg det er verdt å bemerke at det er

komiteen som har utløst denne tilleggsopplysningen, som da også kommer formløst til Stortinget i form av et brev til presidentskapet av den typen man sender hvis det er korrekturfeil. Hvis det er slik at statsråden mener at det er en korrekturfeil at det skal stå 23 mrd. kr som en begrensning av statens forpliktelser istedenfor 15, er det for oss andre en overskridelse av et vesentlig element i forslaget på 8 mrd. kr. Da skulle det tilsi en tilleggsproposisjon og ikke bare en løs henvisning – igjen – til en konsulent som mener at dette blir dyrere. Det er departementet og statsråden som må stå bak forslagene til Stortinget.

Statsråd Terje Aasland [13:21:08]: I den tiden representanten Astrup har sittet på Stortinget, har vi vel aldri vært i en tilsvarende situasjon som akkurat nå, hvor vi har kommet ut av en pandemi, vi har fått en krig, og vi har kommet i en situasjon hvor alle land, egentlig, eller i hvert fall alle land som har hav, vil bygge ut havvind. Presset på en rekke verdikjeder og leveranser er eksplosivt, noe som er grunnlaget for at også kostnadsveksten her er ekstremt høy. Det er den direkte årsaken til kostnadsdriveren, og det har jeg forholdt meg til hele veien.

Vi hadde våre oppdateringer og våre tall da vi la fram proposisjonen. Da vi fikk en oppdatert opplysning og et notat fra vår auksjonsrådgiver 3. mai, orienterte vi Stortinget raskt etterpå om at det var gjort endringer i de vurderingene som var kommet derfra. Vi opplyste Stortinget om det, og vi klargjorde også hva vi mente kunne være grunnlaget for konklusjonen i denne proposisjonen og behandlingen. Det er jeg veldig glad for at et flertall har valgt å slutte seg til og lagt inn som vedtak til denne saken – det er jeg veldig glad for.

Det haster med å komme i gang. Vi ønsker å utvikle havvind. Det er et kinderegg. Det skaper mer kraft som vi trenger sårt nå, det kommer til å gi oss større muligheter for å kutte klimagassutslipp, og ikke minst danner det et grunnlag for at norsk leverandørindustri kan få et nytt bein å stå på.

Presidenten [13:22:53]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:22:57]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mimir Kristjánsson og Seher Aydar om et kriminalomsorgsløft (Innst. 468 S (2022–2023), jf. Dokument 8:200 S (2022–2023))

Presidenten [13:23:12]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til

hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Kamzy Gunaratnam (A) [13:23:43] (ordfører for saken): Vi behandler her et representantforslag om å sørge for et kriminalomsorgsløft. Forslagsstillerne peker på at kriminalomsorgen har vært underfinansiert over lang tid, og at dette har medført at situasjonen har blitt uholdbar for både de ansatte og de innsatte.

Representantforslaget innebærer flere forslag som har til hensikt å bedre situasjonen, både på kort og på lang sikt. Her er det mange forslag med veldig gode intensjoner, og jeg vil avslutte saksordførerinnet med å vise til justisministerens svarbrev.

På vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil jeg si at opptrappingen i kriminalomsorgen er i gang. Den økonomiske situasjonen til kriminalomsorgen har vært krevende i flere år. Denne regjeringen har prioritert kriminalomsorgen fra starten av og har styrket kriminalomsorgens budsjett hvert år siden vi tok over høsten 2021. Styrkingen har vært gjort med ett mål for øyet, nemlig et løft – gjennom økt bemanning, bedre innhold i soningen og redusert omfang av isolasjon.

Det handler ikke alltid om penger. Noen ganger må vi tilpasse loven. Vi ønsker å redusere isolasjon i norske fengsler, og regjeringen har nylig sendt ut et lovforslag på høring om endringer i straffegjennomføringsloven og helselovgivningen som kan bidra til å redusere utfordringen med isolasjon i norske fengsler. Da vil jeg særlig vise til forslaget om å lovfeste at kriminalomsorgen skal legge til rette for fellesskap mellom innsatte, arbeide for å forebygge isolasjon og så langt som mulig avhjelpe negative virkninger av isolasjon. Det foreslås også at alle innsatte daglig skal sikres tilgang til meningsfull kontakt med andre mennesker. Regjeringen har fremmet forslag til ny og forbedret tilsynsordning for kriminalomsorgen. Målet er å skape et sterkere tilsyn med gode rammer for å føre grundig kontroll.

Kvinneres soningsforhold er kanskje det største likestillingssviket i offentlig sektor. I tillegg har vi de siste årene sett en økning i antallet kvinnelige innsatte med psykiske lidelser og selvskadingsproblematikk og en økning i selvmordsforsøk. Det gjennomføres nå akutte tiltak for å bedre forholdene, og vi vurderer samtidig større endringer på lengre sikt. Regjeringen har også nylig besluttet å sette ned et offentlig utvalg som skal utrede hvordan innsattes helse, særlig med vekt på alvorlig sykdom, psykisk sykdom eller utviklingshemming, best kan

ivaretas under straffegjennomføring og ved tilbakeføring til samfunnet.

At det skjer volds- og trusselsituasjoner mot ansatte i fengsel, ser vi alvorlig på. Det er et behov for å få bedre kunnskap om belastningen dette utgjør for de ansatte. Vi er derfor glade for at man er i gang med et kartleggingsprosjekt for å få mer kunnskap om psykisk helse hos ansatte og tidligere ansatte.

Helt til slutt: Ansatte i kriminalomsorgen har hatt erfaringer med at skader som er oppstått under trening, ikke anerkjennes som yrkesskade. Arbeidsfolk i fengsel i hele landet har ventet lenge på å få en yrkesskadeerstatning som også dekker skader under trening og øvelser. Nå leverer Arbeiderpartiet og Senterpartiet på dette – opptrappingen er i gang.

Ingunn Foss (H) [13:26:59]: Vi er enig i at utfordringene i kriminalomsorgen er krevende, og at det er på sin plass med en stortingsmelding, slik som vi argumenterte for og foreslo i Innst. 318 S for 2022–2023. Vi mener at forslagene i dette representantforslaget er naturlige å behandle i en stortingsmelding. Statsråden viser i sitt brev til komiteen til at regjeringen arbeider med en del av de tiltakene som etterspørres i denne saken.

Selv om Høyre ikke støtter forslagene i denne saken, vil jeg nevne at vi i Høyre er positive til en forsikringsordning for ansatte i kriminalomsorgen, etter mønster fra arbeidet med yrkesskadeforsikring for ansatte i politiet, noe vi tok til orde for i meldingen som Solberg-regjeringen la fram i 2021. I meldingen sto det:

«Justis- og beredskapsdepartementet har (...) til hensikt å sette ned en arbeidsgruppe etter mønster fra arbeidet med ordningen for ansatte i politiet for å se på lignende regelendringer rettet mot ansatte i kriminalomsorgen.»

På spørsmål til statsråden har vi fått tilbakemelding om at det jobbes med saken i departementet, og vi forventer at den snart kommer som en sak til Stortinget. Etter at jeg skrev dette innlegget i går, er lovforslaget om ny erstatningsordning for ansatte i kriminalomsorgen sendt ut på høring. Det skjedde i går, med høringsfrist den 13. september 2023. Det er bra, og vi er glade for at saken nå er i gang.

Tor André Johnsen (FrP) [13:28:45]: Rødts forslag om et kriminalomsorgsløft høres i utgangspunktet både hyggelig og klokt ut, men når man leser de konkrete forslagene, merker man fort at Rødt her prøver å overgå SV i å være de kriminelles beste venn. Jeg har tidligere påpekt at det er SV som er det, men nå tror jeg faktisk Rødt er i ferd med å gi SV sterk konkurranse og til og med gå forbi SV.

For Fremskrittspartiets del er vi litt mer opptatt av å ivareta de ansatte og deres arbeidsforhold enn de innsatte. Det burde egentlig være en selvfølge, men i Norge er det tydeligvis ikke det. Når man ser på veldig mange av de forslagene som justiskomiteen har behandlet i vår, dreier det seg om de kriminelle – om å ta vare på de kriminelle, om deres soningsforhold, om at de må få et bedre tilbud, om at de må få styrket advokattilbudet sitt, og sist, men ikke minst, toppet det seg med forslaget om et eget fangeombud, et forslag som dessverre ble vedtatt mot Fremskrittspartiets stemmer og stemmen til en klok utbryter fra Arbeiderpartiet. Det er helt uvirkelig at vi har en regjering som legger ned eldreombudet og i stedet prioriterer å styrke et gangsterombud. Det sier veldig mye om hva som er viktig for Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV. Det sier alt om hvem de er opptatt av å prioritere, og hvem de vil ta vare på. Det er mildt sagt oppsiktsvekkende at kyniske kriminelles ve og vel er viktigere enn hvordan våre eldre, som tross alt har bygd opp landet vårt, har det.

Når det gjelder de konkrete forslagene fra Rødt, stemmer vi imot de fleste, men spesielt to av forslagene synes vi er bra. Det er forslaget om at ansatte må få en reell yrkesskadeerstatningsordning, tilsvarende den som politiet har fått, og forslaget om at regjeringen må utarbeide en konkret handlingsplan for forebygging av vold mot ansatte i kriminalomsorgen. Siden Rødt ikke sitter i komiteen, tok vi i Fremskrittspartiet litt kollegialt ansvar og sørget for at begge disse to Rødt-forslagene ble fremmet i komiteen. Det er gledelig å se at forslaget om yrkesskadeerstatning faktisk støttes av en enstemmig komité og dermed kommer til å bli vedtatt.

Det er også gledelig at både SV og Venstre ble med på forslaget om forebygging av vold mot ansatte i kriminalomsorgen, og jeg tar herved opp det forslaget.

Presidenten [13:31:18]: Representanten Tor André Johnsen har tatt opp forslaget han refererte til.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:31:33]: Jeg vil starte med å berømme forslagsstillerne fra Rødt for å løfte en rekke gode forslag, for det er behov for en kraftig styrking av kriminalomsorgen i Norge. I motsetning til det Fremskrittspartiet argumenterer med, er det viktig for rehabiliteringen – for å minimere kriminaliteten i samfunnet – men også viktig for arbeidsplassen til dem som jobber der, og å sikre dem trygge og gode arbeidsvilkår.

Under Solberg-regjeringen sørget ABE-reformen gjennom flere år for kutt i budsjettene, som gikk på bekostning av innholdet i soningen. Dette betaler kriminalomsorgen fremdeles prisen for. Heldigvis har det skjedd en positiv utvikling de siste årene; det har blitt en ny retning i norsk kriminalomsorg. Dagens regjering,

med støtte fra SV, har styrket kriminalomsorgens budsjetter. Det markerer et skifte og en start på å bygge opp igjen kriminalomsorgen.

Selv om den økonomiske situasjonen i kriminalomsorgen er noe bedret, er den fremdeles for dårlig til å sikre et tilbud som de ansatte og innsatte fortjener. På den bakgrunn mener SV at det er behov for en forpliktende opptrappingsplan for å bedre bemanningssituasjonen i kriminalomsorgen. En slik opptrappingsplan må utarbeides i tett samarbeid med de ansattes organisasjoner, relevante fagmiljøer og aktuelle frivillige organisasjoner knyttet til kriminalomsorgen.

Ansatte i politiet er sikret rett til full erstatning for skader som skjer under pålagt operativ trening, og som ikke dekkes etter yrkesskadeforsikringsloven. Vi i SV mener det er behov for at ansatte i kriminalomsorgen er omfattet av et lignende regelverk som det de ansatte i politiet har, og har løftet dette flere ganger på Stortinget. Derfor er det positivt at et flertall støtter at det skal innføres en slik ordning. Vi regner med at regjeringen agerer raskt på Stortingets vedtak.

Det er en rekke andre gode forslag som fremmes i dag, som ikke får flertall. Vi i SV synes det er synd og kommer til å fortsette å stå på barriadene for å styrke kriminalomsorgen.

Med det tar jeg opp de forslagene SV og Venstre står bak.

Presidenten [13:33:45]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har tatt opp de forslagene han refererte til.

Tobias Drevland Lund (R) [13:33:53]: Kriminalomsorgen i Norge har lenge stått i en dyp og varslet krise og nå er det tøft. Etter årevis med budsjettkutt, ABE-reform og priskrise har kriminalomsorgen i Norge måttet skjære ned til beinet for i det hele tatt å få det til å gå rundt. Det sier seg selv at kriminalomsorgen ikke kan gå rundt, ta vare på de innsatte og oppfylle sitt samfunnsoppdrag uten midler som ivaretar drift, tilbud og ansettelse. Det er den situasjonen vi nå står i, dessverre.

Situasjonen er ikke lenger bærekraftig, og den siste tiden har vi sett utallige eksempler på hvor ille det kan gå, slik stoda er i dag. Vi må handle nå, ellers frykter jeg at norsk kriminalomsorg aldri igjen vil være det kronemplet det tross alt er for andre land i verden – andre land i verden som ser til oss for inspirasjon.

Det handler om å styrke og bygge opp grunnbemanningen, sikre god rekruttering til KRUS og sikre gode lønns- og arbeidsvilkår for kriminalomsorgsbetjentene, slik at vi holder på ansatte med god kompetanse. De som jobber i kriminalomsorgen, er stolte av yrket sitt, og

det har de all grunn til å være, men de ser og kjenner selv på kroppen og arbeidshverdagen hvor skoen trykker.

Selv om regjeringen heldigvis har kommet på banen med en rekke midler, som er sårt tiltrengt, er det fortsatt tøft. Penger på bordet er viktig, men vi må også lage konkrete planer for hvordan disse pengene best skal brukes for å bygge opp bemanningen i kriminalomsorgen. Per nå er sykefraværet høyt og bruken av vikarer like så. Det må vi gjøre noe med.

Det handler om å sikre de innsatte gode helsetjenester innenfor rusmestring, somatikk og psykiatri. Her om dagen kunne vi lese at tre av fire kvinnelige innsatte har alvorlige psykiske diagnoser. Dette er skyhøye og bekymrende tall. Folk blir ikke psykisk friske av å sitte bak murene. Det er en enorm belastning for de fleste, og derfor er det vår jobb å sikre at soning i norske fengsler blir så lite belastende som mulig, og da må vi ha planer for å trappe opp helsetilbudet.

Skal vi få norsk kriminalomsorg på rett kjøll igjen, er det mange tiltak som trengs. Heldigvis er det stor enighet hos flertallet i denne sal, og det er kun et lite mindretall, som består mest av Fremskrittspartiet, som prøver å motsette seg alle gode tiltak i kriminalomsorgen.

Jeg vil også gjøre klart at det er ikke alt som går feil vei. Jeg er veldig glad for at en samlet justiskomitee fremmer og støtter forslaget fra Rødt om å sikre at ansatte i kriminalomsorgen får en yrkesskadeerstatningsordning som dekker skader i forbindelse med trening og øvelser, og at regjeringen allerede har varslet at de er i gang med arbeidet. Det er kjempebra at vi får et tverrpolitisk vedtak her i Stortinget i dag som sier det. Det skulle bare mangle, selvfølgelig. De ansatte som er på jobb, skal bli dekket av en slik ordning også når de er på øvelser som er lovpålagt. Jeg takker for den støtten.

Ellers viser jeg til de forslagene Rødt har fremmet.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:37:06]: Jeg vil starte med å takke forslagsstillerne for at de tar opp en veldig viktig sak og løfter gode forslag. Et liberalt demokratis styrke måles i hvordan vi behandler dem som har gjort skade på samfunnet. Et liberalt svar balanserer straff og behandling, samtidig som det gir hjelp til ofrene.

Det er et helt sentralt formål med straffegjennomføring å tilbakeføre den domfelte til samfunnet og forhindre tilbakefall til ny kriminalitet. Det fordrer at normalitetsprinsippet, nærhetsprinsippet, rettighetsprinsippet og prinsippet om likebehandling ivaretas, noe som igjen fordrer at bemanningssituasjonen er på et nivå som kan ivareta overholdelse av disse prinsippene. Dersom kriminalomsorgen ikke evner å forfølge disse formålene, kan domfelte risikere å havne i en nedadgående spiral av gjentakende og stadig mer alvorlig krimi-

nalitet. Det er svært uheldig, både for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Kriminalomsorgen har dessverre blitt nedprioritert i en årrekke. Kriminalomsorgen er bemanningstung, og ressurs situasjonen går ut over antallet ansatte. Det har ført til mangel på personell, noe som igjen har ført til økt bruk av isolasjon, dårligere aktivitetstilbud og økt press på de ansatte. Venstre mener derfor at det er helt riktig at det utarbeides en opptrappingsplan for å bedre bemanningssituasjonen.

Kriminalomsorgen skal være et trygt sted, både for de innsatte og for de ansatte. Å føle seg utrygg på jobb er en stor belastning og har naturlig nok også påvirkning på sykefraværet. Det er imperativt å forebygge volds- og trusselhendelser mot ansatte i kriminalomsorgen, og Venstre støtter derfor forslaget om at det utarbeides en handlingsplan for forebygging av vold mot ansatte.

Personer som sitter i fengsel har, i likhet med resten av befolkningen, krav på helsetjenester når de trenger det. Allikevel er det mange mennesker som soner, som opplever å ikke få det helsetilbudet de har krav på. Flere av organisasjonene som jobber med innsatte, forteller at mange innsatte har begrenset tilgang til spesialisthelsetjenesten, og spesielt til psykisk helsehjelp. Innsatte må ofte ut av fengselet for å få tilgang til tjenester i spesialisthelsetjenesten og er dermed avhengige av å få innvilget framstilling fra fengslet, noe som ofte ikke lar seg gjøre på grunn av bemanningssituasjonen.

Dersom helsetilbudet til personer i fengsel ikke er godt nok, risikerer vi at de faller tilbake til kriminalitet og dermed kan utgjøre en større trussel mot samfunnet etter endt soning. Venstre støtter forslaget om å utarbeide en plan for opptrapping av helsetjenestene i fengslene, og jeg viser også til Venstres forslag om å bedre det psykiske helsetilbudet for innsatte i fengsler, som skal behandles til høsten.

Jeg er glad for at det er flertall for å innføre en reell yrkesskadeordning for ansatte i kriminalomsorgen, tilsvarende den som er innført for ansatte i politiet, og også glad for at høringsnotatet sendt ut. Vi er helt nødt til å sørge for et soningstilbud som gir de innsatte gode forutsetninger for å endre livet sitt, og som gir ansatte en god og trygg arbeidshverdag. Det krever endringer, både på kort og lang sikt.

Statsråd Emilie Mehl [13:40:29]: Representantforslaget etterlyser et løft for kriminalomsorgen. Jeg mener regjeringen er godt i gang med det allerede. Den økonomiske og budsjettmessige situasjonen til kriminalomsorgen har vært krevende over flere år, men Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering har prioritert kriminalomsorgen og styrket budsjettet med totalt 145 mill. kr i 2022 og 2023. I revidert nasjonalbudsjett

har regjeringen foreslått en ytterligere økning på 50 mill. kr i tillegg til økt priskompensasjon på over 50 mill. kr.

I tillegg til styrkingen av budsjettet har regjeringen tatt i bruk flere virkemidler som skal bidra til å gi et løft til kriminalomsorgen. Det gjelder bl.a. forslag om lovendringer som kan bidra til å redusere utfordringene med isolasjon i norske fengsler, som nå er på høring. Regjeringen har også fremmet forslag til ny og forbedret tilsynsordning med kriminalomsorgen, som nylig ble vedtatt i Stortinget.

Mange innsatte og domfelte har sammensatte utfordringer og er psykisk syke. Vi trenger å vite mer om hvordan disse blir fulgt opp. Vi har, som dere kjenner til her i salen, iverksatt akutte tiltak når det gjelder situasjonen for kvinnelige innsatte. Blant annet blir Skien fengsel omgjort til et kvinnefengsel, og Bredtveit tilføres personell mens belegget reduseres. Dette mener jeg er nødvendige tiltak, men vi må også tenke langsiktig.

Et viktig tiltak på lengre sikt er at regjeringen nylig har besluttet å sette ned et utvalg som skal utrede hvordan innsattes helse, særlig med vekt på alvorlig psykisk sykdom eller utviklingshemming, best kan ivaretas. Departementet har også tatt initiativ til et forskningsprosjekt om levekår, rus og psykisk helse blant domfelte. Til sammen vil dette gi viktig kunnskap og hjelpe oss til å komme fram til gode løsninger for dem med de mest alvorlige helsemessige utfordringene.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at kriminalomsorgen skal være et trygt sted å jobbe for de ansatte. Kriminalomsorgen følger utviklingen i vold- og trusselhendelser nøye og jobber kontinuerlig i henhold til egen handlingsplan for å redusere antall hendelser. Videre har direktoratet et pågående kartleggingsarbeid for å få bedre kunnskap om belastningen dette utgjør for ansatte.

Som representantene peker på, har det vært tilfeller der ansatte i kriminalomsorgen ikke har fått anerkjent skader som har oppstått under trening, som yrkesskade. Dette har Senterpartiet og Arbeiderpartiet ønsket å gjøre noe med i regjering, og Justis- og beredskapsdepartementet har derfor nå sendt på høring forslag til endringer i straffegjennomføringsloven som skal gi ansatte i kriminalomsorgen krav på erstatning for skader som skyldes pålagt organisert trening og øvelser. Dette er et viktig tiltak for de som jobber i kriminalomsorgen.

Oppsummert vil jeg gå tilbake til ... (Presidenten klubber.)

Presidenten [13:43:32]: Taletiden er ute. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:43:42]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Audun Lysbakken og Marian Hussein om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene (Innst. 465 S (2022–2023), jf. Dokument 8:205 S (2022–2023))

Presidenten [13:43:58]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tor André Johnsen (FrP) [13:44:39] (ordfører for saken): Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt samarbeid i denne saken, som kort, enkelt og greit dreier seg om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte i norske fengsler. Jeg ser ikke et veldig stort behov for å gå dypt inn i dette. Basert på tilbakemeldingen vi har fått fra regjeringen, og etter det vi kjenner til, er dette en sak det jobbes med. Arbeidet med ny rettshjelpslov er allerede litt i gang fra regjeringens side. Så vidt jeg kunne se, ble forslaget eller utkastet til ny rettshjelpslov oversendt Stortinget for bare et par dager siden. Slik sett er regjeringen allerede i gang med en del av det som er påpekt og er intensjonen i saken.

Da går jeg over til mine og Fremskrittspartiets egne kommentarer. Vi ser her enda en sak som dreier seg om å ta vare på kriminelle og ta vare på fangene. Slik sett er det en tilsvarende sak som den vi nylig behandlet fra Rødt. Budskapet og intensjonen er det samme. Den største forskjellen er vel at det nå er SV som fremmer forslag om å ta bedre vare på fangene, ikke Rødt.

Regjeringen har, som jeg sa i stad, akkurat lagt fram et forslag om ny rettshjelpslov. Fra Fremskrittspartiets side mener vi det ville være naturlig å vurdere en eventuell etablering av en advokatordning for innsatte i fengslene i forbindelse med behandling av den nye rettshjelpsloven, og ikke akkurat nå, i forbindelse med dette enestående, dvs. enkeltstående, forslaget fra SV. Følgelig kommer Fremskrittspartiet ikke til å stemme for dette forslaget. Vi vil stemme mot det.

For øvrig vil jeg minne om at vi har begrenset med ressurser når vi skal prioritere politisk, også innenfor kriminalomsorgen. Fremskrittspartiets klare prioritering innen justissektoren er politiet og domstolene. Om vi skal bruke mer penger på kriminalomsorgen, er det ikke sikkert at vi nødvendigvis skal prioritere å bruke

enda mer penger på de innsatte. Da kan det kanskje være klokt heller å prioritere de ansatte.

Maria Aasen-Svensrud (A) [13:47:30]: Ja, dette er kanskje et enestående forslag. Da er det hyggelig å kunne vise til at departementet allerede jobber med å styrke rettshjelpsordningen for befolkningen ved å følge opp høringen av forslag fra rettshjelpsutvalgets utredning. Det arbeides med en lovproposisjon fram mot våren 2023. Utfordringene som forslagsstillerne framhever, vil dermed være naturlig å ta opp når den proposisjonen kommer til Stortinget. I tillegg er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede en førstelinjetjeneste for rettshjelp. Dermed vil vi mene at intensjonen i forslaget til forslagsstillerne allerede blir tatt tak i av regjeringen. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport i juni 2023.

Det er også slik at innsatte, i likhet med øvrige borgere, etter forvaltningsloven har krav på veiledning fra forvaltningsorganer. Reglene om dekning av sakskostnader etter forvaltningsloven § 36 får også anvendelse her.

Regjeringen har tatt flere grep for å styrke rettssikkerheten for domfelte og innsatte. Det er allerede lagt fram en lovproposisjon om endringer i regelverket for tilsynet med kriminalomsorgen. Forslagene går ut på å sikre et regelmessig og effektivt tilsyn med at innsatte behandles i tråd med gjeldende rett, at deres velferd ivaretas, samt at øvrige straffedømte under kriminalomsorgens ansvar behandles i tråd med gjeldende rett. I tillegg foreslås det å omorganisere til et landsomfattende råd med fast ledelse.

Det er opptil flere saker som er blitt tatt tak i fra regjeringens side for å avhjelpe den situasjonen som kan gjøre at innsatte har behov for advokathjelp grunnet forholdene i fengsel. Det er Arbeiderpartiet og Senterpartiet selvsagt veldig godt fornøyd med. Vi opplever vel at forslaget som sådant er godt ivaretatt, selv om det er et enestående forslag.

Ingunn Foss (H) [13:49:51]: Høyres syn i denne saken er at det er naturlig å vurdere en eventuell etablering av en advokatordning for innsatte i fengslene ved behandlingen av forslaget til endringer i rettshjelploven. Vi stemmer derfor imot forslaget i denne saken.

Nå er Prop. 124 L for 2022–2023, Endringer i rettshjelploven, kommet til Stortinget, og vi ser fram til behandlingen av den.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [13:50:40]: Jeg må starte med å takke representanten fra Fremskrittspartiet, som forsnakket seg da han kalte forslaget enestående, men man tar jo imot det skrytet man kan få.

Bakteppet for dette forslaget er ganske alvorlig. De siste årene har det vært en rekke saker som omhandler brudd på innsattes rettigheter. Det er alvorlig når mennesker som skal rehabiliteres og bli gode samfunnsborgere – mange av dem har lite tillit til fellesskapet i utgangspunktet – opplever at det fellesskapet som skal ivareta dem, bryter deres rettigheter. Da svekker man tilliten istedenfor å bygge den opp.

I 2019 overleverte Sivilombudet en særskilt melding til Stortinget om isolasjon og mangel på menneskelig kontakt i norske fengsler. Meldingen bygde på funn fra forebyggingsenhetens besøk til 19 norske fengsler gjennom fire år. Funnene var av så alvorlig karakter at Sivilombudet valgte å samle dem i en særskilt melding til Stortinget, som er Sivilombudets sterkeste virkemiddel. I 2021 slo Høyesterett fast at rutinemessig nakenvisitasjon av innsatte krenker Den europeiske menneskerettskonvensjon. I 2022 kom Sivilombudet fram til, etter å ha undersøkt kriminalomsorgens kontroll av telefon-samtaler til og fra innsatte i norske fengsler, at dagens lov og praksis ikke er i samsvar med de krav som følger av Den europeiske menneskerettskonvensjon, og de kravene som framgår av EMDs praksis.

Det er et udekket behov når det gjelder rettshjelp for innsatte. Per dags dato finnes ikke noe statlig organisert rettshjelpstilbud i fengselet. De som driver oppsøkende virksomhet, er i hovedsak frivillige rettshjelpstiltak bestående av studenter, slik som Jussbuss, Jussformidlingen, Jusshjelpa i Nord-Norge og Juridisk rådgivning for kvinner. De gjør en uvurderlig innsats for rettssikkerheten i Norge, men rettssikkerheten til innsatte kan ikke avhenge av frivillige studenter. Vi må ha bedre sikkerhetsventiler enn som så.

I NOU 2020: 5 ble det pekt på at det var mulig og relativt enkelt å organisere et rettshjelpstilbud for innsatte. Derfor hadde vi håpet at Stortinget ville vise vilje til å starte et prøveprosjekt. Det får vi dessverre ikke til i denne omgang. Det er synd, men jeg er glad for at regjeringspartiene peker på at det vil være naturlig å se dette i sammenheng med arbeidet som omhandler rettshjelpsordningen i Norge. Med det er det håp om at vi i framtiden vil styrke rettssikkerheten til innsatte.

Med dette tar jeg opp forslaget SV er med på.

Presidenten [13:53:16]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [13:53:34]: Jeg vil starte med å takke SV for å fremme et viktig og godt forslag i denne saken.

Det er utvilsomt sant at det er et udekket behov når det gjelder rettshjelp for innsatte. Som representanten Unneland var inne på, finnes det ikke noe statlig organi-

sert rettshjelpstilbud i fengslene, men det er basert på frivillige rettshjelpstiltak som i all hovedsak er drevet av studenter. Det er helt fantastisk at disse studentene tar det samfunnsansvaret som de gjør, men det er helt klart at det burde foreligge et organisert offentlig tilbud til denne gruppen mennesker som er innsatt i fengsel, som i stor grad er utsatt for tvang og andre virkemidler som er svært inngripende.

Flertallet i rettshjelpsutvalget foreslår i NOU-en å utvide saksområdene som man kan motta rettshjelp i, ved å innføre en ordning med rettslig bistand for folk som er i særlig utsatte situasjoner, slik som innsatte og barn utsatt for tvang på institusjoner. I proposisjonen hvor regjeringen følger opp utvalgets forslag, meldes det at rettshjelpsutvalgets forslag er omfattende og krever ytterligere utredning.

Venstre ønsker å understreke viktigheten av at det haster å få på plass en ordning med rettslig bistand til innsatte. Vi mener at den oppgaven må prioriteres høyt, og vi vil også komme tilbake til det i Stortingets behandling av proposisjonen.

Jeg ønsker likevel å understreke at et prøveprosjekt med en advokatordning for innsatte ikke utelukker at det i tillegg innføres en rettshjelpsordning for innsatte i kriminalomsorgen som gir reelle rettigheter til advokathjelp for den enkelte innsatte, når ny lov om rettshjelp skal behandles. Vi stemmer derfor for SVs forslag i denne saken.

Statsråd Emilie Mehl [13:55:40]: Jeg er opptatt av rettssikkerhet og trygghet for alle. Det er åpenbart at innsatte kan være i en sårbar situasjon, og selve frihetsberøvelsen kan gi økt behov for juridisk bistand når forhold utenfor fengselet blir vanskelige å håndtere.

Innsatte har samme krav på veiledning fra forvaltningsorganer som øvrige borgere. Forvaltningslovens regler om dekning av nødvendige sakskostnader for å få endret et vedtak til gunst for en part, gjelder også i kriminalomsorgen.

Rettshjelpsutvalget har i NOU 2020:5 foreslått en omfattende reform av rettshjelpsordningen og en ny lov om rettshjelp. NOU-en viser til at det er dokumentert et udekket rettshjelpsbehov hos innsatte, og at det er stor variasjon i alvorlighetsgrad og vedtakstyper i sakene hvor innsatte har behov for rettshjelp. Vi er godt i gang med oppfølgingen av denne utredningen, bl.a. med lovproposisjonen om endringer i rettshjelploven, som ble fremmet 9. juni.

Departementet har også nedsatt en arbeidsgruppe som i løpet av inneværende måned skal levere en rapport hvor det er utredet en mulig førstelinjetjeneste for rettshjelp.

Regjeringen er opptatt av rettssikkerhet og trygghet og har tatt flere grep i den anledning. Det er nylig vedtatt

regler som skal sikre et effektivt tilsyn ved at innsatte behandles i tråd med gjeldende rett, og at deres velferd ivaretas i kriminalomsorgen. Formålet med et nytt tilsynsråd er bl.a. å styrke innsattes rettssikkerhet. Reglene tydeliggjør tilsynsrådets uavhengighet og styrker rådets tilgang til opplysninger og steder som er nødvendig for gjennomføring av tilsyn. Tilsynsrådets sekretariat skal være et kontaktpunkt slik at domfelte og innsatte kan kommunisere med tilsynsrådet uavhengig av hvor de befinner seg.

Departementet har nylig hatt på høring forslag som skal bidra til å redusere utfordringene med isolasjon i norske fengsler. Innsatte som er utelukket fra fellesskapet, skal ha nok tilsyn fra kriminalomsorgen og helsepersonell. Lovendringene skal styrke innsattes rettsstilling og sikre at den innsattes grunnleggende trygghetsbehov blir oppfylt.

I likhet med flertallet i komiteen mener jeg at en eventuell innføring av særskilt advokatvakt i fengselet krever en nærmere utredning, uavhengig av om det er et prøveprosjekt eller permanent. En slik ordning må, som anbefalt i NOU 2020: 5, koordineres med virksomheten til det kommende tilsynsrådet.

Presidenten [13:58:22]: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [13:58:32]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid (Innst. 460 S (2022–2023), jf. Dokument 8:215 S (2022–2023))

Presidenten [13:58:49]: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Ingunn Foss (H) [13:59:21] (ordfører for saken): Saken vi behandler nå, er et representantforslag fra SV om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid.

I saken fremmes det åtte konkrete forslag som omhandler innføring av rentetak, å begrense bruken av eksterne inkassatorer ved innkreving av usikret gjeld, frist for å levere forslag til inkassolov til Stortinget, å redusere salærene på større inkassokrav, å sette salærnivåene på alle inkassokrav så lavt at de ikke dekker innkre-

vingskostnadene fullt ut, å utvide gjeldsregistrene til å gjelde både pantelikret gjeld, inkassogjeld og ikke-sikret gjeld, å forby salg av fordringer for usikret gjeld og å gi låntaker forkjøpsrett til fordringen på samme vilkår som långiveren er villig til å selge for til tredjepart.

Forslagsstillerne viser til at gjeldsbyrden i norske husstander er økende, at den totale gjeldsbyrden i Norge 23. mars 2022 var på 151 mrd. kr, og at den rentebærende delen utgjorde 128,4 mrd. kr. Forslagsstillerne viser til at forbruksgjelden i løpet av de siste tolv månedene har økt med 2,5 mrd. kr, og at forbrukslån har økt med 900 mill. kr fra februar til mars i år, hvor det er størst økning i kredittkortgjeld.

Jeg vil gi honnør til SV for å fokusere på at vi er i en dyrtid, og at mange merker veldig godt at både matpriser, strømpriser og renter øker mye. Det er viktig å ha et regelverk som hindrer at folk havner i en gjeldsfelle.

Høyres syn på representantforslaget er at det inneholder flere finansregulatoriske grep og flere kryssende hensyn som etter vårt syn bør behandles i et bredere og godt utredet lovforslag. Vi ønsker derfor å vente til regjeringen legger fram saken om ny inkassolov. Vi mener også at det er viktig at lovarbeidet gis nødvendig tid for å få best mulig kvalitet, og vi ønsker derfor ikke å sette en frist for når arbeidet skal være ferdig.

Høyre i regjering satte også dette området veldig i fokus og reduserte gebyrene på krav på opptil 500 kr fra 70 kr til 35 kr og salær for krav på opptil 500 kr fra 350 kr til 175 kr. Salærene for høyere krav ble også redusert, men ikke så mye prosentvis som for de lavere salærsatsene.

Finans Norge skriver i sitt innspill til komiteen i denne saken at det i mange år har vært fokusert på å begrense veksten i spesielt forbrukslån. De tiltakene som har blitt iverksatt siden 2017 og framover, har virket etter hensikten. Utlånsforskriften i kombinasjon med innføring av gjeldsregistrene har bidratt til at færre nå får lån de ikke klarer å betjene.

Jeg minner også om at Stortinget ved behandlingen av Innst. 361 S for 2021–2022 gjorde følgende vedtak:

«Stortinget ber regjeringen utvide Gjeldsregisteret slik at det inneholder alle typer gjeld, både med og uten sikkerhet. Regjeringen må samtidig gjøre grundige utredninger som sikrer personvernet, og vurdere om enkelte typer gjeld av den grunn ikke skal innlemmes.»

Konklusjonen er at vi venter på regjeringen.

Else Marie Rødby (Sp) [14:02:30]: Det er stor enighet om at vi trenger en ny og oppdatert inkassolov, og der er Senterpartiet og Arbeiderpartiet helt enige med forslagsstillerne. Det er også grunnen til at arbeidet med en proposisjon om ny inkassolov har høy prioritet

i regjeringen. Det går bl.a. fram av svarbrevet fra statsråden i saken.

Mange av forslagene som forslagsstillerne har fremmet, omhandler derfor spørsmål som Stortinget vil få mulighet til å behandle og se i sammenheng med resten av loven ved behandlingen av en ny inkassolov. Senterpartiet og Arbeiderpartiet mener derfor det er lite hensiktsmessig å skulle vedta disse enkeltstående forslagene nå. Av grunner som også blir tydelige gjennom representantforslaget, er det viktig at forslaget til ny inkassolov blir et godt og gjennomarbeidet lovforslag.

Vi vet at inkassoloven regulerer viktige rettsspørsmål som har stor betydning for folks privatøkonomi. Derfor er det viktig at loven innrettes sånn at den treffer presist i tråd med intensjonen om å gi en mer rettferdig og hensiktsmessig regulering av inkassobransjen.

Det er verdt å merke seg at Finans Norge i sitt høringsinnspill til komiteen har bemerket at premisset forslagsstillerne legger til grunn om at kostnadene ved inkasso er dyrere i Norge enn i Finland og Sverige, er om diskutert. Det er vesentlige forskjeller i hvordan inkassosystemene fungerer i Norge og f.eks. Sverige. Det er derfor ikke nødvendigvis hensiktsmessig uten videre å sammenligne disse tallene for de nordiske landene.

Finans Norge har også uttrykt at de er positive til å utvide gjeldsregisteret med bl.a. pantelikret gjeld. Samtidig er det klart at en utvidelse av gjeldsregisteret, slik forslagsstillerne tar til orde for, forutsetter endringer i gjeldsinformasjonsloven og reiser flere prinsipielle spørsmål, bl.a. om personvern. Dette er viktige momenter for hvorfor Stortinget ikke bør forskuttere konklusjonen på en eventuell slik utvidelse før forslaget til ny inkassolov er fremmet.

Det er ingen tvil om at mange nå står i et kostnadspress, og at folk som tidligere har greid å betjene utgiftene sine og ikke har hatt betalingsproblemer, kan stå i fare for å komme i økonomiske vanskeligheter som følge av økte kostnader og dyrtid. Det er betimelig med oppmerksomhet om hvor mye det er rimelig at banker og inkassoselskaper skal ha mulighet til å tjene på folks gjeld i form av gebyrer og salærer, og om hvilket regelverk som på effektivt og samtidig forsvarlig vis skal regulere inndrivelse av ubetalte pengekrav.

Spørsmålene og bekymringene som reises rundt veksten i forbrukslån, deles også av Senterpartiet og Arbeiderpartiet. Jeg tror vi i stor grad er enige om målet – behovet for en ny inkassolov og en oppdatert regulering av dette området. Vi mener imidlertid, slik som også saksordføreren var inne på, at veien dit går gjennom et helhetlig lovarbeid. Vi støtter derfor ikke dette forslaget.

Tor André Johnsen (FrP) [14:05:32]: Det er ingen tvil om at veldig mange nå sliter på grunn av regjering-

ens fullstendig feilslåtte skatte- og avgiftspolitik og på grunn av en nærmest ukritisk tilnærming til det såkalte grønne skiftet, med meningsløs sløsing av skattepenger og salg av norsk kraft ut av landet for å forsyne Europa med ren norsk kraft. Dette har ført til historisk høye strømpriser og økt inflasjon, med den store negative konsekvensen at renten også har økt betydelig. Situasjonen har blitt ytterligere forverret på grunn av krigen i Ukraina. Vesentlige pris- og renteøkninger har ført til at flere sliter økonomisk, noe som igjen fører til at flere sliter med å betjene gjelden sin, bl.a. kredittkortgjeld, og de har også inkassoutfordringer.

Slik sett har vi forståelse for intensjonen i forslaget, men dette er et forslag som vil få veldig stor betydning for vårt finansielle system, og det er derfor ikke forsvarlig å vedta dette nå over bordet i forbindelse med et Dokument 8-forslag. Her trengs det en nøye utredning og at eventuelle lovendringer er godt gjennomtenkt og solid fundamentert.

Som vi skriver i våre merknader, som Høyre støtter, inneholder dette representantforslaget flere finansregulatoriske grep. Det er problemstillinger som bør behandles i et bredere og godt utredet lovforslag, ikke i et representantforslag. Vi mener at dette er et omfattende saksområde med flere kryssende hensyn, så det å sette en tidsfrist for når regjeringen skal fremme lovforslaget, framstår heller ikke som hensiktsmessig. Det er ved denne typen lovregulering viktig med grundige utredninger og gode lovforarbeider for at de som skal kunne anvende lovverket i praksis, har gode forutsetninger for å få riktig håndtering av sakene.

Basert på alt dette vil vi i Fremskrittspartiet ikke støtte representantforslaget.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:07:49]: Folks gjeld øker. Sist måned økte nordmenns forbruksgjeld med over 3 mrd. kr. Ved inngangen til juni var den totale forbruksgjelden i Norge på 156,8 mrd. kr. Prisøkninger på flere områder i samfunnet og den generelle renteøkningen legger stort press på husholdningenes økonomi.

Det er et sykdomstegn når forbrukslån og antall inkassosaker øker så raskt i det norske samfunnet. Mange kan risikere å ende opp i en fattigdomsfelle når de i tillegg må betale dyre renter og gebyrer. I den andre enden kan banker og inkassoselskaper tjene stort.

Ulike nyhetssaker gjennom vinteren og våren har vist at mange i samfunnet befinner seg i en situasjon hvor inkasso- og gjeldsbyrden øker. Låneplassen gikk ut med tall i april som viste at stadig flere av deres kunder ber om betalingsutsettelse, samtidig som et økende antall purringer og regninger går til inkasso. Tidligere i mai offentliggjorde Redd Barna en undersøkelse som viste at

9 pst. av barnefamiliene i Norge har tatt opp kreditt- eller forbrukslån for å dekke økte kostnader. Den samme undersøkelsen viste at 45 pst. av norske barnefamilier har kuttet ned på matinnkjøpet på grunn av økte utgifter.

I Norge er det skyldnerne og ikke fordringshaverne som opprettholder inkassobransjen. Nordmenn betaler opptil 50 ganger mer i inkassosalærer enn folk gjør i Sverige og Finland. Inkassosalærene i Norge følger ikke den teknologiske utviklingen, noe som gjør at kostnadsnivået ikke er tilpasset de reelle kostnadene forbundet med inkasso. Espen Starheim, sjef i KapitalKontroll, uttalte til Nettavisen tidligere denne måneden:

«Det er ingen grunn til å ta høye salærer i inkassobransjen lenger fordi alt er automatisert.»

Og videre:

«Høye inkassosalærer tilhører 80-tallet.»

Jeg er helt enig. Det er flott at en aktør i bransjen står fram og sier at systemet vi har, er utdatert. I digitaliseringens tidsalder er det rart at vi har et salærssystem som henger igjen i fortiden.

SV fremmer en rekke tiltak som vil bedre folks økonomiske situasjon. Det er verdt å bemerke at Forbrukerrådet stiller seg positiv til samtlige av forslagene vi fremmer. Forbrukerrådet viser til at en rekke land har innført rentetak og viser til at om vi hadde innført rentetak i Norge, hadde det i stor grad hatt positiv effekt for noen av de mer sårbare i samfunnet.

Det er behov for en ny inkassolov. Toppsjefen i Kreditor, Klaus-Anders Nysteen, sa i Dagens Næringsliv 10. mai i år om situasjonen i inkassobransjen:

«Poenget er at bransjen ikke har noen incentiver til å få redusert kundens gjeld. Eller gi råd om hva som er best for kunden, eksempel hvilke krav det er fornuftig å betale først. Alle kjemper kun for sitt krav.»

Det må bli slutt på denne måten å organisere bransjen på. Stortinget kan velge å stemme for SVs forslag, og det håper jeg de gjør. Med det tar jeg opp forslagene SV har i saken, alene og sammen med andre.

Presidenten [14:10:50]: Representanten Andreas Sjalg Unneland har tatt opp de forslagene han viste til.

Ingvild Wettrhus Thorsvik (V) [14:11:05]: Gjeldsproblemer, som kan lede til og forsterkes av inkasso, er godt egnet til å utløse dårlige levekår og sosialt utenforskap. Finansmarkedsmeldingen fra 2023 framhever at gjelden i norske husholdninger lenge har vokst raskere enn inntektene, og at dette er en risiko for finansiell stabilitet.

Nå er vi i tillegg inne i en dyrtid, hvor prisene på grunnleggende forbruk har økt merkbart på forholdsvis kort tid, og det fører til at flere husholdninger får en an-

strengt økonomi. SIFO ved Oslomet tallfestet i fjor at så mange som 410 000 husholdninger enten sliter med økonomien eller har store økonomiske problemer. Dette tilsvarer 16 pst. av husholdningene, og det er altså tall fra i fjor.

Det haster å få på plass tiltak som vil lette hverdagen for husholdninger med presset økonomi. Samtidig mener Venstre at enkelte av forslagene omhandler finansregulatoriske grep som fortjener grundige utredninger og gode lovforarbeider. Selv om vi støtter forslagsstillerens intensjoner, vil vi på denne bakgrunn ikke støtte samtlige forslag, men vi støtter altså forslagene om å innføre et tak for forbrukslånsrenter og å redusere salærsatsene på større inkassokrav.

Forbruksgjelden har økt formidabelt de senere år, med brutale konsekvenser for de mest sårbare husholdningene, og ikke minst dem med barn.

Flere andre europeiske land har innført rentetak, herunder Finland, Sverige og Storbritannia. Forbrukertilsynet viser i sitt høringsinnspill til at normalt store forbrukslån har et nominelt rentenivå som er lavere enn taket for forbrukerkreditt i Finland, som er på 20 pst. De viser videre til at en del smålån har effektive renter på over 20 pst. De legger til grunn at etableringen av et rentetak i Norge vil dempe gjeldsoppbygging i sårbare forbrukergrupper og hindre framvekst og produktutvikling av skadelige gjeldsprodukter i Norge, slik det har skjedd i andre land.

Venstre støtter derfor forslaget om å innføre et tak for forbrukslånsrenter, men mener at arbeidet med et slikt forslag må være godt og gjennomarbeidet, og vi støtter derfor ikke at forslaget skal komme til Stortinget i løpet av 2024.

Inkassosalærene i det norske markedet har lenge vært, og er fortsatt, høye sammenlignet med våre naboland. Forbrukerrådet framholder i sitt høringsinnspill at det høye salærnivået har bidratt til en kunstig høy etterspørsel etter inkassotjenester. Norske skyldnere betaler inntil 50 ganger mer enn finske skyldnere og har langt flere inkassosaker per innbygger enn det som er tilfellet i Sverige.

Venstre er enig med forslagsstillerne og Forbrukerrådet i at salærene på større inkassokrav bør reduseres så snart som mulig. Dette kan gjøres uavhengig av det pågående arbeidet med ny inkassolov, og vi ser derfor ingen grunn til å vente med dette.

Jeg tar opp Venstres forslag i saken.

Presidenten [14:14:02]: Da har representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Emilie Mehl [14:14:17]: Jeg deler bekymringen over at mange nå har det vanskelig økonomisk

og strever med å betale lånene sine. Regjeringen er opp-tatt av å forebygge at folk tar opp for høye lån, og av å beskytte skyldnere som har betalingsvanskeligheter. De siste årene er det innført flere tiltak som ser ut til å ha hatt god effekt, og vi jobber med enda flere. Jeg er glad for at komiteinnstillingen gir rom for en hensiktsmessig prosess, hvor vi kan komme tilbake med gjennomarbeidede forslag.

Det er bred enighet om behovet for ny inkassolov. Samtidig er det et omfattende arbeid, som har stor betydning for skyldnerne, fordringshaverne og inkassobransjen. Jeg setter pris på at flertallet i komiteen har understreket behovet for grundige utredninger. Skyldnerens inkassokostnader ble betydelig redusert i 2020 og vil bli vurdert igjen i lovarbeidet.

Regjeringen følger nøye med på markedet for forbrukslån. Rente- og kostnadstak finnes i en del EU-land og kan ha en viktig funksjon i markeder der tilbud om lån med kort løpetid og høye kostnader er utbredt. Slike lån synes likevel ikke å være særlig utbredt i Norge. Et nytt forbrukerkredittdirektiv fra EU er på trappene, og det vil være naturlig å vurdere spørsmål om rentetak ved gjennomføring av dette i norsk rett.

Utgangspunktet om at pengekrav fritt kan overdras gjelder med betydelige modifikasjoner, og reglene har blitt ytterligere innskjerpet i den nye finansavtaleloven, som trådte i kraft 1. januar 2023.

Jeg er dessuten glad for at det ikke lenger er adgang til å foreta en såkalt forenklet kredittvurdering, og jeg ser ikke behov for å gi låntakeren forkjøpsrett til fordringer på samme vilkår som långiveren er villig til å selge fordringen for til en tredjepart. Fordringene overdras normalt som en del av en portefølje, og det er neppe praktisk mulig å gi låntakeren forkjøpsrett.

Gjeldsregistrene inneholder bare forbruksgjeld, men Barne- og familiedepartementet vurderer å utvide dem med pantegjeld, i praksis bolig- og bilgjeld. En utvidelse må vurderes grundig opp mot personvern hensyn. En utvidelse med inkassogjeld reiser særlig vanskelige personvernsspørsmål.

Presidenten [14:16:32]: Det blir replikkordskifte.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:16:53]: Ministeren var for så vidt inne på det i sitt innlegg og har vært inne på det både i svarbrev og tidligere, når SV har løftet ulike tiltak som handler om å stramme inn på vilkårene forbrukslånsbransjen har – ett av dem er rentetak. Ministeren kommer med sitt sedvanlige svar: Her må vi vente på EU; Norge skal ikke gå i front, vi skal vente på EU før vi foretar oss noe.

Jeg synes det er litt merkelig, for ministeren viser til at en rekke land i Europa har dette, men det er ikke aktuelt for oss i Norge å diskutere det, eller for Senterpartiet

i regjering å gjøre noe med det, før EU har bestemt seg for hvordan dette skal være. Det er litt andre toner enn dem jeg har vært vant til å høre fra Senterpartiet – man skyver EU foran seg og velger å sette seg på bakbena.

Er det riktig, statsråd, at man ikke vil gjøre noe med dette før EU har bestemt seg?

Presidenten [14:17:52]: Presidenten vil minne om at all tale skal rettes gjennom presidenten og ikke til statsråden.

Statsråd Emilie Mehl [14:17:58]: I dette tilfellet mener jeg det er hensiktsmessig å vurdere f.eks. spørsmålet om rentetak når vi skal vurdere et nytt forbrukerdirektiv og betydningen det eventuelt vil ha for oss.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:18:14]: Da registrerer jeg at ministeren er tydelig på at man ikke vil gå i front i Norge, men vil vente til EU har bestemt seg.

Når det gjelder behovet for en ny inkassolov, sier regjeringen at de arbeider med det. Da tar man ikke tilstrekkelig innover seg hvor alvorlig forbrukslånsvæksten i Norge er – 3 mrd. kr bare sist måned, og stadig flere må kutte i egne utgifter for å betale stadig høyere gjeld, med høye renter og høye inkassosalærer. Regjeringen peker på at det var en arbeidsgruppe som så på dette. Ja, de så på det i 2020, altså for tre år siden.

Når vil det komme et lovforslag til Stortinget? Vil det komme et forslag til ny lov til Stortinget innen 2023, 2024 eller 2025? Nordmenns gjeld vokser for hver måned som går. Hvor god tid har regjeringen før de vil komme med en ny inkassolov?

Statsråd Emilie Mehl [14:19:13]: I tråd med vanlig praksis vil vi legge fram lovforslaget når det er klart. Jeg kan ikke varsle noe tidspunkt nå.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [14:19:23]: Det er litt urovekkende at regjeringen tar seg så god tid når folk i Norge sliter så mye med å betale regningene sine. Arbeidsgruppen fra 2020 pekte på at det er behov for å stramme inn på salærene, også når det gjelder de store kravene. Så gjorde man noe med de små, men ikke med de store.

De siste månedene har det kommet uttalelser fra sjefene i Kredinor og KapitalKontroll, som sier at lovverket henger igjen i en tidsalder før digitaliseringen, og at det ikke er noen grunn til at vi skal tillate så høye salærer som vi har i Norge.

Deler ikke ministeren den utålmodigheten som er der ute etter å møte folk som har betalingsproblemer, og sørge for at en ny inkassolov kommer til Stortinget så fort som mulig, og at vi får vedtatt den, sånn at den kan hjelpe folk som sliter med å betale regningene sine nå?

Statsråd Emilie Mehl [14:20:19]: Jo, jeg tror at det meste av det som ble sagt i denne replikken, er noe jeg kan slutte meg til. Behovet for ny inkassolov er vi enige om. Vi har et felles mål om å dempe gjeldsvæksten, både når det gjelder å forebygge at folk tar opp forbrukslån, og ikke minst når det gjelder å sørge for at systemene våre beskytter skyldnerne mot betalingsvanskeligheter. Så vi har de samme intensjonene. Vi ønsker at det skal skje snarest mulig, og jeg er også utålmodig. Det betyr ikke at jeg kan gi et tidspunkt her og nå.

Presidenten [14:20:54]: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 14.21.

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl. 15.

President: Svein Harberg

Votering

Presidenten [15:01:06]: Stortinget går da til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 14. juni 2023

Redegjørelse av justis- og beredskapsministeren om oppfølgingen av 25. juni-rapporten

Presidenten: Presidenten vil foreslå at redegjørelsen sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for justiskomiteen før innstilling avgis.

Under kommentarrunden etter redegjørelsen foreslo representanten Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet at redegjørelsen blir sendt justiskomiteen.

Det blir votert alternativt mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet.

Votering:

Ved alternativ votering mellom presidentens forslag og forslaget fra Fremskrittspartiet ble presidentens forslag vedtatt med 86 mot 14 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.45)

Votering i sak nr. 2, debattert 14. juni 2023

Innstilling fra fullmaktskomiteen om riksvallgstyrets avgjørelser av klager ved stortingsvalget 2021 (Innst. 498 S (2022–2023))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Riksvalgstyrets avgjørelser datert 14. mars 2023 – av ni klager fra Twitteriatet for Valgkontroll ved Hallvard Nygård vedrørende stortingsvalget 2021 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3, debattert 14. juni 2023

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Fullmakt til å inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon til havs frå første fase av Sørlege Nordsjø II (Innst. 496 S (2022–2023), jf. Prop. 93 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Nikolai Astrup på vegne av Høyre og Venstre
- forslag nr. 2, fra Sofie Marhaug på vegne av Rødt
- forslag nr. 3, fra Terje Halleland på vegne av Fremskrittspartiet

Det voteres over forslag nr. 1, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder i endret form:

«Prop. 93 S (2022–2023) sendes tilbake til regjeringen. Regjeringen bes om så snart som mulig å fremme en ny sak for Stortinget der det legges til rette for rask utbygging av hele Sørlege Nordsjø II med hybridkabler til et eller flere land.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Venstre – med den foretatte rettelse – ble med 76 mot 24 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.04.45)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Rødt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avlyse den planlagte utlysningen av havvindområder i Sørlege Nordsjø II og Utsira Nord av hensyn til stor kostnadsvekst og manglende kunnskap om miljøkonsekvenser.»

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 96 mot 5 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.01)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag om hvordan elektrifisering av oljeinstallasjoner kan gjøres i forbindelse med utbygginger av havvind og erstatte kraft som er hentet fra land.»

Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble vedtatt med 92 mot 5 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget samtykkjer i at Olje- og energidepartementet kan inngå ein tosidig differansekontrakt for støtte til fornybar energiproduksjon for første fase av Sørlege Nordsjø II, men slik at dei samla statlege forpliktingane ikkje overstige ei kostnadsramme på 23 mrd. kroner. Olje- og energidepartementet får fullmakt til å justere kontraktspris, minsteprisen og kostnadsramma med verknad frå 1. kvartal 2023 fram til det første kvar-talet der havvindparken er sett i drift.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet, Rødt og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt med 59 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.05.44)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen sikre at kartlegging av havmiljøet og sjøfugl integreres i beslutningsgrunnlaget fram mot konsesjonsbehandling for anlegg for kraftproduksjon til havs.

III

Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2024, legge fram en helhetlig plan for naturkartlegging for de områdene som blir aktuelle for havvindutbygging.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det gjennomføres følgeforskning i utbyggings- og driftsfasen av Sørlege Nordsjø II. Det skal legges vekt på havvindparkens påvirkning på natur og miljø, og at denne kunnskapen aktivt tas i bruk og integreres i det videre arbeidet med å følge opp god sameksistens og bærekraft innen havvind.

V

Stortinget ber regjeringen vurdere økt vektning av bærekraftskriteriene og positive lokale ringvirkninger ved framtidige havvindutbygginger og rapportere tilbake til Stortinget på egnet vis.

Presidenten: Det voteres over II, III og V.
Rødt har varslet subsidiær støtte til tilrådingen.
Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 88 mot 13 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.05)

Presidenten: Det voteres over IV.
Fremskrittspartiet og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 83 mot 18 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.22)

Videre var innstilt:

VI

Stortinget ber regjeringen vurdere andre og mer hensiktsmessige bevilgningsløsninger for differansekontrakter enn OPS-rammeverket, som sikrer at bevilgningene spres over flere budsjettår enn bare byggefasen, og komme tilbake til Stortinget senest i statsbudsjettet for 2025.

Presidenten: Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 90 mot 5 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 15.06.38)

Votering i sak nr. 4, debattert 14. juni 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Mimir Kristjánsson og Seher Aydar om et kriminalomsorgsløft (Innst. 468 S (2022–2023), jf. Dokument 8:200 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tor André Johnsen på vegne av Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 2–4, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre

Det voteres over forslagene nr. 2–4, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan i løpet av den inneværende stortingsperioden for å bedre bemanningssituasjonen i kriminalomsorgen. Opptrappingsplanen skal utarbeides i tett samarbeid med de ansattes organisasjoner, relevante fagmiljøer og aktuelle frivillige organisasjoner.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt som skal kartlegge forekomsten av PTSD og andre psykiske belastninger hos fengselsbetjenter og politibetjenter i Norge, tilsvarende den danske rapporten «Psykiske belastningsreaksjoner hos polititjenestemænd og fængselsbetjente» fra 2020.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for en opptrapping av helsetjenesten i norske fengsler som styrker både somatiske tjenester, rusmestring og psykisk helsevern, særlig for langtidsdømte.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 80 mot 20 stemmer ikke vedtatt.
(Voteringsutskrift kl. 15.07.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en konkret handlingsplan for forebygging av vold mot ansatte i kriminalomsorgen, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte innen rimelig tid.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 68 mot 33 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.07.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen innføre en reell yrkesskadeerstatningsordning for ansatte i kriminalomsorgen, tilsvarende den som har blitt innført for ansatte i politiet.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 5, debattert 14. juni 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Audun Lysbakken og Marian Hussein om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene (Innst. 465 S (2022–2023), jf. Dokument 8:205 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten har Andreas Sjalg Unneland satt fram et forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen starte et prøveprosjekt med en advokatordning for innsatte med utgangspunkt i forslaget i NOU 2020:5.»

Det blir votert alternativt mellom forslaget og komiteens innstilling.

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:205 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Audun Lysbakken og Marian Hussein om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene – vedtas ikke.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble innstillingen vedtatt med 81 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.08.48)

Votering i sak nr. 6, debattert 14. juni 2023

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid (Innst. 460 S (2022–2023), jf. Dokument 8:215 S (2022–2023))

Presidenten: Under debatten er det satt fram åtte forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Venstre
- forslagene nr. 2–7, fra Andreas Sjalg Unneland på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 8, fra Ingvild Wetrhus Thorsvik på vegne av Venstre

Det votes over forslag nr. 8, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om innføring av rentetak i Norge.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 90 mot 11 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at låntaker får forkjøpsrett til fordringen på samme vilkår som långiveren er villig til å selge for til tredjepart.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 13 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.48)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–4, 6 og 7, fra Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen å gjennomgå eksisterende aktuelle forskrifter og gjøre endringer som vil forby salg av fordringer for usikret gjeld som er

gitt etter en forenklet kredittvurdering, i tråd med intensjonen i flertallsvedtaket fra Innst. 373 S (2021–2022).»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen levere et forslag til inkassolov innen statsbudsjettet for 2024.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til den nye inkassoloven om å sette salærnivåene på alle inkassokrav så lavt at de ikke dekker innkrevingskostnadene fullt ut.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om innføring av rentetak i Norge i løpet av 2024.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med et forslag om å begrense bruken av eksterne inkassatorer ved innkreving av usikret gjeld.»

Rødt og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 14 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig redusere salærene på større inkassokrav.»

Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre ble med 81 mot 20 stemmer ikke vedtatt.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.26)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:215 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie om mer rettfærdig inkasso og gjeld i dyrtid – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt med 82 mot 19 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.00)

Sak nr. 7 [15:11:08]

Referat

- (463) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mímir Kristjánsson og Bjørnar Moxnes om å tette smutthull i innleieregelverket ved å presisere begrepet tillitsvalgt i arbeidsmiljøloven (Dokument 8:251 S (2022–2023))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
- (464) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Guri Melby, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen, André N. Skjelstad og Alfred Jens Bjørlo om å alltid utrede alternativer til luftledning ved utbygging av sentralnettet (Dokument 8:252 S (2022–2023))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (465) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund og Geir Jørgensen om å sikre nasjonal kontroll over mineralressursene på Fensfeltet (Dokument 8:250 S (2022–2023))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten [15:11:27]: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.12.

